

ปลายปี พ.ศ. 2528 นักศึกษาชมรมอาสาพัฒนาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้สร้างอาคารเรียน 1 หลัง ขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 24 เมตร จัดห้องเรียนได้ 3 ห้องเรียน ต่อมา ในปี พ.ศ. 2535 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสงขลาได้สร้างอาคารเรียนให้อีก 1 หลัง ขนาดกว้าง 8 เมตร ยาว 24 เมตร 3 ห้องเรียน ปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้ามีอาคารเรียน 3 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง สนามกีฬา อาคารสหกรณ์โรงเรียน อาคารเล้าไก่ บ้านพักครู 1 หลัง อาคารเล้าเป็ด ถังเก็บน้ำฝน เรือนเพาะชำ สวนสมุนไพร แปลงเกษตร และบ่อเลี้ยงปลา รวมเนื้อที่ของโรงเรียน 18 ไร่ 1 งาน

โรงเรียนได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมโรงเรียน 2 ครั้ง เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2535 และเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ในปีการศึกษา 2543 นี้ มีนักเรียน 173 คน ครูตำรวจตระเวนชายแดน 13 คน

การเดินทางไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้าในปัจจุบัน ใช้เส้นทางแยกจากทางหลวงสายเอเชีย (A 4) ช่วงอำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง – อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ระยะทาง 7 กิโลเมตร

4.6 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงงานยาสูบ 2 ตั้งชื่อโรงเรียนตามชื่อหน่วยงานที่ให้ทุนสร้างโรงเรียน คือ โรงงานยาสูบ พื้นที่ตั้งของโรงเรียน ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านสะป่อง ตำบลปะแต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ระยะทางจากตัวจังหวัดยะลา 33 กิโลเมตรเส้นทางก่อนเข้าโรงเรียนเป็นถนนลูกรังสามารถเดินทางโดยรถยนต์เข้าถึงได้ทุกฤดูกาล

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2 ก่อตั้งเมื่อ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2515 โดยสร้างเป็นเพิงชั่วคราวและได้ต่อเติมเป็นอาคารไม้ ในระยะหลังใช้จัดการเรียนการสอนเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2536 วิทยาลัยการอาชีพปัตตานี เข้าไปสร้างอาคารเรียนให้ 1 หลัง และปี พ.ศ. 2539 วิทยาลัยเทคนิคยะลา สร้างอาคารอเนกประสงค์ให้ 1 หลัง ปัจจุบัน

(พ.ศ. 2543) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงงานยาสูบ 2 มีอาคารเรียน 4 หลัง มี อาคาร หอสมุดและสื่อการสอน อาคารสหกรณ์ และอาคารอเนกประสงค์ มีบ้านพักครู สนามเด็ก เล่น ถึงเก็บน้ำ แปลงเกษตร บ่อน้ำบาดาล บ่อเลี้ยงปลา รวมอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียน 31 ไร่ มีนักเรียน 212 คน ครูตำรวจตระเวนชายแดน 9 คน พื้นที่บริการโรงเรียน คือ บ้านสะป อง (หมู่ที่ 3) บ้านกรือซง (หมู่ที่ 4) และบ้านทำนบ (หมู่ที่ 7) ตำบลประแด อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ประชาชนเป็นชาวไทยมุสลิม นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษายาวี เป็น ภาษาสื่อสารในชีวิตประจำวัน สามารถใช้ภาษาไทยได้และภาษากลางได้บ้างเป็นบางโอกาส เช่น การสื่อสารกับคนไทยต่างถิ่นหรือไปติดต่อกับหน่วยงานทางราชการ

บทที่ 4

วิเคราะห์บริบทของโรงเรียนและชุมชน

1. ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง : ชุมชนพหุสังคม

ชุมชนบ้านท่าลานทอง ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลคูริง อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เป็นชุมชนกำเนิดใหม่บนพื้นที่ป่าดงดิบใกล้ทิวเขาตะนาวศรีช่วงเขตแดนไทย-พม่า ระหว่างพื้นที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพรกับจังหวัดมะริด แคว้นตะนาวศรีของสหภาพพม่าพื้นที่นี้มีจุดยุทธศาสตร์ที่รู้จักกันคือ เนิน 491 ซึ่งเป็นจุดขัดแย้งเพราะการรุกล้ำพื้นที่ของทหารพม่าเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 รัฐบาลพม่าได้นำกำลังเข้าปราบปรามชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงพม่าที่ฐานถ้ำดิน โดยยึดเนิน 491 ซึ่งเป็นภูมิศาสตร์สำคัญทางการยุทธ์เพื่อเป็นฐานตั้งยิง ภายหลังปราบปรามได้สำเร็จ พม่ามิได้ถอยกำลังออกจากเนิน 491 จึงนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ แต่โดยพระปรีชาญาณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้พระราชทานพระบรมราโชบาย ให้แก้ปัญหาโดยสันติวิธี โดยเจรจาให้พม่าถอนกำลังออกไป ซึ่งพม่ายินยอมและถอนกำลังไปเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2535 พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ 4 ธันวาคม 2535 ได้รับการอัญเชิญไปจารึกไว้ ณ จุดยุทธศาสตร์เนิน 491 ดังมีเนื้อความว่า

“... ที่จริง ถ้าทั้งสองฝ่ายถอย แล้วก็ต่างคนต่างยิงปืนใหญ่ใส่กันบน “สี่เก้าหนึ่ง” นั้นให้เหลือสี่เก้าศูนย์ก็หมดเรื่องไป หมดเรื่องไม่ต้องทำอะไร แต่ใครก็อย่าไปยิงบนนั้น จะเป็นไทยหรือพม่าอย่าไปยิงบนนั้น เพราะว่าทั้งสองฝ่ายจะยิงปืนใหญ่ใส่ อันนี้เป็นข้อตกลงที่ทำได้ แล้วเป็นการดี...”

พื้นที่แถบนี้มีผู้คนอพยพมาจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย และมีบางส่วนที่ข้ามแดนมาจากสหภาพพม่า เข้ามาจับจองที่ดินทำกินอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ประกอบไปด้วยคนไทยใต้ คนไทยเหนือ คนไทยอีสาน คนไทยภาคกลาง และคนไทยพลัดถิ่นจากสหภาพพม่า เมืองชุมพรเป็นเมืองที่มีลักษณะพิเศษจำเพาะแตกต่างไปจากหัวเมือง ปักษ์ใต้อื่น ๆ บางประการตามข้อวิจารณ์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ที่กล่าวไว้ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 50 หรือในตำนานเมืองระนองว่า “...ในบรรดาหัวเมืองทาง

แหลมมลายูที่มีมาแต่โบราณ เมืองชุมพรประหลาดติดกับเพื่อนอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่มีตัวเมืองเหมือนเมืองไชยา พัทลุง สงขลา ปัตตานี ถลาง และเมืองตะกั่วทุ่งซึ่งอยู่ทางฝ่ายตะวันตก ล้วนแต่มีหลักฐานทางโบราณคดียืนยันให้รู้ว่าเคยเป็นเมืองโบราณมาก่อน แต่เมืองชุมพรกลับไม่เป็นเช่นนั้น ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากเหตุผลอย่างน้อย 2 ประการ คือ มีพื้นที่ทำนายน้อยคนจึงมีไม่มากเป็นประการแรก และตั้งอยู่ตรงคอคอดของแหลมมลายูซึ่งมักเป็นสมรภูมิรบพุ่งจึงไม่มีการสร้างบ้านเมืองถาวรเป็นประการที่สอง (ประทีป สายเสน, 2533 : 53)

ชื่อเมืองชุมพรได้ปรากฏครั้งแรกในตำนานเมืองนครศรีธรรมราช มีฐานะเป็นเมืองบริวาร 12 นักษัตริย์ คือ **“มะแมเมืองชุมพรคือตราแพะ”** และเมื่อได้มีการปฏิรูปการปกครองหัวเมืองครั้งใหญ่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ปี พ.ศ. 1998 จึงได้กำหนดให้เมืองชุมพรเป็นเมืองตรี เจ้าเมืองมีบรรดาศักดิ์เป็น **“พระ”** ชื่อของจังหวัดชุมพรนั้นสันนิษฐานกันว่าเป็นคำที่เพี้ยนเสียงมาจากคำว่า **“ประชุมพลหรือชุมนุมพล”** เนื่องจากจังหวัดชุมพรตั้งอยู่ในคอคอดที่แคบของแหลมมลายูจึงมีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านของภาคใต้ทำให้การเดินทัพทั้งที่มาจากภายนอกคือพม่าและการเดินทัพเพื่อปราบกบฏภายในของไทยจะต้องมาประชุมพลหรือชุมนุมพลเพื่อจัดกระบวนทัพให้พร้อมรบที่บริเวณจังหวัดชุมพรก่อนเสมอ คำว่า **“ประ”** ถูกตัดออก เพราะคนปากใต้ชอบพูดคำที่ห้วนและสั้น ส่วนคำว่า **“พล”** ได้เพี้ยนเสียงไปเป็น **“พร”** จึงเหลือแต่เพียงคำว่า **“ชุมพร”** ให้เป็นชื่อจังหวัดหนึ่งของไทยในปัจจุบัน

กล่าวเฉพาะลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชุมพรนั้นมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวกันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าจึงมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำสายสั้น ๆ ไหลตัดขวางกับแผ่นดินจากทิศตะวันตกไปออกสู่ทะเลทางฝั่งตะวันออก ได้แก่ แม่น้ำท่าตะเภา แม่น้ำสวี และแม่น้ำหลังสวน เป็นต้น มีที่ราบริมทะเลฝั่งตะวันออกเพียง 1 ใน 4 ของพื้นที่ทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นผืนป่าคิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 1,943,176.50 ไร่ จากเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 6,198.4 ตารางกิโลเมตร อำเภอท่าแซะเป็นอำเภอที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดชุมพร มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขาติดต่อกับประเทศพม่า คนพื้นเมืองดั้งเดิมได้ตั้งถิ่นฐานกันเป็นกลุ่มบริเวณตัวอำเภอท่าแซะ ซึ่งเป็นที่ราบริมลำน้ำฝั่งตะวันออกของเทือกเขา ปรากฏการณ์การตั้งชุมชนใหม่ของอำเภอท่าแซะในปัจจุบันได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีความสลับซับซ้อน

ที่นำศึกษา ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กำหนด แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ การตั้งถิ่นฐานก่อนพายุ
 เกย์กับหลังพายุเกย์ ตามลำดับ ดังนี้

1.1 การลักลอบเสกสุชนบนผืนป่าท่าชะก่อนพายุเกย์ เป็นกระบวนการทำลาย
 ป่าเพื่อหาที่ทำกินและการตั้งถิ่นฐานของทั้งคนในตัวอำเภอท่าชะและคนที่ย้ายถิ่นจากแดน
 ไกล ชุมแรกได้ทำการบุกรุกป่าในฐานะ “พรานพื้นบ้าน” ที่ยังชีพด้วยการล่าสัตว์และหาของ
 ป่าควบคู่กันไปกับการแผ้วถางและเผาเพื่อทำไร่เลื่อนลอยและปลูกพืชหน้าดินในเบื้องต้น
 ในรัศมีประมาณ 10 กิโลเมตร จากตัวอำเภอท่าชะ แล้วจึงได้เปลี่ยนไปปลูกพืชเศรษฐกิจ
 คือ กาแฟ ยางพาราและปาล์มน้ำมันในเวลาต่อมา ในปี พ.ศ. 2506 รัฐบาลได้เข้าไปจัด
 รูปที่ดิน (Land Resettlement) ในรูปของสหกรณ์นิคม การจัดรูปที่ดินในรูปสหกรณ์ระยะ
 แรกสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลไทยต้องใช้กลยุทธ์ทุกรูปแบบใน
 การสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในขณะนั้น

แหล่งข้อมูลคนสำคัญคือ นายชำนาญ ทองปัสโนว์ เล่าให้ฟังว่าการก่อตั้งสหกรณ์
 นิคมเป็นไปด้วยความทุลักทุเลท่ามกลางความหวาดระแวงที่ประชาชนในขณะนั้นมีต่อรัฐ
 เพราะความไม่เข้าใจหรือเข้าใจปรัชญาของคำว่า “สหกรณ์นิคม” ผิดพลาดตรงที่ว่า
 “นารวมหรือคอมมูน” ตามแนวทางของคอมมิวนิสต์ ทำให้มีสมาชิกไม่ครบจำนวนตามที่
 กฎหมายกำหนดจึงแจ้งประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยอยู่นาน
 จึงจะครบจำนวนและได้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประชาคมท่าชะเป็นชุมชนหลากหลายวัฒนธรรม
 ที่มีความเหลื่อมซ้อนในวิถีชีวิต (ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ ฯลฯ)
 ประกอบกับเพราะเป็นชุมชน “นัดพบ” ของผู้คนถึง 52 จังหวัดในปัจจุบัน จึงต้องแบ่งเนื้อ
 ที่จำนวน 46,700 ไร่ ออกเป็น 1,252 แปลง ๆ ละ 40 ไร่ ต่อ 1 ครอบครัว ชุมชนสหกรณ์
 นิคมท่าชะได้ผ่านกระบวนการพัฒนามาระยะหนึ่ง จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรและ
 สถาบันต่าง ๆ ขึ้น เหมือนชุมชนชนบทไทยทั่วไป ได้แก่ โรงเรียน วัด สถานีนามัย
 มัสยิด และกำลังดำเนินการร้องขอเปลี่ยนเอกสารสิทธิ์จากการเป็นผู้ถือครองที่ดินในฐานะ
 สมาชิกสหกรณ์ไปเป็น “โฉนด” ในปัจจุบัน (พ.ศ.2543)

ในขณะเดียวกันก็ยังมีชาวบ้านและคนรุ่นใหม่ของท่าชะที่พลาดโอกาส ในการเป็น
 สมาชิกสหกรณ์นิคมผสมผสานกับญาติพี่น้องของคนต่างจังหวัดที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขต
 นิคมสหกรณ์ชุดแรกก็ได้ทำการบุกรุกป่าออกไปอีกหลายระลอก เพราะพื้นที่ป่าดงดิบมี
 กว้างไกล ไปจนจรดทิวเขาตะนาวศรี เขตแนวไทย - พม่า คนกลุ่มหลังนี้มี นายเรืองเดช

ศรีนาค ปัจจุบันอายุ 63 ปี อยู่ด้วยคนหนึ่ง เล่าให้ฟังว่าในช่วงที่เข้ามาที่บ้านท่าลานทอง ตำบลคูริง เมื่อ พ.ศ. 2507 นั้นยังไม่มีบ้านคนเลยแม้แต่หลังเดียว ผู้บุกเบิกเดินทางมาเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มละ 5 – 7 คน ใช้เวลาประมาณ 7 – 10 วัน อาศัยอยู่ตาม “ห้างหรือทับหรือขนำ” เพื่อความปลอดภัยจากสัตว์ป่าที่มีอยู่มากมาย ได้แก่ ช้าง กระทิง ลิง กวาง ชะนี หมี เสือ ฯลฯ และป้องกันมิให้สัตว์ป่าดังกล่าวทำลายพืชผลที่เกิดจากการเผาป่าแล้วปลุกพืชหน้าดิน เช่น แตงกวา ข้าวโพด ข้าวไร่ ชิง มัน ฯลฯ เมื่อตัดสินใจปักหลักมั่นคงแล้วจึงปลูกกาแฟ ปาล์มน้ำมันและยางพารา จนกระทั่งถูกพายุเกย์พัดในปี พ.ศ. 2532 เสียหายหมดสิ้น ต่อมาก็ได้ปลูกพืชชนิดเดิม (กาแฟ ยางพารา ปาล์มน้ำมันและผลไม้) ใหม่จนได้รับผล เป็นชุมชนที่รัฐบาลโดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (สปก.) ได้ทำการจัดสรรที่ดินให้ครอบครัวละ 25 ไร่ พร้อมสาธารณูปโภค ได้แก่ โรงเรียน สถานีอนามัย ถนน (ลูกรัง) ไฟฟ้า และเริ่มมีโทรศัพท์ในบางพื้นที่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นที่บ้านยี่ลาน หมู่ 4 ตำบลคูริง เมื่อปี พ.ศ. 2530 ซึ่งจัดได้ว่าเป็นโรงเรียนที่ทุรกันดารที่สุดในขณะนั้น ระยะหลังมีโรงเรียนและชุมชนที่ทุรกันดารยิ่งกว่า เกิดขึ้นอีก 2 โรงเรียน คือโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านพันวาล และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสันตินิมิตตามการขยายตัวของชุมชน

1.2. การถกถวญช่วงชิงกันเสพสขบนชกศพของปำผืนเกำหล้งพายุเกย์

ความอุดมสมบูรณ์ของดินแถบที่ราบเชิงเขา ราบลูกฟูกและปริมาณน้ำฝนที่ตกเกือบตลอดปี เพราะเป็นป่าติดต่อกับจังหวัดระนอง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีฝนตกชุกที่สุดในประเทศไทยได้เป็นปัจจัยเร่งให้ผู้คนลักลอบถางป่าเพื่อปลูกกาแฟกันก่อนหน้าที่พายุเกย์จะมาเยือนที่เปรียบประหนึ่ง “ตัวปลวก” เคลื่อนไหวกันกัดกินเนื้อไม้อยู่ภายในหากแต่มองไม่เห็นเมื่อได้สัมผัสแต่เพียงพื้นผิว ปริมาณสวนกาแฟที่มากที่สุดในประเทศไทยของจังหวัดชุมพร ได้เป็นปัจจัยดึงดูดให้คาราวานแรงงานรับจ้างจากภาคอีสานเคลื่อนตัวเข้าอำเภอท่าชะง่อนจำนวนมาก ความจริงในส่วนนี้น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เมื่อหญิงม้ายัยห้าสิบเศษ ของกลุ่มสี่ร้อยที่บ้านพันวาลยืนยันว่า “ตัวฉันกับสามีเป็นชาวจังหวัดศรีสะเกษ มารับจ้างเก็บกาแฟตั้งแต่ก่อนพายุเกย์ หลังพายุเกย์แล้วแรงงานจำนวนเกือบครึ่งพากันกลับภูมิลำเนาเดิม แต่ฉันไม่กลับ” จึงเข้าจับจองที่ป่าสงวน แล้วจึงค่อย ๆ ซักชนลูกหลานและเพื่อนบ้านมาอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ สร้างชุมชนขึ้นใหม่ เรียกว่า กลุ่มสี่ร้อย

โอกาสในการเสพสุขบนซากศพของป่าผีเงี้ยวได้ทำให้กลายเป็นความชอบธรรมในขณะนั้นทันทีเมื่อผีเงี้ยวทำแซะถูกทหารฉกรรจ์เข้าตีโดยพายุเกย์ รัฐบาลประกาศเปิดป่าภายใต้การจัดการที่หละหลวม การฉกฉวยแย่งชิงกันเสพสุขเพื่อครอบครองไว้เป็นที่ทำกินและตั้งถิ่นฐานเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ปัญหาระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน ชาวบ้านกับรัฐ ชาวบ้านกับกลุ่มอิทธิพล กลุ่มอิทธิพลกับกลุ่มอิทธิพล ฯลฯ กล่าวเฉพาะในส่วนของชาวบ้านกับชาวบ้านนั้นกล่าวได้ว่ามี 3 ประเภทหลัก คือ 1) ชาวบ้านดั้งเดิมจากฝ่ายตะวันตกของคลองรับร่อ (แนวคลองสำคัญของผีเงี้ยว - พม่า) 2) ชาวบ้านที่เป็นแรงงานตกค้างจากการรับจ้างเก็บกาแฟทั้งคนไทยอีสานและคนไทยพลัดถิ่น (พม่า) และ 3) ชาวบ้านที่มาโดยการเป็นเครือญาติของทั้งคนไทยภาคอีสาน คนไทยภาคใต้ (ลุ่มน้ำปากพนัง) และคนไทยภาคกลาง

พลังอำนาจของชาวบ้านและกลุ่มอื่น ๆ ที่กล่าวถึงในเบื้องต้นได้ทำให้พื้นที่ฝ่ายฝั่งตะวันตกของคลองรับร่อกลายเป็นชุมชนใหม่ที่มีความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรมที่ปราศจากการเอาใจใส่ดูแลด้านสาธารณูปโภคจากภาครัฐ ชาวบ้านแต่ละกลุ่มต่างก็ทำมาหากิน ปกป้องและคุ้มครองกันเอง ร่วมทุนกันทำถนนดิน ไม่มีสถานีนอนม้าย โรงเรียน ไม่มีสถานีตำรวจ มีการต่อสู้แย่งชิงสับสนุ่นวายตามแบบนิสัยของคนรัฐชายขอบ จนดูเหมือนว่าพื้นที่ฝั่งตะวันตกของคลองรับร่อมิใช่ประเทศไทย เขาเหล่านั้นกำลังเสพสุขอยู่กับการตั้งถิ่นฐานและการมีที่ดินทำกินในฐานะผู้ถูกกล่าวหาว่า “บุกรุก” ป่าสงวน ที่พื้นที่บางส่วนข้าราชการ นักการเมืองและนายทุนอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง

1.3 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง : ความหวังของน้องผู้โยยหา

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง เป็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ผู้บุกรุกป่าอยู่ระยะที่ 1 และ 2 จากทั้งภายในและภายนอก ของอำเภอน้ำแตงเปรยหรือท่าก่อนพายุเกย์ แต่ก็ได้กลับกลายมาเป็นโอกาสของพ่อแม่และเยาวชนผู้โยยหาของฝ่ายฝั่งตะวันตกของคลองรับร่ออย่างเช่นกรณีของเพ็ญพิไล มิ่งขวัญและน้องสาวสองในหกของนักเรียนกิน - นอนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง ในปัจจุบัน (2543) ในขณะที่พ่อแม่จำนวนหนึ่งได้ส่งลูกไปศึกษาเล่าเรียนในตัวจังหวัดชุมพร และบางส่วนยอมให้ลูกฝ่าฝืนทั้งเข้าและเย็นไปเรียนในตัวอำเภอน้ำแตงเปรย และโรงเรียนสหกรณ์นิคม ซึ่งมีความพร้อมมากกว่าตามลำดับ

ภาพที่ 15 พื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง

เมื่อประมาณบ่ายแก่ ๆ ของวันที่ 23 มีนาคม 2543 เป็นอีกครั้งหนึ่งที่คณะผู้ศึกษาวิจัยได้เดินทางถึงโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทองเพื่อทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นการเข้าพื้นที่ที่กำหนดทำให้คณะผู้วิจัยได้เห็นสิ่งที่ **“ไม่อยากเห็น”** เช่นดอกไม้และคนพลาสติกที่บรรจุเกณฑ์มาประดับตกแต่งตามแบบฉบับของ **“วัฒนธรรมบุญชาติ”** ของราชการไทยทั่วไป เพราะทันทีที่ก้าวลงจากรถยนต์ นอกจากจะได้เห็นทัศนียภาพของอาคารที่เกิดจากความร่วมมือของคณะครูและผู้คนในท้องถิ่น เพราะไม่ได้รับงบประมาณจากภาครัฐแล้ว คณะผู้วิจัยยังได้เห็น **“เด็กกลุ่มหนึ่ง”** กำลังสนุกสนานเล่นอยู่บริเวณข้างอาคารเรียนลูกขึ้นวิ่งมาดูตามประสาเด็กวัยอยากรู้อะดับประถมศึกษา ก่อนหน้าที่ครูเวรจะเดินตามหลังมาติด ๆ เด็กกลุ่มดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ที่คณะผู้วิจัยไม่เคยเห็นที่ใดมาก่อนในทุกพื้นที่ที่ทำการศึกษา (ภาคใต้) จึงได้กำหนดให้เป็นกลุ่มกรณีศึกษาแทนกลุ่มที่กำหนดไว้เดิมในข้อตกลงควบคู่กับการเกิด 3 คำถามหลัก คือ 1) เขาเหล่านั้นเป็นใคร 2) ทำไมต้องมาอยู่ที่นี่ (ยามโรงเรียนปิด) และ 3) มาอยู่ที่นี่ (โรงเรียน) ได้อย่างไร

เมื่อได้เกาะติดและสืบค้นในทางลึกพบว่ามียุ่ด้วยกันทั้งหมด 6 คน คือ 1) เด็กชายราเชนทร์ เทียงฟ้า (อาหลาง) 2) เด็กชายสุทธศักดิ์ แก้วใส (อ้วน) 3) เด็กหญิงเพ็ญพิไล มิ่งขวัญ 4) เด็กหญิงเพ็ญภา มิ่งขวัญ 5) เด็กชายกรุงไทย จันทรแก้ว (เขาทราย) และ 6) เด็กชายจตุพล จันทรแก้ว เด็กทั้งหมดเหล่านี้เรียนอยู่ที่โรงเรียนตำรวจ

ตระเวนขายแดนท่าลานทองในฐานะ “นักเรียนกิน - นอน” อธิบายความได้ว่า ทั้งกิน ทั้งเรียนและนอนที่โรงเรียน สาเหตุที่ต้องทั้งเรียน กินและนอนที่โรงเรียนก็เพราะต้องการที่จะเรียนหนังสือแต่การคมนาคมไม่สะดวกในการเดินทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน เด็กเหล่านั้นไม่มีโอกาสได้ดูการ์ตูน รับประทานอาหารร่วมกับพ่อ - แม่ พี่ - น้อง และสัมผัสกลิ่นอายรักจากผู้คนในครัวเรือนเหมือนเด็กโดยทั่วไป หากแต่ต้องมาใช้ชีวิตร่วมกันกับแม่คนหนึ่งที่ชื่อนางนั้บ ปลอดภัย อยู่ที่ระเบียงโรงอาหาร เด็กเหล่านั้น ๗ ครั้ง พ่อแม่จึงจะมารับกลับบ้าน

เพ็ญพิไล : หนึ่งในน้องผู้โยกย้ายเข้าฟ้าของหนู เพ็ญพิไล มิ่งขวัญ เป็นหนึ่งในหกคนที่จับกลุ่มกันเล่นประสาเด็กบริเวณข้างอาคารเรียน เมื่อวินาทีแรกที่คณะผู้ศึกษาวิจัยไปถึงโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทองดังกล่าวแล้วในเบื้องต้นจินตนาการจำเพาะของเด็กหญิงเพ็ญพิไล ได้ปรากฏให้เห็นว่าเธอเป็นเด็กหญิงคนหนึ่งที่แปลกไปจากเด็กทั่ว ๆ ไปในเช้าของวันรุ่งขึ้นเมื่อคณะของผู้ศึกษาวิจัย และนักศึกษาศาสนาบ้านราชภูมิ จำนวน 16 คน ได้จัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเล่นเกมสกี กิจกรรมเข้าจังหวะ ร้องเพลง ฯลฯ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ก่อนออกไปพบกับผู้ปกครองนักเรียนในชุมชน เด็กทั่วไปมีความสุขสนุกสนานกันถ้วนหน้า มีแต่เพ็ญพิไลเท่านั้นที่มีพฤติกรรมบ่งบอกว่ามีข้อกังขาทั้งจากสายตาและจินตนาการ เพราะเธอคอยจับจ้อง คอยสังเกตการกระทำ การแสดงออกของนักศึกษาในทุกอริยบท คล้าย ๆ กับกำลังตั้งคำถามให้กับตัวเองว่า “ฉันจะมีโอกาสเช่นนี้บ้างไหม” หรือเธอคิดอะไรมากกว่านั้น หลังจากที่กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสร็จสิ้นลงท่ามกลางข้อสงสัยในพฤติกรรมของเด็กคนหนึ่งภายใต้ปรัชญาการคิดที่ว่าพฤติกรรมมีอดีตปรุงแต่งและหล่อหลอมอยู่เบื้องหลัง จากการที่ผู้เขียนกับเด็กหญิงคนนั้นได้สื่อสารกันด้วยสายตาก็สามารถที่กักตักความเอาเองว่าเธอช่าง “เลอค่า” กว่าใครทั้งหมดในวันนั้น (23 มีนาคม 2543) แล้วคำถามแรกก็เริ่มต้น “หนูชื่ออะไรคะ” ชื่อเพ็ญพิไล มิ่งขวัญ ค่ะ ชื่อเล่นว่า จ๋า คำถามอื่นๆ ก็เลื่อนไหลเป็นละลอก สรุปได้ว่า

เพ็ญพิไลเป็นบุตรสาวคนโตในจำนวนสี่คนของนายประภาส และนางมณี มิ่งขวัญ อายุ 36 ปี กับ 30 ปี ตามลำดับ มีอาชีพทำสวนกาแฟและสวนยางพารา อยู่ที่บ้านปลายมาศเหนือ ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ พ่อของเธอเป็นชาวอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนคุณแม่เป็นชาวจังหวัดสกลนคร ได้มาแต่งงานและอยู่กินกันฉันสามี - ภรรยาที่บ้านปลายมาศเหนือเมื่อปี พ.ศ. 2530 ชีวิตในวัยเยาว์ของเธอได้อาศัยอยู่กับคุณ

ป่าที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียนอยู่ที่โรงเรียนวัดเขาพนมไทรรัตน์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จนกระทั่งถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จึงได้ย้ายไปอยู่กับพ่อแม่ที่บ้านปลายมาศเหนือ และได้เข้าเรียนต่อที่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทองชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงปัจจุบัน (2543) เพ็ญพิไลยังเล่าให้ฟังต่อไปว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทองอยู่ห่างจากบ้านของเธอประมาณ 15 กิโลเมตร (ไป – กลับ 30 กิโลเมตร) เป็นถนนลูกรังที่มีร่องน้ำอยู่กลางถนนตลอดสาย พอถึงฤดูแล้งก็จะเต็มไปด้วยฝุ่น และเมื่อถึงฤดูฝนถนนก็จะมีแต่โคลนตม จึงถือได้ว่าเป็นชุมชนและโรงเรียนที่มีความทุรกันดารมากแห่งหนึ่งของประเทศไทย เธอและเพื่อนนักเรียนจึงต้องมาเรียนหนังสือที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่าลานทองด้วยการเดินทางไป – กลับประมาณ 30 กิโลเมตรในแต่ละวัน บางวันได้มีโอกาสขอติดรถชาวบ้านมาโรงเรียน แต่ตอนเลิกเรียนประมาณบ่ายสามโมงจะต้องเดินกลับบ้านเองเพราะไม่มีใครมารับกว่าจะถึงบ้านก็ประมาณ 1 ทุ่มเศษ ๆ ด้วยเหตุนี้พ่อแม่จึงต้องให้พักอยู่ประจำที่โรงเรียนในฐานะ “กิน - นอน” ด้วยพร้อมน้องสาวอีกหนึ่งคน เธอจะได้กลับบ้านก็ต่อเมื่อพ่อและแม่มารับในวันสุดสัปดาห์หรือไม่ก็แล้วแต่ความสะดวกของพ่อแม่ที่จะมารับแต่ละครั้ง พรพิไลน้องสาวและเพื่อนชายอีกคน สี่ชีวิตอยู่ได้เพราะการเอา “ใจใส่” ของแม่ครัวดูแลประหนึ่งแม่ตัวจริงด้วยการทำอาหารให้รับประทาน จัดที่ให้นอน จนทำให้เด็กนักเรียนทั้งที่เรียนจบไปแล้วและกำลังเรียนอยู่ในปัจจุบันพร้อมใจกันเรียกว่า “แม่”

บุคลิกภาพที่ขี้กลัวและปราดเปรี้ยวเกินวัยของเพ็ญพิไลที่ยังตอบคำถามของผู้วิจัยไม่จุใจ จึงทำให้ผู้วิจัยย้อนกลับเข้าสู่ท่าลานทองเป็นครั้งที่สามเพื่อเจาะลึกภูมิหลังของนักเรียนกิน - นอนทั้ง 6 คน ผลจากการศึกษาพบว่า เด็กแต่ละคนมีชีวิตอยู่ในระดับที่ต้องดูแลเป็นพิเศษโดยเฉพาะอาหาร กลัวได้ว่าถ้าปราศจากเสียซึ่งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทองแล้ว เด็กทั้ง 6 คนไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนเลย กล่าวเฉพาะเด็กหญิงเพ็ญพิไล ทำให้ผู้วิจัยรู้ถึงความคิด เจตคติที่มีต่อตนเอง ต่อสังคมรอบข้าง สติปัญญาที่เรียบเรียงออกมาเป็นคำพูด “หนูตั้งใจจะเรียนให้สูง” พ่อบอกว่าให้เรียนถึง ม. 6 โดยจะต่อ ม. 1 ที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์หรือไม่ก็ต่อที่นครศรีธรรมราช หนูมีความสุขดีเข้ากับเพื่อน ๆ ได้ถึงแม้จะมาอยู่ประจำที่โรงเรียนก็ตาม แต่พอพ่อมารับกลับบ้านหนูและน้องดีใจมาก เวลาอยู่บ้านหนูจะหุงข้าว ล้างจาน เลี้ยงดูน้อง ครอบครัวยุ่ง หนูมีความสุขค่ะ หนูได้นอนกับแม่ดูโทรทัศน์กัน หนูคิดว่าถ้าเรียนจบ ม. 6 หนูอยากเรียน

ที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์เพราะมีถึง ม. 3 และหนูอยากเป็นหมอมากที่สุดเลย ต่อคำถามที่ว่าเพราะเหตุใด คำตอบที่ได้รับ คือ “หนูอยากรักษาคนไข้ค่ะ” นี่คือนิตนาการของเด็กหญิงคนนั้นที่ชื่อ เพ็ญพิไล หนึ่งในหกของนักเรียนกิน - นอน ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทองเป็นความใฝ่ฝันภายใต้สภาพแวดล้อมของรัฐชายขอบขนานแท้ที่ยากจะเป็นไปได้ในปัจจุบัน (2543)

ครูของหนูยังเล่าต่อไปว่าเป็นที่น่าเห็นใจส่วนราชการปกติที่ไม่สามารถเข้าไปดูแลความสุข - ทุกข์ ของประชาชนในถิ่นทุรกันดารได้เพราะมีพลังอำนาจและโอกาสไม่มากพอ แต่ท่ามกลางความเห็นใจเขาจึงต้องเป็นภาระหนักของเรา (ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน) ที่ต้องมีสถานะเป็นคน “ร่างเดียวแต่หลายวิญญาณ” (หมอ ผู้พิพากษา นักพัฒนาทหาร และตำรวจ ฯลฯ) ไปโดยปริยาย จึงไม่น่าแปลกใจที่ชุมชนชายแดนมักจะเป็น “มุมดับ” ของสังคมไทยสืบมา ที่เล่ามาทั้งหมดนี้จึงทำให้หนูอดคิดไม่ได้ว่า ถ้าไม่มีเสียงความเมตตาของสมเด็จพระเจ้าและเจ้าฟ้าของหนู หนูและเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกันคงไม่มีโอกาสเรียนหนังสือแน่นอน เพราะหนูเชื่อว่าครูของหนูที่ครูพูดว่า “ที่ใดเป็นมุมมืดพระองค์จะนำความสว่างไปให้ที่นั่นเสมอ” และนี่คือเจ้าฟ้านักศึกษา เจ้าฟ้าของหนูผู้ไม่เคยเลือกปฏิบัติกับคนทุกชนชั้น หนูรักเจ้าฟ้าของหนูที่สุดเลย

เบื้องหลังของความหวังของน้องผู้โยกย้ายที่ท่าลานทอง นางนับ พลอดโปร่ง ในฐานะแม่นมของเด็กนักเรียนทั้งหกคนในปัจจุบันเล่าให้ฟังว่า “หลังจากที่ได้หย่าร้างกับสามีคนแรกและมีครอบครัวใหม่เป็นครั้งที่ 2 แต่ต้องกลับเลิกรากันอีก จึงได้ไปตั้งซุ้มขายขนมเพื่อยังชีพอยู่ที่หน้าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง ตั้งแต่ปีแรกที่โรงเรียนเปิดทำการก่อนพายุเกย์ ซึ่งในขณะนั้นมีนักเรียนอยู่เพียง 20 คน ด้วยสภาพแวดล้อมที่ยังเป็นป่าสมบูรณ์ ไม่มีถนนหนทาง ลูกหลานของผู้คนในชุมชนจึงไม่สามารถเดินทางไป - กลับได้ทำให้เกิดปรากฏการณ์นักเรียน “กิน - นอน” ขึ้น จำนวนนักเรียนกลุ่มดังกล่าวได้ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นถึง 37 คน และได้ค่อย ๆ ลดลงเหลือเพียง 6 คน ในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะหมดไปในอนาคตเนื่องจากการคมนาคมสะดวกขึ้น ภายใต้เงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในขณะนั้น ได้ทำให้แม่ค้าขายขนมจะต้องเปลี่ยนไปเป็น “แม่นม” ของเด็กโดยมี “เมตตาและเสียสละ” เป็นฐานในการคิด ได้ทำให้ภารกิจของวีระบุรุษในป่า (ครูตำรวจตระเวนชายแดน) คน ละ 300 บาท ยอมสละเงินเดือนที่มีอยู่ไม่มากของแต่ละคน (รายได้ของตำรวจชั้นประทวน) รวมเป็นเงิน 2,100 บาท (100 บาท ถูกขอเพื่อ

เป็นค่าน้ำมันรถไปเบิกเบี้ยเลี้ยง) ให้แม่มนดำรงชีพอยู่ได้โดยการให้ทำอาหารเลี้ยงดูนักเรียน กินนอนของโรงเรียนตลอดมา

ภายใต้มติการมองของคนนอก (The outsider) ทำให้ชวนสงสัยว่ารายได้เพียง 2,000 บาทต่อเดือนจะดำรงชีพอยู่ได้อย่างไร แม่มนตอบโดยไม่ลังเลว่า “ถ้าไม่คิดอะไร มาก คิดให้ปลอดโปร่งอย่างนามสกุลของฉัน” ก็จะอยู่ได้อย่างมีความสุข และที่สำคัญคือ ต้องกำหนดตัวเองให้เป็นผู้มี **“คุณค่าต่อสาธารณะ”** ดังนั้นป้าจึงอยู่ได้ด้วยเงินเพียง 2,000 บาท ต่อ เดือนจากน้ำใจ ของหลานครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง นอกจากนั้นยังมีน้ำใจมาจุนเจือจากผู้ปกครองของเด็ก ๆ ที่มีเงินให้เงิน มีผักทองให้ผักทอง สรุปว่าเขามีสิ่งใดเขาเจือจางสิ่งนั้นให้แก่ลูกของเขา หรือหลานของบ้านนั่นเอง สรุปความ ตามที่แม่มนกล่าวทั้งหมดได้ว่า **“ที่ได้มีความสะดวกสบายต่ำ ที่นั่นจะมีน้ำใจและเอื้ออาทรต่อสูง”** ต่อคำถามที่ว่าถ้าเมื่อเด็กนักเรียนกิน - นอน กลุ่มนี้หมดไปจะกำหนดแนวทางการใช้ชีวิตอย่างไรในอนาคต แม่มนตอบโดยไม่ลังเลว่า “จะอุทิศชีวิตทั้งหมดที่เหลืออยู่ให้กับเด็กโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง ในฐานะผู้ประกอบอาหารกลางวันให้เด็กต่อไปตราบเท่าที่สมเด็จพะเทพฯ ของป้ายังอยู่” ทั้งนี้เพราะแม่มนรู้สึกว่าได้เป็นญาติผู้ใหญ่ของเด็ก และผู้คนในชุมชนท่าลานทองไปแล้ว เมื่อดูจากการทำขนมมนมเนยไปคารวะผู้เฒ่าผู้แก่ตามประเพณีของชุมชนแต่ละครั้งที่วนมาถึง เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันสารทเดือนสิบ เป็นต้น ฉะนั้นป้าจะต้องอุทิศตัวเพื่อให้โอกาสกับหลาน ๆ ผู้โยยหาการศึกษาที่ท่าลานทองตลอดไป

1.4 กลุ่มพลังนอกระบบ : ความสงบนิ่งอยู่เบื้องหน้าแต่พม่าอยู่เบื้องหลัง

เมื่อความเป็นกันเองและการได้มีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น สิ่งซ่อนเร้นประการสำคัญก็ได้รับการเปิดเผยออกมาว่า ในชุมชนชายแดนไทยพม่านั้น ได้มีชาวพม่าหลบหนีเข้าเมืองมาใช้แรงงานอยู่กับนายจ้างคนไทยจำนวนมากและส่วนใหญ่เป็นแรงงานผิดกฎหมาย จึงต้องใช้ความพยายามถึงสามครั้งเพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เพราะพลังกลุ่มนอกระบบซึ่งในที่นี้หมายถึงพม่าประเภทต่าง ๆ เป็นความผิดประเภทย่อยกัน ระหว่างนายจ้างที่เป็นคนไทยกับลูกจ้างคือพม่าที่หลบเข้าเมือง ความพยายามได้บรรลุผลเมื่อแหล่งข้อมูลคนสำคัญ คือ นาย ชำนาญ ทองปัสโนว์ ได้ให้จดหมายแนะนำตัวไปยังแหล่งข้อมูลในพื้นที่ในฐานะที่เคยผูกเกลอเป็นดอกรักกัน ผลการศึกษาทำให้ได้ข้อสรุปในขั้นต้นว่า “ความสงบนิ่งอยู่เบื้องหน้าแต่พม่าอยู่เบื้องหลัง” นั้นเป็นจริง หมายความว่า ถ้า

ศึกษาแต่เพียงผิวเผินก็จะได้ข้อมูลในระดับ “ห้องรับแขก” เนื่องจากพม่าจะถูกจัดสรรที่พักอาศัยให้อยู่ในสวนซึ่งอยู่ห่างจากบ้านนายจ้างเสียเป็นส่วนใหญ่ และไม่สามารถจะรู้ได้ว่าเป็นคนพม่าหรือเป็นคนไทยวันเสียแต่เมื่อ “ถามแล้วไม่พูด” เท่านั้น เพราะส่วนใหญ่พูดไทยไม่ได้ มีเพียงหนึ่งในร้อยเท่านั้นที่จะถูกเลือกมาเป็นคนทำงานบ้านจนกระทั่งพูดภาษาไทยได้คล่องแคล่ว ประกอบอาหารไทยได้รสชาติเช่นคนไทยทั่วไป

จากการสัมภาษณ์สาวชาวพม่าวัย 21 ปี คนหนึ่ง ณ บริเวณคอกไก่ของนายจ้างคนหนึ่ง เธอเล่าว่า เธอเป็นชาวพม่าทางตอนใต้ คือ ตะนาวศรี หลบเข้ามาเมืองไทยตามเส้นทางเกาะสอง – จังหวัดระนอง มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน เธอทำงานที่นั่นมา 5 ปี ด้วยบุคลิกภาพที่สุภาพเรียบร้อย พูดน้อยและซื่อสัตย์ นายจ้างจึงได้ดูแลเธอประหนึ่งเป็นลูก เธอจึงใช้สรรพนามแทนตัวนายจ้างทั้งสองว่า “พ่อและแม่” ทุกคำในช่วงที่ทำการสัมภาษณ์ พ่อแม่ของเธอได้มอบหมายให้ทำงานในบ้าน เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ลงทุนให้ซื้อของมาขายให้กับแรงงานชาวพม่าด้วยกัน มีรายได้เดือนละประมาณ 3,000 – 5,000 บาท ซึ่งนับว่าเป็นรายได้ที่สูงมากเมื่อเทียบกับอัตรารายได้ของแรงงานพม่าอื่น ๆ เธออยู่ที่นั่นอย่างมีความสุข กลับบ้านปีละครั้ง ต่อคำถามที่ว่าพม่าคนอื่น ๆ อยากทำงานที่นี่ด้วยหรือไม่ (เมืองไทย) เธอตอบสั้น ๆ ว่า อยากมาจนตัวสั่น แต่ไม่กล้าพามาเพราะกลัวจะไม่ซื่อสัตย์เดี๋ยวก็ถูกไล่กลับกันหมด ความเมตตาของทั้งพ่อและแม่ที่รู้จัก และเข้าใจแรงงานพม่ามายาวนานถึงได้ยอมให้คนไปส่งหนูกิ่งเขตพม่า และต้องแปรสภาพจากการพกพาเงินสดไปเป็นทองรูปพรรณ เพราะทองจะมีมูลค่าเพิ่มมากกว่าเงินสด ที่ยิ่งไปกว่านั้นคือถ้านำเงินไปมาก ๆ พวกหนูจะถูกปล้นตั้งแต่เข้าเขตแดนพม่า

ในขณะที่การสัมภาษณ์พูดคุยกำลังเลือนไหลก็ได้เหลือบไปเห็นผู้ใช้แรงงานชายชาวพม่า 10 คนโดยประมาณ กำลังขึ้นรถกระบะเพื่อไปตัดสับปะรดในภาคบ้าย สองสิ่งที่มีองข้ามไปไม่ได้กรณีแรงงานพม่าในประเทศไทยก็คือ 1) ผู้ว่าจ้างจะต้องบริหารจัดการให้เขามีงานทำตลอดเวลา นั้นย่อมหมายความว่าคนที่รับแรงงานชาวพม่าไว้ได้จะต้องมีสวนยางพารา หรือสวนปาล์มตั้งแต่หนึ่งร้อยไร่ขึ้นไป 2) จะต้องปกป้องไม่ให้เขาถูกจับกุมในฐานะผู้หลบหนีเข้าเมืองที่ผิดกฎหมาย นั้นย่อมหมายความว่านอกจากอาจจะต้องส่งส่วยเป็นรายเดือนแล้ว นายจ้างยังจะต้องจ่ายเป็นพิเศษให้แก่ผู้มีอำนาจหน้าที่ด้วย ผู้วิจัยก็ได้เพียรพยายามที่จะใช้ทั้ง “เงื่อนไขและเงื่อนไขเวลา” ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแรงงานพม่าในประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบว่าแรงงานพม่าในประเทศ

ไทยเป็นความจำเป็นที่จะต้องเป็นไปต่อไปด้วยเหตุผลอย่างน้อยสองประการ คือ 1) เป็นแรงงานราคาถูก และ 2) ควบคุม จัดการได้ง่ายในขณะที่แรงงานไทยซึ่งหมายถึงคนไทย ชาวภาคอีสานเป็นส่วนใหญ่มักมีพฤติกรรมในระดับที่ **“มีเงินแล้วกินจนหมด หมดแล้วจึงทำ อิ่มเมื่อใดไปเมื่อนั้น”** จึงทำให้นายจ้างบริเวณชายแดนต้องทนต่อสภาพการจ้างแรงงาน พม่าแม้ว่าจะต้องจ่าย **“ส่วย”** ตามแต่กรณีก็ตาม จริงอยู่แม้ว่าแรงงานชาวพม่าจะเป็น แรงงานที่ผิดกฎหมาย ซึ่งทำให้เกิดข้อถกเถียงภายใต้มติการมองที่แตกต่างกัน แต่ข้อถกเถียงเหล่านี้จะยุติลงทันทีที่ถ้าเจ้าหน้าที่จากภาครัฐสายตำรวจไม่สนใจในการทำให้ออกเถียงยังคงดำรงอยู่และเป็นไปอีกต่อไป เพราะความจริงมีปรากฏว่า ตำรวจคือผู้อยู่เบื้องหลังของการเร่ขายแรงงานพม่ารายวัน ที่เป็นประหนึ่งตลาดสดเคลื่อนที่มีรถกระบะเร่ขายไปตามถนนสายต่าง ๆ ของชุมชนซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าบ้านใดมีส่วนมากพอที่จะว่าจ้างแรงงานชาวพม่าหรือไม่

1.5 กรณีตัวอย่าง : สัมพันธภาพของชุมชนป่าายแดง จริงอยู่แม้ว่าชุมชนท่าลานทองเป็นชุมชนที่ดูประหนึ่งว่าเป็นชุมชนที่ลงตัวเมื่อดูจากการจัดตั้งกลุ่ม องค์การและการบริการสวัสดิการพื้นฐานจากภาครัฐ เช่น เริ่มจะมีถนน ไฟฟ้า โรงเรียน โทรศัพท์ ฯลฯ และโดยเฉพาะการบริการจัดการกับที่ดินทำกินทั้งในรูปของสหกรณ์นิคม และสปก. 4 - 01 ทั้งก่อนและหลังพายุเกย์ ตามลำดับ กระนั้นก็ตาม เมื่อได้ทำการเจาะลึกศึกษาในด้านโครงสร้าง สัมพันธภาพ และกลุ่มคนในชุมชนก็ยังคงมีสถานะเพียง **“ชุมชนป่าายแดง”** เท่านั้นโดยนิยามให้คำว่าชุมชนป่าายแดงที่เปรียบได้กับ **“รถป่าายแดง”** หมายถึงรถที่เพิ่งซื้อใหม่ ยังไม่มีหลักฐานในการเป็นเจ้าของรองรับที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย

วิวัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ดูประหนึ่งว่าลงตัว เนื่องจากเหตุปัจจัยทั้งที่ไหลมาจากภาครัฐและการปรับตัวของบริบทภายในชุมชนท่าลานทองเองก็ตาม แต่ก็มีบางบริบทที่กลายเป็นความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกันโดยปริยายคือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทองจะต้องรับภาระด้านการเรียนการสอนให้กับลูกหลานของชุมชนเกิดใหม่ทางด้านฝ่ายตะวันตกของคลองรับร่อ ซึ่งเป็นชุมชนตั้งใหม่ที่ไม่มีหลักฐานใด ๆ ทางราชการรองรับ ดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) บนพื้นฐานของผู้ถูก กล่าวหาว่า **“บุกรุกป่าสงวน”** แต่อย่างไรก็ตามความจริงได้ชี้ชัดให้เห็นว่ามีกลุ่มชนจำนวนมากจากทั่วประเทศมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินกันอยู่ทางฝ่ายตะวันตกของคลองรับร่อในระดับที่ **“ใครมาก่อนอยู่ใกล้ ใครมาหลังอยู่ไกล”** ที่ล่งล้ำเลยลึกไปถึงเนิน 491 ในปัจจุบัน

แหล่งที่มาของคนแต่ละกลุ่ม เมื่อตีความจากป้ายชื่อกลุ่ม เช่น กลุ่มทรัพย์นคร มาจาก นครศรีธรรมราช กลุ่มเชียงรายมาจากจังหวัดเชียงราย กลุ่มยโสธรมาจากจังหวัดยโสธร กลุ่มสันกำแพงมาจากจังหวัดกำแพงเพชร และกลุ่มพันวาล 1 – 5 เป็นกลุ่มที่ย้ายถิ่นมาจากภาคอีสาน กลุ่มสันตินิมิตมาจากภาคกลางบ้าง ภาคอีสานบ้าง พวกเขาเหล่านี้ กำลังรอการเปลี่ยนจากป้ายแดงไปเป็นป้ายเหลือง หรือป้ายดำอยู่อย่างใจจดจ่อ

ปรากฏการณ์ที่พบจากการเข้าไปศึกษาชุมชนข้างเคียงที่ตั้งของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง คือ ความหลากหลายของผู้อพยพเข้ามาจับจองที่ดินทำกิน จากทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทยและส่วนหนึ่งมาจากประเทศสหภาพพม่า หลายชุมชนประกาศป้ายกลุ่มของตนอย่างเปิดเผย เช่น กลุ่มทรัพย์นคร กลุ่มเชียงราย กลุ่มยโสธร กลุ่มสันกำแพง ดังกล่าวแล้ว และมีอีกจำนวนมากกลุ่มที่ไม่ได้ยกป้ายของตัวเองโดยเฉพาะสำหรับกลุ่มคนที่มาจากประเทศสหภาพพม่า คณะผู้วิจัยค้นพบว่าชาวพม่าที่เข้ามาอยู่ตามแนวชายแดนไทย – พม่า ภาคใต้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่หลบภัยจากการรุกรานของรัฐบาลพม่า ได้แก่ พวคมอญ กะเหรี่ยง ชิน คะฉิ่น ฯลฯ กลุ่มนี้จะเข้า ๆ ออก ๆ มาอยู่แนวชายแดนที่เป็นป่าเขาตามสถานการณ์สู้รบโดยทหารพม่าจะตามไล่ล่าเข้ามาในเขตไทยบ้างในบางครั้ง เช่น กรณีเนิน 491 ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนบ้านท่าลานทองที่ศึกษา 2) กลุ่มแรงงานพม่าซึ่งเป็นชาวพม่าแท้เข้ามาทางด่านเกาะสอง และด่านกระบุรี จังหวัดระนอง ส่วนหนึ่งเป็นไปตามกฎหมายแรงงานและจำนวนมากที่เข้ามาด้วยการลักลอบ หลบ ๆ ซ่อน ๆ อยู่ตามงสี้เจ้าของสวนยาง เจ้าของสวนปาล์ม หรือสถานที่ที่เจ้าของกิจการสร้างไว้ในทำเลที่ค่อนข้างปกปิดมิดชิดและไม่ค่อยกล้าเปิดเผยตัว พูดภาษาไทยกับผู้คนในชุมชนไม่ค่อยได้ ค่าตอบแทนแรงงานที่ได้รับสำหรับกลุ่มผู้ลักลอบมักจะได้เพียงน้อยนิด แต่เกือบทุกคนบอกว่าคุณภาพชีวิตดีกว่าอยู่ในเมืองตะวาย หรือ มะริดของพม่ามาก กลุ่มคนเหล่านี้ต้องพบวิบากกรรมหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะการถูกรีดไถ การถูกเรียกค่าคุ้มครอง การถูกหลอก ลวง ต้มตุ๋น และการถูกรังแกจากพวกเดียวกัน กรณีที่คณะผู้วิจัยได้เข้าไปใกล้ชิดเหตุการณ์มากคือ ครั้งที่กลุ่มชาวมอญเข้ามาไล่ฆ่าหมู่แรงงานชาวพม่า เพราะไม่ยอมจ่ายภาษีเถื่อนให้กลุ่มตน เมื่อช่วงต้นเดือนกรกฎาคม 2543 3) กลุ่มผู้อพยพจากแคว้นตะนาวศรีของพม่าที่ทางชาวไทยเคยเรียกว่า **“ไทยพลัดถิ่น”** มีอยู่มากในตำบลสองพี่น้อง ด้านเหนือของชุมชนบ้านท่าลานทอง กลุ่มนี้มีจำนวนหลายร้อยครัวเรือน มีภาษาพูด ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีเหมือนคนไทยได้ทุกอย่าง เนื่องในอดีต

แคว้นตะนาวศรีนั้นเป็นดินแดนที่ไทยครอบครองมานาน ผู้คนในแคว้นตะนาวศรี ประเทศพม่าในปัจจุบันนั้นล้วนเป็นคนเชื้อชาติไทยมาตั้งแต่ดั้งเดิม ถึงยุคปัจจุบันรัฐบาลพม่าเข้ามาบริหารบ้านเมือง คนเชื้อชาติไทยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดชุมพร จึงชักชวนกันอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย หรืออาจจะเรียกว่า **“กลับถิ่นบรรพบุรุษ”** แต่เมื่อมาแล้วไม่สามารถขอหลักฐานการเป็นพลเมืองไทยได้จึงไปรวมกันอยู่ในพื้นที่ป่าแนวชายแดน ที่พบหนาแน่นที่สุดคือบริเวณตำบลสองพี่น้อง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดชุมพร ไม่ไกลจากบ้านท่าลานทองมากนัก **“คนพม่า”** ทั้ง 3 กลุ่มนี้มาออกลูกออกหลานในเมืองไทยและเป็นที่รักใคร่ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลาย ๆ แห่งต้องใช้ **“มนุษยธรรม”** รับภาระสอนเด็ก **“ไร้สัญชาติ”** เหล่านั้นอยู่ในปัจจุบัน

2. ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัย : กว่าจะถึงเส้นชัยและมีชัยของบ้านไสยา

อุบัติการณ์ของการก่อเกิดชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัย ที่ไม่แตกต่างไปจาก 3 ใน 6 ของชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภาคใต้ที่ทำการศึกศึกษาและดูแลเสมือนว่าจะมีความคมเข้มกว่าที่อื่นใด กล่าวคือสามในหกของชุมชน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ทำการศึกศึกษา ได้แก่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัย ไสยา และบ้านสะปือ (โรงเรียนยาสูบ 2) ตกอยู่ในฐานะที่เป็นจำเลยของสังคมว่าเป็นผู้ฝ่าฝืนในลัทธิคอมมิวนิสต์ ก่อนหน้าที่คำสั่ง 66/23 จะมีผลบังคับใช้

การกล่าวอ้างถึงอุบัติการณ์ของชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัย ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้นายนิยม สงทิพย์ อายุ 77 ปี และนายช่วง จันทน์นิม อายุ 72 ปี เป็นแหล่งข้อมูลคนสำคัญ (Key Informance) แหล่งข้อมูลคนสำคัญทั้งสองต่างก็ยืนยันที่ผ่านการพิสูจน์ซ้ำแบบ **“ย้อนไปย้อนมา”** จึงต้องสรุปลงตรงที่ว่า ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัย เกิดจากการหลอมรวมเข้าด้วยกันของผู้คน **“สองระนาบหนึ่งวัฒนธรรม”** คือผู้คนจากกลุ่มน้ำปากพ่อง (หัวไทร เขียวใหญ่ ปากพ่อง) กับอำเภอร่อนพิบูลย์จังหวัดนครศรีธรรมราช และบางอำเภอของจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา ด้วยเหตุผลเดียวกันคือต้องการที่ทำกิน เรื่องราวดังกล่าวมาน่าจะประเด็นมาบรรยายได้ดังนี้

2.1 ตำนานอันเจ็บปวดซ้ำซากของภาคพลเมืองผู้ต้องการที่ดินทำกินบ้าน

ควนมีชัย เนื่องจากที่ได้พูดคุยกับผู้คนหลายคนและหลายหนทำให้ได้ข้อสรุปว่า เดิมพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ป่ามีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมาย เช่น เสือ ช้าง กระตัง กวาง วัวป่า และสัตว์นานาชนิด ต่อมาชาวบ้านเริ่มเข้าไปปลูกพืชไร่และพืชสวนแต่ประสบปัญหาในการทำไร่ทำสวนเพราะสัตว์ป่าโดยเฉพาะช้างป่าเข้าไปทำลาย จึงอพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านขามเพื่อหาที่ทำกินใหม่ และชาวบ้านที่ย้ายมาใหม่ได้เปลี่ยนอาชีพจากทำสวนมาเป็นทำนา เพื่อลดการรบกวนจากสัตว์ป่า

ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2508 ได้มีนายทุน ชื่อนายลิ้ม (ไม่ทราบนามสกุล) ได้เข้ามาทำสัมปทานป่าในพื้นที่ ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้สร้างเส้นทางเข้ายังตำบลวังอ่างเพื่อขนไม้ออกจากพื้นที่ในขณะที่นายทุนได้เข้าทำไม้นั้นชาวบ้านที่เคยเข้าอยู่มาก่อนก็ถือโอกาสเข้ามาอยู่ในพื้นที่แห่งนี้อีกครั้ง ซึ่งในกาลครั้งนั้นได้มี นายเนียม สงทิพย์ นายขล่อง ไชยสุวรรณ นายหนู พัทธกิจ ร่วมด้วย ครั้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2510 ป่าบริเวณดังกล่าวได้ถูกจัดอันดับให้เป็นป่าเสื่อมโทรม จึงเป็นโอกาสของลูกหลานของกลุ่มผู้บุกเบิกค่อยทยอยเข้ามาสมทบเรื่อยมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2513 ได้มีการแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงร่วมปลุกระดมให้ชาวบ้านลุกขึ้นต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐบาล และจากคำบอกเล่าของชาวบ้านทราบว่าการจับอาวุธต่อสู้กันหลายครั้ง จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2523 รัฐบาลได้มีนโยบาย 66/23 คือการเมืองนำการทหาร ทำให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นชาวบ้านเข้ามาอบตวัเพื่อกลับมาเป็นผู้พัฒนาชาติไทยหลังจากชาวบ้านหยุดต่อสู้กับรัฐบาลได้มีชาวบ้านอาศัยเพิ่มขึ้นตลอดมา เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารยังมีพื้นที่ว่างเปล่าอีกมาก และเมื่อมีคนอยู่อาศัย มากขึ้น ต่อมาก็มีความต้องการโรงเรียนเพื่อให้ลูกหลานได้รับการศึกษาเล่าเรียนจึงได้ร่วมปรึกษาหารือกันเพื่อสร้างโรงเรียนกับทางราชการ (สปช.) ปรากฏว่า สปช.ไม่อนุมัติเพราะพื้นที่ที่จะสร้างโรงเรียนเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ตำนานดังกล่าวจะสมจริงและเข้มข้นขึ้นไม่น้อยเมื่อป่าจำเป็น (ไม่ทราบนามสกุล) หนึ่งในผู้ใกล้ชิดโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในทุกความเคลื่อนไหวยืนยันด้วยน้ำเสียงสั่นเครือระคนกับน้ำตาคลอเบ้าเป็นระยะ ๆ ว่าบ้านเดิมของป่าอยู่ที่อำเภอเชียรใหญ่ ทำนาเป็นอาชีพหลัก เมื่อว่างจากการทำนาก็ออกหางานทำนอกบ้านเป็นกรรมกรแบกหามตามสถานที่ก่อสร้าง แต่รายได้ก็ไม่พอกับรายจ่าย จึงคิดหาที่ทำกินใหม่ และได้ข่าวว่าพื้นที่

บ้านควนมีชัยเป็นสภาพพื้นที่ราบสามารถเพาะปลูกอะไรก็ได้ ก็เลยชวนกันขายที่ที่อำเภอเชียรใหญ่ และมาตั้งรกรากที่บ้านควนมีชัยซึ่งพื้นที่แห่งนี้เมื่อก่อนเป็นเขตหวงห้าม เป็นเขตป่าสงวนแต่ตอนที่ป่าเข้ามาอยู่ทางราชการได้เปิดโอกาสให้ราษฎรเข้ามาจับจองแต่ก็ต้องต่อสู้กันหลายครั้งและหลายชั้นกว่าจะได้เป็นตัวตนของป่าและชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัยในปัจจุบัน

2.2 วิบากกรรมการต่อสู้ในฐานะผู้ถูกล่าหว่านเป็นคอมมิวนิสต์ : วีรชนผู้กล้า
กับจารชนผู้ชั่วร้ายในบุคคลจากมุมมองที่แตกต่างกัน ดังที่กล่าวไว้ในขั้นต้นว่าเหตุผลหลักของผู้คนบ้านควนมีชัย คือต้องการที่ดินทำกิน ดังนั้นกลุ่มคนดังกล่าวจึงต้องเสี่ยงสู้ทุกกระบวนท่า ที่ไม่ว่าภาครัฐจะนิยามว่าเป็นเช่นไรและเมื่อกล่าวถึงที่สุดแล้วทุกคนต่างก็ตกเป็นผู้ถูกล่าหว่านว่า **“เป็นคอม”** อย่างเสมอหน้าในสายตาของภาครัฐในขณะนั้น ฉะนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงขอที่จะสรุปด้วยวลีที่ไม่เสนาะหูนักกว่า **“วีรชนผู้กล้ากับจารชนผู้ชั่วร้ายมักจะเป็นคนเดียวกันเสมอจากมุมมองที่ แตกต่างกัน”** อธิบายความได้ว่า ในขณะที่ประชาชนต้องการเพียงที่ดินทำกิน แต่ภาครัฐก็พยายามตอกย้ำพรั้งเพียกว่าเป็นป่าสงวน จึงทำให้กลุ่มผู้กล้าบุกเบิกชุดแรก ๆ ต้องมีสองสถานะในเวลาเดียวกัน คือเป็นทั้งวีรบุรุษผู้กล้าในสายตาของประชาชนกับจารชนผู้ชั่วร้ายในสายตาของภาครัฐ เพราะมีมุมมองที่ต่างกัน กล่าวคือ ภาครัฐครคร่ำอยู่แต่กับความมั่นคง ในขณะที่ผู้คนตั้งความหวังว่าจะต้องได้มาซึ่งที่ทำกิน

ไม่ว่าภาครัฐจะนิยามผู้คนชาวควนมีชัยในขณะนั้นว่าอย่างไร แต่ชุมชนก็เติบโตใหญ่ขึ้นทุกที เติบโตใหญ่ในระดับมากพอต่อการจัดตั้งสถานศึกษาเพื่อให้ลูกหลานได้เรียนหนังสือ จึงได้นำเสนอแนวคิดต่อ สปช. แต่ก็ถูกปฏิเสธด้วยเหตุผลที่ง่ายและสั้นว่า **“ป่าสงวนแห่งชาติ”** กลุ่มชาวบ้านจึงได้ไปปรึกษากับกำนันช่วย กำนันตำบลเขาพระทองซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกัน บังเอิญคนในหมู่บ้านของกำนันเป็นข้าราชการทหารอยู่คนหนึ่งได้ให้คำแนะนำว่าให้เขียนโครงการเสนอไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคือกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 42 อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงได้มีการก่อสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527

2.3 สภาพป่าดงพงไพรของชุมชนบ้านควนมีชัย : สถานการณ์การถกฉวยช่วงชิงอำนาจและโอกาสระหว่างผีคน ผีป่าและผีรัฐ แม้ไม่orroธาธิบายก็พอจะจินตนาการ

อนุমানได้ว่า พื้นที่ที่เคยเป็นป่าทึบ ป่าสงวนและป่าเสื่อมโทรมในเวลาต่อมาย่อมจะมี
สิ่งสารพัดที่มีทั้งอำนาจและโอกาสในการทำลายชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในแวดวงได้
ทุกเมื่อ ดังที่พ่อเฒ่านิยมแล้วว่าตอนเข้าไปจับจองที่ใหม่ ๆ ในปามีแต่พวกสิ่งสารพัด
และพอตกลงกลางคืนก็มีพวกผีปีศาจคอยหลอกหลอนที่น่ากลัวมาก แต่สิ่งที่น่ากลัวมากกว่า
ในเวลาต่อมาก็คือ หลังจากที่ข่าวการจับจองพื้นที่แพร่ออกไปทำให้ผู้คนในเขตพื้นที่อำเภอ
ชะอวดเข้ามาจับจองจนมีการแย่งที่กัน และนอกจากคนในพื้นที่แล้วยังมีคนต่างถิ่นเข้ามา
จับจองอีก ผู้คนเหล่านั้นมาจากอำเภอร่อนพิบูลย์บ้าง เขียวใหญ่บ้าง ระโนดบ้าง แต่ส่วน
มากจะมาจากอำเภอชะอวด

พอเผมาได้เล่าต่อว่า เมื่อมีการจับจองพื้นที่แล้วก็มีการแย่งชิงต่อสู้จนฆ่ากันตาย จากตายน้อยเป็นตายมาก จนกลายเป็นข่าวลือว่าในพื้นที่ตำบลวังอ่างได้มีกลุ่มคอมมิวนิสต์ ก่อตัวขึ้น เรื่องนี้รู้ไปถึงทางอำเภอ ก็ได้ประสานงานกับกรมป่าไม้แล้วได้เดินทางเข้าไปในพื้นที่ดังกล่าว แต่ก็ถูกชาวบ้านต่างถิ่นขู่ทำร้าย จนเจ้าหน้าที่ต้องถอยกลับไป ต่อมาอีกไม่นานข่าวว่าการฆ่ากันตาย การบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนมีขึ้นมาอีก ทางกรมก็ส่งเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามาอีก และได้ออกหมายจับพวกบุกรุกป่าสงวน ชาวบ้านที่ได้เข้ามาจับจองและปลูกสร้างจนได้รับผลผลิตไม้อยอมออกจากพื้นที่ จึงได้มีการลงชื่อเพื่อขอเอกสารสิทธิ์และขยายที่ทำกิน แต่ทางกรมป่าไม้ไม่ยอม จนครั้งสุดท้ายกรมที่ดินและกรมป่าไม้ได้ทำหนังสือขึ้นไปยังกระทรวงแล้วได้ออกเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่ทำกิน ให้เป็นเพียง สค. 1 มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495

ท่ามกลางการชว่ชิงกันระหว่าง **“ผิคน ผิป่า และผิรัฐ”** ในภูมิเขตของชุมชนบ้านควนมีชัยในขณะนั้น ทำให้สามารถอธิบายได้และเข้าใจได้ว่าเป็นความชอบธรรมของผู้คนที่นั่นในขณะนั้นจะต้องหาสิ่งยึดเหนี่ยวเกาะกุมทางจิตใจ วิถีปฏิบัติของผู้คนชาวบ้านควนมีชัยในขณะนั้น จากการศึกษาสืบค้นพบว่า นอกจากจะมีวัดเป็นหน่วยในการยึดโยงทางจิตใจเหมือนกับคนไทยพุทธโดยทั่วไปแล้ว ยังได้นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นผลสืบเนื่องจากสภาพแวดล้อมแบบป่าอีกด้วย โดยเชื่อกันว่าที่ท้ายหมู่บ้านมีบ้านอยู่หลังหนึ่งเจ้าของชื่อตาลวงเดช ไม่มีใครรู้ว่าแกมาจากไหน รู้แต่เพียงว่าเมื่อมีคนโดนผีเข้าหรือคาถาอาคมก็จะพาไปหาจึงจะหาย และได้กลายเป็นปฐนียบุคคลของคนทั้งหมู่บ้านสืบมา จนกระทั่งได้แปลงร่างจากคนธรรมดากลายเป็นเสือแล้วเข้าป่าไป ชาวบ้านก็มีความเชื่อว่าเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ จึงเป็นความเชื่อที่ปลูกฝังตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ ครั้งหนึ่งได้มี

คนล้มป่วยลงพาไปรักษากับหมอปัจจุบัน หมอบ้านก็ไม่หาย ญาติพี่น้องจึงจนปัญญาไม่รู้จะช่วยเหลืออย่างไรก็เลยนึกถึง ตาหลวงเดช และออกซื้อบนบานให้คนที่ป่วยหายจากการเจ็บไข้ แล้วจะแก้บนให้ หลังจากนั้นต่อมาคนที่ป่วยอาการคล้ายจะสิ้นใจก็กลับหายวันหายคืนจนมีสภาพเป็นปกติ หลังจากนั้นก็มีการทำพิธีแก้บนตามสัญญาที่ให้ไว้ หากใครบนหรือออกซื้อหลวงตาเดชแล้วไม่ทำตามสัญญาก็จะมาปรากฏให้เห็น จึงทำให้ชาวบ้านไม่กล้าลบหลู่หรือผิดคำพูด เมื่อชาวบ้านจะทำงานก็จะออกซื้อแก้ตลอด เนื่องจากในเรื่องดังกล่าวหาข้อสรุป และพิสูจน์ไม่ได้เพราะอยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ของทั้งวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์และวิทยาศาสตร์สังคม แม้ว่าโลกปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากแต่ผู้คนรุ่นเก่าแก่ของบ้านควนมีชัยก็ยังคงมีความเชื่อในอิทธิฤทธิ์ของหลวงตาเดชอยู่จนปัจจุบัน

2.4 ตัวตนของชุมชนบ้านควนมีชัย : กว่าจะถึงเส้นชัยและมีชัยของชาวบ้าน

ไสยงูาคา จากการมองชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัยผ่านมิติต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว สรุปความได้ว่า ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัยได้ผ่านวิบากกรรมกรรมต่อสู้อย่างทรมานกลางกลืนควาเลือด เสียงปีน และน้ำตาจนนับหยดไม่ถ้วนเพียงเพื่อต้องการที่ดินทำกินเป็นเหตุผลหลัก ท่ามกลางสองข้อหากรรจ์คือฝักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์ กับการบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติที่ภาครัฐมักจะดวนสรุปเอาไว้ก่อนเสมอมา แต่ไม่ว่าชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัยในปัจจุบันที่มีชื่อในอดีตว่า **“บ้านไสยงูาคา”** จะถูกย้ายจนได้รับความบอบซ้ำมากเท่าใด ชาวชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัยก็เป็นฝ่ายตั้งรับอย่างสงบเย็น จึงได้ถึงเส้นชัยและมีชัยในเวลาต่อมา

ในการได้มาซึ่งที่ดินทำกินและโรงเรียนให้ลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียนที่เป็นทั้งชื่อชุมชนและโรงเรียนรวมกันว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัยในที่สุด โดยที่นายนิยม สงทธิพย์ หนึ่งในแหล่งข้อมูลสำคัญ เล่าความหลังด้วยความภาคภูมิใจว่า หลังจากที่ได้ต่อสู้กันกับทั้งฝืนคน ฝืนป่า และฝืนรัฐ จนกระทั่งได้ที่ทำกินและโรงเรียน กล่าวโดยสรุปว่าสู้เมื่อใดมีชัยทุกที โดยเฉพาะโรงเรียน ดังนั้นเมื่อได้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจึงได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างอาคารหลังแรกจนแล้วเสร็จ และได้ขอความเห็นจากชาวบ้านว่าจะตั้งชื่อโรงเรียนว่าอย่างไรดี ทุกคนต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะชื่อว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัย ด้วยวลีที่สั้นและกระชับว่า **“สู้เมื่อใดมีชัยเมื่อนั้น”**

3. ชุมชนบ้านเขาวัง : วิกากรรมการต่อสู้ของชาติพันธุ์สายเดี่ยว

ชุมชนบ้านเขาวังเป็นชุมชนเล็ก ๆ กระจายตัวอยู่บนเขาวัง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 ตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ปรากฏให้เห็นร่องรอยการต่อสู้ระหว่างคนกับคน และคนกับรัฐ จึงได้มีตำนานสืบทอดโดยวิธีการทางมุขปาฐะว่า เมื่อประมาณรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้เกิดโรคไข้ห่าขึ้น เจ้าเมืองพร้อมด้วยข้าทาสบริพารได้พากันออกจากวังเพื่อหลบหนีการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวไปอยู่ที่ภูเขาแห่งหนึ่ง โดยได้ปักธงไว้เป็นเครื่องหมายตามเส้นทางที่เดินผ่าน ซึ่งอยู่ห่างจากเขาวังประมาณ 15 กิโลเมตร และได้กลายมาเป็นชื่อของตำบลเสาธง อำเภอรัตนพิบูลย์ ในปัจจุบัน เพราะพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ราบเกิดใหม่จากการแปรรูปทางธรณีวิทยาที่เคยเป็นทะเลมาก่อนแล้วได้ทับถมพอกพูนกลายเป็นสันทรายสืบเนื่องมาตั้งแต่หาดทรายแก้ว ซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช เมื่อได้ไปยืนอยู่ ณ จุดที่สูงที่สุดของภูเขาแห่งนั้นก็พบทัศนียภาพจำเพาะของเขาวัง ตรงที่เป็นภูเขายื่นโผล่ออกไปในพื้นที่ราบคล้ายกับแหลมซึ่งเป็นผืนแผ่นดินที่ยื่นออกไปในทะเล ในขณะที่ภูเขารอบนอกโอบล้อมอีก ชั้นหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นยังมีเส้นทางสัญจรเข้า – ออก ผ่านถ้ำ เพียงทางเดียวจึงจะขึ้นไปบนเขาวังได้จึงกลายเป็นที่รโหฐานคล้ายกับพระราชวังของพระมหากษัตริย์ จึงได้เรียกว่า **“เขาวัง”** สืบต่อกันมาครั้นเมื่อไข้ห่าเหือดหายไปผู้คนก็ได้ลงจากเขาวังไปตั้งรกรากทำนาในที่ราบปล่อยให้เขาวังได้คงไว้ซึ่งป่าดงดิบที่อุดมสมบูรณ์สืบมา ครั้นเมื่อประมาณสมัยรัชกาลที่ 7 ก็ได้มีร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่าได้มีผู้คนย้อนกลับเข้าไปอาศัยอยู่ในเขาวังอีกครั้ง เมื่อดูจากโบราณวัตถุ เช่น ถ้วยชาม อารูธ และเครื่องมือเครื่องใช้จำนวนมาก จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2499 กลุ่มคนรุ่นปัจจุบันได้เริ่มอพยพขึ้นไปบนเขาวังและต่อสู้เพื่อตั้งหลักฐานอยู่อย่างถาวร

3.1 จุดเริ่มต้นของการต่อสู้ เมื่อประมาณต้นปี พ.ศ. 2499 วิกากรรมการต่อสู้ของชาติพันธุ์สายเดี่ยวก็เริ่มต้น คำว่า **“ชาติพันธุ์สายเดี่ยว”** ในที่นี้หมายถึง ผู้บุกเบิกชุมชนเขาวังชุดแรกเป็นสายพันธุ์ไทยมุสลิมที่ต้องเสี่ยงสู้อยู่ในวงล้อมของชาติพันธุ์ไทยพุทธ มีนายสะอาด รักไทรทอง เป็นทั้งผู้ชักนำ และนำเพื่อนร่วมชาติพันธุ์อีก 8 คน คือ นายยุทธาญ บุญผล นายเสม นายอาสาร นายดาษ นายกะหรี จิจารักษ์ นายหมาด สามเสียง นายอุ (ไม่ทราบนามสกุล) นายคะหาน คณะของชุดบุกเบิกได้ออกจากบ้านของนายสะอาด รักไทรทอง ผู้ได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนที่บ้านไม้หลา ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากเขาวัง

มากนัก การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะต้องผ่านป่าอันรกชัฏ ไข้ดิน หุบเหว ถ้าสัตว์ร้ายต่าง ๆ ต้องใช้เวลาถึง 10 ชั่วโมงจึงจะขึ้นถึงเขาวัง เมื่อถึงเขาวังก็ได้ทำการสำรวจพื้นที่อยู่ 2 วัน ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 9 ส่วน ๆ ละประมาณ 15 – 20 ไร่ พร้อมกับช่วยกันแผ้วถางแล้วเผาด้วยการลงแขก ดำรงชีพในขั้นต้นด้วยการปลูกพืชหน้าดิน ผลผลิตจากพืชหน้าดินที่ออกสู่ตลาดจำนวนมากได้เป็นชนวนให้มีการประลองกำลังกันระหว่างคนในท้องถิ่น กับคณะของชาติพันธุ์สายเดี่ยวชุดบุกเบิกเพื่อช่วงชิงการจับจองที่ดินได้เกิดขึ้นเร็วเกินกว่าที่จะคาดคิดในอีก 5 ปีต่อมา โดยผู้บุกเบิกถูกขับไล่ภายใต้ 2 ข้อกล่าวหา คือ 1) บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ 2) เป็นคอมมิวนิสต์ ผู้ขับไล่ได้แจ้งไปยังกรมป่าไม้แต่ไร้ผล เพราะหลังจากเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ได้นำกำลังพลติดอาวุธครบมือประมาณ 20 คน บุกเข้าล้อมจับกลุ่มผู้บุกเบิก การเจรจาต่อรองระหว่างเจ้าหน้าที่กับนายสะอาด รักไพรทอง ทำให้ผู้บุกเบิกจำนวน 9 คน ได้เอกสาร “ใบจอง” จากการเสนอรายชื่อไปถึง 40 ครอบครัว

ข้อขัดแย้งได้ยืดเยื้อมาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2507 การสู้รบด้วยกำลังอาวุธก็หวนกลับมาอีกตลอดเมื่อผู้คนในท้องถิ่นใกล้เคียงได้ยกพวกมาล้อมบ้านนายยูหาญ จึงได้ยิงต่อสู้กัน ฝ่ายบุกรุกเสียชีวิต 1 คน หลังจากนั้นยุทธการกลั่นแกล้งและก่อความได้แก่ การลักขโมยพืชผล การปล่อยช้างให้มากินถอนและเหยียบย่ำพืชผลจนยับเยิน ก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวได้ยังผลให้ส่วนควบของชาติพันธุ์สายเดี่ยวชุดบุกเบิกบางคนต้องหอบลูกจูงหลานกลับบ้าน เพราะทนต่อแรงเสียดทานทางสังคมไม่ไหว ปล่อยให้ นายยูหาญและพวกจำนวนหนึ่งต่อสู้อยู่เบื้องหลัง เพราะเป็นผืนแผ่นดินที่เป็นความหวังสุดท้ายของชีวิต

3.2 ยุทธการการต่อสู้ที่เปลี่ยนไป หลังจากที่ผู้คนในท้องถิ่นประเมินสถานการณ์ว่า คณะของนายยูหาญมีอาวุธตั้งมั่นสู้แน่ จึงได้เปลี่ยนไปใช้ยุทธการ “ตักปล้น” ที่ปากถ้ำ ตอนที่คณะของนายยูหาญนำผลผลิตไปขายที่ตลาดไม้หลาเนื่องจากทางเข้า – ออกเขาวังจะต้องผ่านถ้ำ เขาเหล่านั้นจึงได้หาทางออกโดยการเดินทางเป็นกลุ่มใช้ม้าเป็นพาหนะและต้องรอให้ทุกคนมาถึงพร้อมกันก่อนที่จะออกจากถ้ำ การต่อสู้ในลักษณะดังกล่าวได้ดำเนินเรื่อยมาและหมดไปเมื่อกรมป่าไม้ได้มาแยกที่ทำกินโดยการเปิดป่าที่ 67, 68 และ 69/1 ในปี พ.ศ. 2508 – 2509 พร้อม ๆ กับการออกใบ สค. 1 ตัวจริงให้กับ 8 ครอบครัวชุดบุกเบิกในปี พ.ศ. 2510 ยกเว้นนายสะอาด รักไพรทอง ที่เสียชีวิตไปก่อนหน้านั้น เพราะ

ถูกยิง ที่ดินส่วนแบ่งในฐานะ “วีรบุรุษผู้กล้า” ของชาติพันธุ์สายเดี่ยวยุคบุกเบิกก็ได้ผ่อนถ่ายขายต่อไปยังชาติพันธุ์สายเดี่ยวที่มาจากจังหวัดยะลา ทำให้มีพลพรรคเพิ่มขึ้นอีกกลุ่มหนึ่ง

ภาพที่ 16 วงสนทนา ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง

อุปสรรคในการเดินทางระหว่างเขาวังกับที่ราบส่วนล่างน่าจะเป็นเงื่อนไขหลักที่ทำให้ผู้คนรอบข้างเขาวังดั้งเดิมมองข้าม “บุมทอง” เขาวังในระยะแรก จึงทำให้เป็นโอกาสของชาติพันธุ์สายเดี่ยวได้ต่อสู้โดยการเอาเลือดเข้าแลกด้วยความทรหดอดทนที่ควรแก่การยกย่องเป็นอย่างยิ่ง ม้าจึงเป็นพาหนะชนิดเดียวที่พอจะเข้าไปครอบครองปรากฏของเหลียมเขา โชดหินและหุบเหว กระทั่งเมื่อ 8 ครอบครัวแรกได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบความดั่งเดี่ยว แน่วแน่และเสี่ยงสู้จนมีผู้ร่วมชะตากรรมต้องเสียชีวิตถึง 3 คน เพราะถูกดักรุมยิงที่หน้าถ้ำไปก่อนหน้าที่จะได้เอกสารสิทธิตัวจริง คือ สค. 1

หลังจากได้เอกสารสิทธิแล้วนายยูหนาก็ได้เป็นผู้นำในการกำหนดเส้นทางสัญจรใหม่จากการเดินลัดเลาะหุบเหวและริมห้วยมาเป็นทางเดินเท้ามีความกว้างประมาณ 1 วา โดยการใช้จอบขุดเกลี่ยให้เป็นแนวร่อง การแปรสภาพจากการลัดเลาะริมห้วยแล้วลอดถ้ำด้วยม้ามาเป็นการเดินเท้าได้ทำให้จิตวิญญาณของความโหดร้ายถูก“ปลุกผี” ขึ้นมาคุกคาม

หลอกหลอนชาติพันธุ์สายเดี่ยวจนถูกลอบฆ่าตายไปอีก 1 ราย หลังจากนั้นนายหนาก็ได้ชักชวนชาติพันธุ์สายเดี่ยว (ไทยมุสลิม) จากอำเภอท่าศาลามาเป็นพวกมากขึ้นจนได้ขยายพื้นที่ทำกินออกไปเป็นประมาณ 4,000 ไร่ ในปัจจุบัน ในขณะที่นายเกษม 1 ใน 8 ที่เหลือก็ได้ถูกดักรุมยิงที่บ้านแต่ไม่ตาย จึงรู้สึกท้อแท้และเลิกราไปตั้งหลักแหล่งใหม่ที่ภูมิลำเนาเดิม ประกอบอาชีพขายน้ำชา – กาแฟในยามค่ำคืนอยู่ริมถนนหลังจวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน

3.3 จากความสำเร็จในการต่อสู้ถึงโอกาสในการขยายแวตวง การขยายวงศัวานจาก 40 ครัวเรือนในปี พ.ศ. 2522 ไปเป็น 70 ครัวเรือนในปีต่อมา และประมาณ 140 ครัวเรือนในปัจจุบัน ได้ทำให้ชุมชนเขาวังมีพลังอำนาจในการจัดการโดยใช้เงินจำนวน 60,000 บาท จากการบริจาคของเพื่อบ้านซื้อที่ดินบางส่วนเพื่อขยายทางเดิน ในขณะที่ภาครัฐได้เอื้อเฟื้ออนุเคราะห์รถแทรกเตอร์ 1 คัน เพื่อดันดินขยายแนวทางเดินในช่วงปี พ.ศ. 2525 – 2528 วิกากกรรมการสัญจรไป – มา ที่เป็นไปได้เฉพาะเมื่อเวลาหน้าแล้งเท่านั้นได้ยึดเยื้อยาวนานมาจนกระทั่งเมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเยี่ยมและติดตามโครงการพระราชดำริโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2540 ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นก็ได้พากันขึ้นไปบนเขาวัง โดยที่แต่ละส่วนงานได้เพียรพยายามแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับราษฎรในถิ่นทุรกันดารอย่างออกหน้าออกตา ก่อนที่พระองค์จะเสด็จเพียงหนึ่งสัปดาห์ด้วยการปรับปรุงเส้นทางสัญจรและต่อไฟฟ้าขึ้นไปเขาวัง

หลังจากที่ประวัติศาสตร์หน้าแรกของชุมชนบ้านของวังได้ถูกบันทึกด้วยเลือดของวีรบุรุษชุดบุกเบิก จนเหตุการณ์ได้คลี่คลายไปสู่สภาวะปกติ ชุมชนบ้านเขาวังก็ได้เคลื่อนตัวเข้าสู่กระบวนการวิวัฒนาการปกติเหมือนชุมชนทั่วไป กล่าวคือ ที่ดินทำกินได้ถูกจัดสรรปันส่วน และแบ่งซอยออกเป็นแปลงเล็กแปลงน้อยอย่างลงตัวตามหลักการของการ “**เก็บทองขังญาติ**” แห่งชาติพันธุ์สายเดี่ยวในเวลาต่อมาจึงทำให้ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ถูกบันทึกด้วยหยาดเหงื่อและแรงงาน เพราะวิถีการผลิตที่เปลี่ยนจากการปลูกพืชหน้าดินไปเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ คือ เงาะ ทุเรียน และลองกอง โดยเฉพาะลองกองเป็นพืชที่นิยมปลูกมากที่สุดและทำรายได้มากถึงประมาณ 3,000,000 บาท ในปีที่ทำการศึกษา (พ.ศ. 2543)

ในขณะที่เดียวกันองค์กรและกลุ่มสังคมอื่น ๆ เช่น มัสยิด โรงเรียน กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ ก็ได้เคลื่อนไหวจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นกิจลักษณะด้วยแรงกระตุ้นจากทั้งปัจจัยภายนอกและสำนึกภายใน ชุมชนบ้านเขาวังวันนี้จึงอุดมไปด้วยรอยยิ้ม สงบเย็น และเรียบง่ายท่ามกลางกลิ่นอายของชาติพันธุ์ที่บริสุทธิ์ ตามคัมภีร์ของศาสนาอิสลาม แต่ลำบากด้วยเส้นทางคมนาคม อย่างไรก็ตามทุกครั้งที่เราคันตุกะผู้ไปเยือนเยือนถึงความลาดชัน คับแคบและคดเคี้ยวของโชดหิน ชาติพันธุ์สายเดียวส่วนใหญ่มักจะกล่าวโยงย้อนยุคไปถึงประเด็น **“กว่าจะถึงวันนี้”** ให้ฟังด้วยความภาคภูมิใจ มากกว่าที่จะไหลตามความไม่สะดวกในสายตาของคนนอกชุมชนเสมอ

3.4 เบื้องหลังการต่อสู้ที่ต้องแลกด้วยเลือดและน้ำตา กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิชากรรมการต่อสู้ของชาติพันธุ์สายเดียว (ไทยมุสลิม) ที่ต่อสู้อยู่ท่ามกลางชาติพันธุ์ไทยพุทธได้เป็นไปภายใต้ข้อสรุป และข้อสังเกตบางประการ ดังนี้ 1) การปฏิบัติงานของตัวแทนจากภาครัฐเป็นไปภายใต้กฎเกณฑ์ที่ตายตัวของกฎหมายที่ตายแล้วบางฉบับ จึงทำให้ขาดการยืดหยุ่นตามความเป็นจริงที่มักจะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชน ประชาชนกับรัฐและชนกลุ่มน้อยภายใต้มิติการมองที่แตกต่างกันเสมอมา 2) การก่อเกิดของชนกลุ่มน้อยไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุปัจจัยใดก็ตามจะนำไปสู่การก่อเกิดจิตสำนึกของความอยู่รอดโดยการรักหมู่คณะจนเกินเหตุในบางกรณียากแก่การแก้ไขในระดับมหภาค 3) พลังอำนาจของจิตสำนึกในข้อ 2 จะก่อให้เกิดปฏิกิริยาแบบ **“เชื่อผู้นำชาติพันธุ์”** 4) ผลสืบเนื่องจากข้อ 1 – 3 ทำให้เกิดความรู้สึก **“ภาคภูมิใจจำเพาะ”** ที่มีแนวโน้มจะปฏิเสธรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการซึ่งเป็นตัวแทนจากภาครัฐตามวิสัยของคนรัฐชายขอบภายใต้แนวคิดที่ว่า **“ขาดเธอฉันไม่รู้สึกรัก”** (without you, I can be) ในที่สุด และ 5) วัฒนธรรมการทำงานของข้าราชการบางกรมกองในท้องถิ่นจะถูกกระดมอย่าง **“เร่งรีบและร้อนรน”** เพื่อแสดงให้เห็นถึงพันธกิจในฐานะผู้ดูแลความเป็นอยู่ของผู้นั้นในท้องถิ่นแบบผักชีโรยหน้า

ภาพที่ 17 ทีมประสานงานวิจัยกับผู้นำไทยมุสลิมบ้านเขาวัง

4. ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว : การแย่งชิงโอกาส ระหว่างเกลอเขากับเกลอเล

หลังจากที่กระบวนการศึกษาสืบค้นชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว ตำบลบางชัน อำเภอบางชัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งแรกเมื่อวันที่ 7 - 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 เสร็จสิ้นลงด้วยการพกพา “ข้อกังขา” กลับมามากมายภายใต้เงื่อนไขเหตุ (ฝนฟ้าคะนอง) และเงื่อนไขเวลา (สองวันหนึ่งคืน) ทำให้เกิดสภาพการณ์ที่ **“เข้าไม่ถึง แลไม่ออก บอกไม่ได้ อธิบายไม่ถูก”** จึงต้องย้อนกลับเข้าไป **“เจาะลึก ผังตัว”** อีกครั้งหนึ่งในวันที่ 16 -18 พฤษภาคม 2543 ภายใต้ความเอื้ออาทรของครูใหญ่ ร.ต.ท. บำรงค์ สามล และ ส.ต.อ. สุรินทร์ เพชรมาก ที่ได้ตระเวนนำผู้วิจัยผ่านร่องน้ำบนถนนไปสู่แหล่งข้อมูลคนสำคัญจำนวน 8 คน คือ นางเฟื่อง อินทรทัศน์ นางปลิง ท้วจบ นางจันทร์ ด้วงปาน นายแดง (แป้น) จงจิตร นายคะเนย์ หัตถิยา นายประมวล อินทรกิจ นายสงบ ราชรักษ์ และนายนิพนธ์ สุขมาก

ผลจากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกและพิสูจน์ซ้ำจากภาคทั้งสนามและเอกสารต่างก็สนับสนุนกันและกันว่า ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว

ได้ถือกำเนิดขึ้นในฐานะที่เป็นชุมชนอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยการแตกตัวออกจากหมู่ที่ 3 มาเป็นหมู่ที่ 6 ตำบลบางชัน อำเภอบางชัน ในปัจจุบัน มีประชากรในขณะนั้น ประมาณ 300 ครอบครัว มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบ เดลต้า (Delta) บนที่ราบสูงเพราะเป็นผืนป่าที่แวดล้อมไปด้วยชุมชนดั้งเดิมทั้ง 4 ด้าน คือ บ้านคลองเสาเหนือทางด้านทิศเหนือ บ้านลำนาวทางด้านทิศใต้ บ้านทุ่งควาย ตำบลนาหลวงเสน อำเภอทุ่งสง ทางทิศตะวันออก และบ้านคอกช้างซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านยูงงาม ต่อเขตกับจังหวัดกระบี่ ทางด้านทิศตะวันตก ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นระยะทาง 94 กิโลเมตร (ถนนลาดยาง 88 ก.ม. ลูกรัง 6 ก.ม.) มีประชากรเพศชาย 817 คน หญิง 932 คน นับถือศาสนาพุทธ และมีอาชีพทำสวนทั้งหมด รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ประมาณ 15,000 บาท ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 จากทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ของตำบลบางชัน ที่มีนายฉลอง ทั่วจบ และนายนิพนธ์ สุขมาก เป็นผู้ใหญ่บ้านและกำนันตามลำดับ (ข้อมูล พฤษภาคม 2543)

4.1 การถกฉวยช่วงชิงที่ดินทำกินบนป่าผืนเก่า : กรณีนครศรีธรรมราช การถือกำเนิดขึ้นของชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว มีเหตุปัจจัยที่ไม่แตกต่างไปจากชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง อำเภอท่าชะงะ จังหวัด ชุมพร เมื่อแหล่งข้อมูลคนสำคัญต่างก็ให้เหตุผลเดียวกันว่า **“ถูกมากที่ดินทำกินน้อย”** ความแตกต่างระหว่างชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง กับชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว ก็คือการถกฉวยช่วงชิงกันระหว่างคนบนคาบสมุทรเดียวกัน กล่าวคือคนส่วนใหญ่เป็นคนในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช กับบางอำเภอของจังหวัดข้างเคียงคือสงขลา และพัทลุงตอนเหนือที่ติดต่อกับเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชเท่านั้น โดยที่ไม่มีผู้คนจากจังหวัดใกล้เคียงอีก 2 จังหวัด คือ กระบี่และสุราษฎร์ธานี เพราะทั้งสองจังหวัดก็มีพื้นที่ป่าสงวนให้บุกรุกเช่นกัน

เกี่ยวกับชื่อบ้านนามเมืองบ้านไร่ยาว นายคะณย์ หัตถิยา แหล่งข้อมูลคนสำคัญที่มีพื้นเพเดิมอยู่ที่อำเภอฉวาง เล่าให้ฟังว่าเมื่อประมาณ 30 ปี ได้มีผู้คนประมาณ 10 ครอบครัวย้ายถิ่นมาจาก **“บ้านป่าเขียว”** ซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งในพุมควนเคร็ง อำเภอชะอวดที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง ได้เข้ามาจับจองที่แล้งทางป่าเป็นแนวยาวติดต่อกันตามจำนวนคนที่มา เพื่อทำไร่ (เลื่อนลอย) จึงเรียกกันว่า **“บ้านไร่ยาว”** สืบ

มา ภายใต้ข้อสรุปที่เป็นตำนานเล่าขานกันมาในเชิงมุขปาฐะ มีผู้เฒ่าผู้แก่ได้พูดเป็นภาษา
ฉันทลักษณ์ ฉบับชาวบ้านว่า **“ไร่ลุงจันทร์ พันยาว ลาวผิว”** หมายถึง บ้านไร่ยาวใน
ปัจจุบันได้ถือกำเนิดขึ้นจากการบุกเบิกของคนรุ่นแรกคือ นายจันทร์ นายพันผู้มีรูปร่างสูง
โง่งจึงได้สมญานามว่า **“พันยาว”** ในขณะที่ นายผิว เป็นคนพื้นเพภาคอีสานของไทยที่คน
ไทยปากซันได้ทั่วไปนิยมเรียกว่า **“ลาว”**

ลักษณะการก่อตัวชุมชนบ้านไร่ยาว เป็นไปภายใต้ความเชื่ออาทรรในเบื้องต้น แบบ
ใครใหญ่ใครอยู่ในระยะเริ่มแรก และแบบต่างคนต่างอยู่ระยะต่อมาจนถึงจันทร์ ด่วงปาน
หญิงหม้ายวัย 70 ปี เป็นภรรยาของนายจันทร์ ด่วงปาน ซึ่งเป็นหนึ่งในสิบครอบครัวรุ่น
“หัวป่าเขียว” พุดด้วยน้ำเสียงสั่นเครือและน้ำตาคลอเบ้าเล่าให้ฟังว่า **“ป้ามาอยู่ที่นี้ตั้งแต่
ปลายไม่รู้จักคน”** จะได้ยินแต่เสียงช้างที่มากักไม้ไผ่กินเป็นอาหารอยู่ข้างหน้า (ชนา) ใน
ยามค่ำคืน ในแต่ละคืนป้าจะต้องสูญเสียปีบ 1 ใบ สำหรับตีให้เกิดเสียงดังเพื่อไล่ช้างควบ
คู่กับการหาซังข้าว / หญ้าคามาเตรียมทำคบ (คบเพลิง) ไว้จุดแล้วเสียบกับไม้ไผ่ ยกขึ้นให้
สูงแล้วช้างจะหนีไปเพราะซังมันกลัวไฟ ครั้นจะกล่าวถึงการกินนั้นมีความลำบากยากเข็ญ
เป็นอย่างยิ่งตรงที่จะต้องเดินทางไปจ่ายตลาดที่บ้านคอกช้าง ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมต่อเขต
กันกับบ้านควนดินแดงของอำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ เป็นที่ตั้งของโรงเรียนตำรวจตระเวน
ชายแดนบ้านยูงงาม อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปัจจุบัน เพื่อซื้อเคย
(กะปิ) เกลือ น้ำปลา ยกเว้นข้าวสารและปลาเพราะที่ไร่ยาวมีชุกชุม

ในการไปจ่ายตลาดต้องเดินตามรอยช้างเป็นคณะ ๆ ละประมาณ 5 - 10 คน ใช้
เวลาไปหนึ่งวันกลับหนึ่งวัน ในขณะที่เดินทางไปนั้นจะต้องใช้ม้าเป็นพาหนะ เพื่อบรรทุก
ข้าวสารไปขายให้กับพวกแขก (มุสลิม) ที่มาจากบ้านควนดินแดงถึงละ 25 บาท ใช้ชีวิต
อยู่อย่างนี้จนกระทั่ง **“ป้าจันทร์”** (สามี) ตาย และป้าก็แก่ใกล้จะตายแล้ว ภาวะเสี่ยงกับ
สัตว์ป่า โรคภัยไข้เจ็บ การคมนาคมที่ลำบากและอิทธิพลท้องถิ่น ได้ทำให้เพื่อนบ้านและ
ลูกหลานรุ่นหลังที่มาจาก อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ต้องจำใจกลับบ้านเกิดจำนวนมาก

ความจริงที่น่าเชื่อถือมากขึ้นเมื่อประมวล นินทรกิจ หนึ่งในผู้ย้ายถิ่นมาจากอำเภอ
ท่าศาลาเล่าให้ฟังและยืนยันตรงกันว่า เมื่อ พ.ศ. 2519 ซึ่งเป็นปีแรกที่เข้ามาอยู่อาศัยชุมชน
บ้านไร่ยาว กล่าวได้ว่าเป็น **“สิทธิสัตว์ยุคสุดท้าย”** เพราะได้พบช้างเถื่อนสองตัวแม่ลูกเป็น
รุ่นสุดท้าย และหลังจากนั้นก็ไม่มีพบช้างป่าอีกเลย ควบคู่กันกับพฤติกรรม **“การปล้น”**

ของใจ ระหว่างทางที่เก็บกวาดจนหมดเนื้อหมดตัวบ่อย ปรากฏการณ์ดังกล่าวต่างก็สนับสนุนกันและกันกับคำบอกเล่าของกำนันนิพนธ์ สุขมาก ที่บอกว่าขณะที่เดินทางผ่านบ้านทุ่งควาย – เขาโร ในอดีตถูกโจรปล้นไม่เหลือแม้กระทั่งเคย (กะปิ) เกลือ และ น้ำตาล พฤติกรรมการปล้นแย่งนี้จะตีความเป็นอื่นไปไม่ได้เด็ดขาดนอกจาก “ความอดอยาก” เป็นปัจจัยผลักดันให้คนทำได้ทุกอย่าง เพราะหาได้ไม่ถนัดนักที่ความอดอยากหิวโหยจะหลอมรวมเข้าด้วยกันอย่างลงตัวกับการมีจริยธรรมแบบ “ยอมเป็นช้างมอมแต่ไม่เป็นเสือพี (อ้วนพี)” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมในปัจจุบัน

4.2 ชุมชนบ้านไร่ยาว: เอกภาพภายใต้การผสมแต่แยกส่วนแบบรัฐชายขอบ

ชุมชนบ้านไร่ยาวเป็นชุมชนที่เกิดจากการหลอมรวมเข้าด้วยกันของคน 4 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มห้วยแห้ง บ้านไร่ยาว บ้านหน้าไทร บ้านวังทอง (บ้านคลองเสาเหนือ) ฯลฯ กลุ่มคนดังกล่าวล้วนแล้วแต่ได้ย้ายถิ่นมาจากแหล่งต่าง ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นส่วนใหญ่ จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มที่อพยพไปจากที่ราบสูงเชิงเขาเขตอำเภอฉวาง พิบูล และนาบอน ซึ่งในที่นี้เรียกว่ากลุ่ม “อ้ายเกลอเขา” กับอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มที่ย้ายถิ่นจากเขตลุ่มน้ำปากพนัง ได้แก่ อำเภอหัวไทร เขียวใหญ่ ปากพนัง และชะอวด ซึ่งในที่นี้เรียกว่ากลุ่ม “อ้ายเกลอเล” ทั้งสองกลุ่มนี้มีปริมาณพอ ๆ กัน แต่เมื่อศึกษาจากลักษณะทางกายภาพในระดับพื้นผิวโดยองค์รวมก็จะพบว่ามีเอกภาพ มีอาชีพและรายได้หลักจากยางพาราที่มองเห็นได้ว่า อนาคตจะมีรายได้มากกว่าผู้คนในอำเภออื่น ๆ ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

อย่างไรก็ตามเมื่อได้ทำการตรวจสอบ สืบค้นในทางลึกพบว่า กลุ่มคนดังกล่าวต่างก็ดำรงอยู่ด้วยความรักสามัคคีเฉพาะกลุ่ม และหวาดระแวงกับคนต่างกลุ่ม กล่าวคือ ในยามปกติผู้คนแต่ละกลุ่มจะมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพในฐานะที่เป็น “คนบ้านเดียวกัน” ทั้งนี้เพราะมีบริบททางสังคมอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น กฎหมาย ประเพณีวัฒนธรรม ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เหมือนเชกเชนบุคคัลทั่วไป ในทางกลับกันเมื่อสภาพการณ์ของการช่วงชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะใน “การนำ” แสดงให้เห็นถึงความแปลกแยกระหว่างกลุ่มกับกลุ่มอย่างชัดเจน คือกลุ่มแต่ละกลุ่มต่างก็จะส่งตัวแทนกลุ่มลงสมัครเพื่อช่วงชิงการนำในชุมชน ทำให้แต่ละกลุ่มต่างก็สนับสนุนผู้คน “คนหนึ่ง” ในฐานะที่เป็นตัวแทนของกลุ่ม โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลดังกล่าวจะสามารถบริหารจัดการชุมชนของตนภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย หรือไม่ ด้วยสภาพความเป็นจริงที่

เป็นมา เป็นอยู่และกำลังจะเป็นไปในอนาคตจนสามารถยืนยันและชี้ชัดได้จากสองกรณีในช่วงที่กำลังศึกษา คือ 1) การเลือกกำหนดตำบลบางชั้นในอดีต และ 2) การเลือกสมาชิก อบต. ที่กำลังดำเนินการอยู่ การกล่าวอ้างในเบื้องต้นดูจะเลื่อนลอยและไร้เหตุผล จนดูประหนึ่งผู้คนในชุมชนบ้านไธยาวจะกลายเป็นถูกกล่าวหา ถ้าไม่กล่าวถึงกรณีความขัดแย้งระหว่าง “อ้ายเกลอเขา กับ อ้ายเกลอเล”

4.3 สัมพันธภาพของผู้คนในชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้าน

ไธยาว : การเผชิญหน้าระหว่าง “อ้ายเกลอเขา กับ อ้ายเกลอเล” คำว่า “อ้ายเกลอ” เป็นภาษาถิ่นใต้ให้นิยามว่า เป็นสัมพันธภาพของทั้งระหว่างบุคคลและกลุ่มคนที่มีความสนิทสนม คั่นเคย ไว้เนื้อเชื่อใจกันเป็นพิเศษกว่าการเป็นเพื่อนตามปกติ ในระดับที่ฝากผีฝากไข้กันได้ และสามารถให้ได้แม้กระทั่ง “ชีวิต” เมื่อคราวจำเป็นโดยที่ “อ้ายเกลอเขา” ในที่นี้หมายถึง กลุ่มคนที่ย้ายถิ่นมาจากที่ราบสูงเชิงเขาของจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ อำเภอพิปูน ฉวาง และนาบอน กับ “อ้ายเกลอเล” หมายถึง ผู้คนที่ย้ายถิ่นมาจากกลุ่มน้ำปากพนัง ได้แก่ อำเภอหัวไทร เขียวใหญ่ ชะอวด และปากพนัง ดังที่กล่าวแล้วในเบื้องต้น ความขัดแย้งที่เป็นจริงระหว่างอ้ายเกลอเขา กับ อ้ายเกลอเล ในเชิงประจักษ์ทั้งที่เป็นมาเป็นอยู่ กำลังจะเป็นไปในโดยรวม ก็คือ การช่วงชิงอำนาจท้องถิ่น (การเลือกตั้งกำนัน ตำบลบางชั้น) ระหว่าง “อ้ายเกลอเขา” ที่มีผู้ใหญ่หมู่ที่ 6 คือ นายฉลอง ทั่วจบ กับนายสุวิทย์ สุวรรณโณ นายวงศ์ศักดิ์ สุวรรณโณ และนายวิโรจน์ สุวรรณโณ และนายเอียด ขอบผล เป็นแกนนำกับกลุ่ม “อ้ายเกลอเล” ที่มีนายนิพนธ์ สุขมาก นายแดง ดีทองอ่อน นายอุดม (ไม่ทราบนามสกุล) นายเทิ้ม (ชื่อเล่น) โดยมีนายแดง (ชื่อเล่น) พันธวัช ผู้ใหญ่ล่อ และนายสมนึก ราชรักษ์ เป็นตัวเชื่อมระหว่างคนสองกลุ่ม เพราะมีบุคลิกภาพแบบประนีประนอมสูง หรือที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่าคนประเภท “อะไรก็ได้”

เบื้องหลังของความขัดแย้งมีอยู่ว่าหลังจากที่ อ้ายเกลอเล คือ นายนิพนธ์ สุขมาก ได้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาหลายสมัย ทำให้รู้เท่าและรู้ทันว่าถูกฝ่ายอ้ายเกลอเขาเอาเปรียบมาตลอด แต่ด้วยความสมถะ เรียบง่าย ซื่อสัตย์สุจริตเฉพาะตัวจึงไม่ยากลงสมัครรับเลือกตั้งเมื่อโอกาสมาถึง หากแต่ต้องการให้ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 15 คือ นายแข่งลงสมัครในขณะเดียวกันก็ได้มีข้อตกลงเบื้องต้นกับผู้ใหญ่ฉลอง ทั่วจบ ว่าจะไม่ลงสมัครในตำแหน่งกำนัน ทำให้ผู้ใหญ่ฉลอง ทั่วจบ เปิดตัวในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้งกำนัน ตำบลบางชั้น โดยใช้จ่ายเงินไปแล้วประมาณ 200,000 บาท ครั้นเมื่อผู้ใหญ่นิพนธ์ประเมินสถานการณ์

ว่าตัวแทนของตนคือผู้ใหญ่ซึ่งไม่สามารถเอาชนะการเลือกตั้งจึงเปลี่ยนใจลงสมัครเอง ทำให้ฝ่ายเกลอเขารู้สึกเสียหน้า เพราะถูกอ้ายเกลอเลหลอก เหตุการณ์ได้ดำเนินเรื่อยมา และยุติลงด้วยนายนิพนธ์ สุขมาก ชนะการเลือกตั้ง และได้ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลบางขันสืบมาในปัจจุบัน

4.4 ข้อขัดแย้งยังไม่ยุติเพราะความคั่งค้างไม่ได้ชำระ ผลสืบเนื่องจากการที่อ้ายเกลอเขาารู้สึกว่าถูกอ้ายเกลอเลหลอกได้ทำให้การเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มเครือข่ายของทั้งสองฝ่ายเกิดขึ้น ในขณะที่กำนันตำบลบางขันกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ยังปฏิบัติงานร่วมกันตามปกติ การเผชิญหน้าได้เริ่มต้นขึ้นที่อ้ายเกลอเขาใช้อาวุธสงคราม (M 16) ยิงถล่มบ้านของคนในเครือข่ายอ้ายเกลอเลในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 มีผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์อย่างน้อย 6 คน ดังนั้น ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาวจึงต้องแสดงบทเป็นกาวใจในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นทั้งครู เป็นทั้งตำรวจและเป็นทั้งนักพัฒนาดังสมยานามว่า **“ร่างเดียวแต่หลายวิญญาณ”** โดยได้พยายามระงับเรื่องผ่านนายล่อและนายสมนึกตามข้อเสนอของฝ่ายอ้ายเกลอเล คือต้องชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน 150,000 บาท พร้อมมอบอาวุธสงครามให้กับทางราชการ แต่ฝ่ายอ้ายเกลอเขาต้องการจะชดใช้เพียง 50,000 บาท และไม่มอบอาวุธ ครูใหญ่ใช้ความอดทนเกลี้ยกล่อม ประนีประนอม อยู่สามเดือนแต่ก็ไร้ผล ฝ่ายผู้เสียหายจึงได้นำเรื่องเข้าแจ้งความดำเนินคดีตามกฎหมาย ทำให้เกลอเขาและเกลอเลปรับเปลี่ยนสถานะไปเป็น “ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา” ตามลำดับ

ผลสืบเนื่องจากการแปรสถานะไปเป็นโจทก์และผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าวได้ทำให้อุณหภูมิของความขัดแย้งร้อนแรงยิ่งขึ้น เพราะฝ่ายที่ถูกกล่าวหาต้องหนีการจับกุม ในขณะที่ฝ่ายผู้กล่าวหาก็ไม่กล้าออกไปกรีดข่าซึ่งเป็นสายใยหลักของชีวิตในยามค่ำคืน สถานการณ์ความขัดแย้งได้ยืดเยื้อมาถึงช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา จึงทำให้ทราบว่าฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาได้แสดงเจตนาที่จะเข้ามาขอตัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมของกฎหมาย จากเหตุปัจจัยที่กล่าวถึงในเบื้องต้น ทำให้ต้องนิยามตีความและสรุปว่า การที่ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา (อ้ายเกลอเขา) ไม่ยอมชดใช้ค่าเสียหายให้กับฝ่ายผู้กล่าวหา (อ้ายเกลอเล) ตามวิสัยของคนบนคาบสมุทรไทยและคนชายขอบเพราะรู้สึกว่าการเสียหน้า เสียศักดิ์ศรี และเสียการนำตนเอง ทั้งที่แหล่งข้อมูลคนสำคัญยืนยันว่ามีอำนาจในการจ่ายได้ตามคำเรียกร้อง

4.5 อำนาจและโอกาสในการพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว ภายใต้เงื่อนไขของความขัดแย้ง ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่าง ผู้คนสองกลุ่ม คือ กลุ่มอ้ายเกลอเขา กับอ้ายเกลอเล ทำให้มองเห็นแนวทาง อำนาจ และโอกาสในการพัฒนาโรงเรียน ชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปด้วยความไม่ราบรื่นเท่าที่ควรจะเป็น กล่าวคือการพัฒนาจะเป็นไปได้ก็แต่เพียงบางส่วนเลี้ยวตามระบบราชการ (เวลา งบประมาณ กฎระเบียบ ฯลฯ) เหมือนกับการพัฒนาในส่วนอื่น ๆ ของสังคมไทยเท่านั้น จริงอยู่แม้ว่าจะมีกลุ่มและองค์กรต่าง ๆ เกิดขึ้นในชุมชนในระดับที่ไม่แตกต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน ธนาครหุ่มบ้าน และกำลังจะก่อตั้ง “ร้านค้าชุมชน” ขึ้นก็ตามแต่ก็เป็นไปตามกฎระเบียบของทางราชการ และกระแสสังคมภายใต้เงื่อนไขของความหวาดระแวง เพราะความขัดแย้งที่หนูนเนื่องอยู่เบื้องหลัง

แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นเจตนา หรือบังเอิญของระบบราชการที่ได้แต่งตั้งให้ ร.ต.ท. บำรงค์ สามล เป็นครูใหญ่ และได้เพียรพยายามในการบริหารความขัดแย้งทั้งในฐานะที่เป็นนักรัฐศาสตร์เพราะศึกษาเล่าเรียนมาทางรัฐศาสตร์ ในขณะที่ต้องใช้หลักนิติศาสตร์เพราะความเป็นตำรวจ จึงทำให้ทุกฝ่ายในชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาวไม่กล้าแสดงปฏิกริยามากกว่าที่เป็นมาและเป็นอยู่ ที่ดูประหนึ่งว่าความสงบเย็นอยู่เบื้องหน้า แต่ความอหังการอยู่เบื้องหลัง ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาวิจัยไม่สามารถจะคาดการณ์ได้ว่า ถ้าครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาวคนปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) และคณะครูที่มีบุคลิกแตกต่างไปจากที่เป็นอยู่ในช่วงที่ทำการศึกษาค้นคว้าหรือเปลี่ยนแปลงไป บุคคลใหม่จะสามารถควบคุมสถานการณ์ความขัดแย้งได้หรือไม่ นี่คือจุดอ่อนที่ดำรงอยู่เป็นเส้นคู่ขนานกับจุดแข็งคือภาวะเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะดีขึ้นในอนาคต

4.6 โครงการกีฬาต้านยาเสพติด (ค่ายมวยศรีนครินทร์) : จุดเชื่อมต่อความแปลกแยกในสังคม โครงการจัดตั้งค่ายมวยศรีนครินทร์ ได้ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้ความกดดันเฉพาะด้านของเจ้าสิบตำรวจสำเร็จ เกื้อหนุน ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือที่ชาวบ้านเรียกขานกันทั่วไปว่า “ครูสำ” มีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การต่อต้านยาเสพติด ได้เปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2541 ด้วยความร่วมมือสนับสนุนของทั้งคณะครู ผู้ปกครอง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายใต้มิติการมองที่แตกต่างของหน่วยเหนือ เพราะคิดและเชื่อเป็นการส่วนตัวว่า มวยคือ “การพนัน” แต่อย่างไรก็ตาม จ.ส.ต.สำสำเร็จ เกื้อหนุน ก็ยัง

ดำเนินการต่อไปบนฐานของผู้คนในสังคม และคณะครูอยู่เบื้องหลัง จนกระทั่งมีนักมวยในสังกัดประมาณ 20 คน ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มที่จบการศึกษาไปแล้ว และกำลังเรียนอยู่ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาวในปัจจุบัน จากการเฝ้าสังเกตสถานหลาย ๆ ครั้ง ในระหว่างเข้าศึกษาพื้นที่ พบว่า ได้มีนักมวยมาวิ่งอยู่ที่สนามกีฬาหน้าโรงเรียนทั้งเช้า และบ่ายประมาณวันละ 5 – 10 คน หลังจากนั้นก็ได้มีการทำกิจกรรมสืบเนื่องอื่น ๆ เช่น การชกมวย และกระสอบทราย ฯลฯ ในขณะที่บางคู่ “ลงนาม” เป็นต้น จากปี พ.ศ. 2541 จนถึงปัจจุบัน ค่ายมวยศรีนครินทร์ได้ส่งมวยขนาดประมาณ 80 ปอนด์ ไปตระเวนชกตามสนามมวยในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช จนเป็นที่รู้จักกันในวงการว่า “มวยครูสำ” (สำเร็จ เกื้อหนุน)

จริงอยู่แม้ว่าการดำรงอยู่ของค่ายมวยศรีนครินทร์เป็นไปภายใต้มิตินามที่แตกต่างสวนทางดังกล่าวในเบื้องต้น แต่ความจริงที่ต้องยืนยันเท่าที่ศึกษาพบมี 3 เรื่อง คือ 1) ค่ายมวยศรีนครินทร์ได้มีส่วนในการดึงเยาวชนจำนวนหนึ่งให้ห่างไกลจากโลกของยาเสพติดที่ฝังตัวซ่อนรูปอยู่ในชุมชนได้จำนวนหนึ่ง 2) การพนันเป็นเรื่องของความพึงพอใจเฉพาะบุคคล เพราะคนที่มิสนใจรักการพนันนั้นจะยึดเงื่อนไขในการพนันได้ทุกเหตุการณ์ และ 3) เป็นอานิสงส์ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าข้อ 1 และ 2 ซึ่งอาจจะอยู่นอกเหนือเจตนาของผู้จัดตั้งในเบื้องต้น คือ ครูใหญ่ ร.ต.ท. บำรงค์ สามล กลับมีมิตินามที่แยบยลและลุ่มลึกกว่า ตรงนี้เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการบริหารความขัดแย้งระหว่างผู้คนในชุมชนผ่านกลุ่มนักมวย ไปยังผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักมวยในฐานะต่าง ๆ เพราะเมื่อไม่ว่าทางโรงเรียนจะขอความร่วมมือในเรื่องใด ที่ไม่เกินศักยภาพของคนในชุมชนครูใหญ่สรุปและยืนยันอย่างหนักแน่นว่า “ครูสำจัดการได้” ในทุกเรื่องที่ได้รับมอบหมาย

4.7 ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ เมื่อได้สัมผัสศึกษาจากพฤติกรรมพื้นผิวพบว่า ผู้คนในชุมชนบ้านไร่ยาว ก็มีลักษณะของความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ที่ไม่แตกต่างไปจากคนไทยโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะอยู่ภายใต้บริบทต่าง ๆ ของสังคมร่วมกัน คือ สังคมเกษตรกรรม พุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ กฎหมาย ฯลฯ แม้ว่าจะเป็นสังคมประเภท “รวมดาวร้าย” จากสองแหล่งหลักของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ กลุ่มน้ำปากพองกับอำเภอที่สูงเชิงเขา

เป็นที่น่าสังเกตว่าในเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีบวชนาค เข้า – ออกพรรษา แต่งงาน การตาย รักความเป็นอิสระ รักหมู่คณะ และความ

เป็นปัจเจกบุคคลสูง ฯลฯ ของบุคคลกลุ่มดังกล่าวก็ไม่แตกต่างไปจากคนไทยปกติทั่วไป
ตัวบ่งชี้ประการหนึ่ง ก็คือ การนิมนต์รูปปั้นของพ่อท่านคล้าย (วาจาสิทธิ์) วัดสวนขัน
อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหลวงปู่องค์เดียวที่เป็นที่เคารพสักการะของ
ผู้คนในเขตที่ราบสูงเชิงเขา (ฉวาง พิบูน ห่งสง นามอน ลานสกา) มายาว นานไป
ประดิษฐานอยู่ที่ด้านประตูทางเข้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว เพื่อการ
กราบไหว้บูชาในปัจจุบัน

ในขณะเดียวกันถ้าเมื่อถือเอาประชากรรุ่นบุกเบิกของบ้านไร่ยาวเป็นหน่วยในการ
ศึกษาวิเคราะห์ ก็จะพบลักษณะพิเศษจำเพาะประการหนึ่ง คือ กลิ่นอายของโลกทัศน์และ
ชีวิตทัศน์ของคนเขา (คนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์) ยังไม่จางหาย ดังจะเห็นได้จาก
กรณีของยินดี จงจิตร ซึ่งเป็นคนในเขตลุ่มน้ำปากพนัง (อำเภอหัวไทร) ได้แต่งงานกับ
ประทีป จงจิตร ชาวอำเภอฉวาง ในขณะที่ใช้ชีวิตร่วมกันในป่าในฐานะผู้ถูกกล่าวหาว่า
เป็นคอมมิวนิสต์ร่วมกัน และได้มาตั้งถิ่นอยู่ในหมู่ที่ 6 ตำบลบางขันในปัจจุบัน หน่วยหนึ่ง
ของพฤติกรรมที่สัมผัสได้ ในขณะที่พูดคุยกับยินดี จงจิตร ก็คือ การหัวเราะเต็มหน่วยเสียง
อย่างมีความสุขทุกครั้งี่พูดถึงความเป็นธรรมในสังคมแต่ก็เสียบ และครุ่นคิดทุกครั้งเพราะ
ฝังแค้นในความรู้สึกไม่เป็นธรรมที่ถูกหยิบยื่น และยึดเย็ดโดยรัฐในอดีต

มิติและวิธีการคิดในทำนองเดียวกันนี้จะเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นเมื่อศึกษาจากบุรุษหลายชื่อ
คือ อนนท์ วิทยาพันธ์ ผู้ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอพิปูน หลังจากที่ได้ตระเวนใช้ชีวิตไป
ตามที่ต่าง ๆ ในแต่ละสถานะ เช่น การบวชเพื่อที่จะศึกษาเล่าเรียนที่วัดหน้าพระบรมธาตุ
นครศรีธรรมราช เป็นเสมียนกรมทางหลวง จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2502 นำขบวนต่อต้าน
นายจ้างที่จังหวัดสตูลเพราะให้ค่าจ้างไม่ครบจนเข้าป่าในฐานะผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็น
คอมมิวนิสต์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 – 2520 และจนกระทั่งได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่ 6
ตำบลบางขัน ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) จากสองกรณีตัวอย่างที่อ้างถึงในเบื้องต้นแสดงให้เห็น
เห็นว่า ผู้คนที่มารวมตัวกันอยู่ในประชาคมไร่ยาวน่าจะ อนุมาน ได้ว่ามีค่านิยมในความ
เป็น “อธิปัตย์” สูงกว่าคนอื่น ๆ ในชุมชนดั้งเดิม จึงไม่สามารถอดทนต่อสภาพความไม่
เป็นธรรมที่ถูกหยิบยื่นให้โดยรัฐในขณะนั้น การรวมตัวกันในฐานะสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์
แห่งประเทศไทยเพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐก็เกิดขึ้น และได้ยุติลงด้วยพลังอำนาจของคำสั่งสำนัก
นายกรัฐมนตรีที่ 66/23 กระทั่งมารวมตัวกันเป็นชุมชนบ้านไร่ยาวในที่สุด การที่บุคคลที่มี
ค่านิยมในความเป็นอธิปัตย์สูงมารวมตัวกันนั้นมีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง กล่าวคือ ศักยภาพ

เฉพาะตัวและกลุ่มมีสูงเป็นจุดแข็งในขณะที่ความยากในการรวมตัวให้เป็นเอกภาพในระดับมหภาคเป็นจุดอ่อน ซึ่งจะได้ใช้กระบวนการ SWOT ทำการวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

5. ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านควนนกหว้า : ชุมชนชายขอบ

รอยต่อ 3 จังหวัด

พื้นที่เขตติดต่อของจังหวัดพัทลุง สงขลา และสตูล เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 ยังเป็นป่าดงดิบผืนใหญ่ที่ห่างไกลผู้คนเป็นที่เล่าขานกันว่ารถยนต์ที่แล่นผ่านถนนเพชรเกษม ช่วงตั้งแต่จังหวัดพัทลุง กับจังหวัดสงขลานั้น นอกจากจะถูกดักปล้นแล้ว หากเกิดรถเสีย ระหว่างทางต้องเตรียมป้องกันอันตรายจากสัตว์ป่าที่มีอยู่อย่างชุกชุมบริเวณนั้นด้วย พื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัดเป็นทำเลที่หลบหลีกของผู้กระทำผิดกฎหมายบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถหนีอาญาจากเมืองหนึ่งไปอยู่ในเขตเมืองหนึ่งได้โดยถือว่าพ้นอาณาบริเวณรับผิดชอบของฝ่ายใดฝ่ายปราบปราม ดินแดนเขตติดต่อระหว่างจังหวัดจึงมักจะเป็นเสมือนรัฐชายขอบที่ช่องสุ่มกลุ่มคนทำผิดกฎหมายบ้านเมือง รวมทั้งพวกชอบอยู่อิสระ ไม่นิยมการปกครองควบคุมของทางราชการ เมื่อสถานการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป ความสงบมีมากขึ้น พื้นที่รัฐชายขอบซึ่งยังคงมีความสมบูรณ์อยู่มากก็ดึงดูดนักแสวงโชคและนักบุกเบิกทั้งหลายให้ตั้งถิ่นเดิมที่แร้นแค้น อพยพเข้าไปยึดครองตั้งหลักแหล่งทำมาหากินกัน ดังเช่น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ณ พื้นที่บ้านควนนกหว้านี้แห่งนี้

บ้านควนนกหว้า เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกขานต่อ ๆ กันมาจากคำว่า “ควน” ภาษาไทยภาคใต้ ซึ่งหมายถึงพื้นที่เป็นเนินสูงกว่าพื้นที่ข้างเคียง “นกหว้า” เป็นนกพันธุ์หนึ่งอยู่ในวงศ์ไก่ฟ้า แต่มีขนาดใหญ่ใกล้เคียงกับนกยูงนกหว้า มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Argusianus argus พบมากตามป่าดงดิบทางภาคใต้ ถิ่นผสมพันธุ์ตัวผู้จะสร้างลานโดยกระพือปีกและคาบกิ่งไม้ใบไม้ให้พื้นดินเรียบกว้างสวยงามพอที่จะรำแพนปีกหางล่อตัวเมียให้หลงเสน่ห์ ชาวบ้านเล่าว่า นกหว้า จะลงลานทีละ 7 – 8 ตัว โดยมีตัวผู้ตัวเดียว พรานจะล่านกหว้าโดยมาดักรุมยิงเอาที่ลานรักที่นกสร้างขึ้นนั่นเอง “ควนนกหว้า” หมายถึง บริเวณลานดินบนที่สูงซึ่งนกหว้ามาชุมนุมกันรำแพนหาคู่ เนื่องด้วยพื้นที่แห่งนี้แต่เดิมเป็นป่าทึบ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าต่าง ๆ การอพยพเข้าจับจองที่ทำกินของประชาชนระยะแรก ๆ ไม่มีใครได้เอกสารสิทธิ์ใด ๆ ผู้คนแสดงความเป็นเจ้าของในการเข้าครอบครองพื้นที่เพียงแต่ “โหลง” คือ ถางป่าเป็นแนวเขตของตนเท่านั้น เมื่อมีผู้คนมากขึ้นการจัดระบบของสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขก็เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ปัจจุบันนี้ประชาชนที่มาตั้งรกราก

รากอยู่ดั้งเดิม จะมีเอกสารสิทธิในการครอบครองที่ดินทำกินครบถ้วนเพราะทางราชการเข้าไปจัดสรรให้เป็นเอกสารสิทธิประเภท สปก.

ภาพที่ 18 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้า
อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

5.1 การย้ายถิ่นข้ามทะเลสาบ : ทิ้งขนานมาสร้างขนำไร กลางวงสนทนากลุ่มย่อยของคนรุ่นบุกเบิก ณ ศาลากลางบ้านควนนกหว้า มีนายมนิ กระชัน (63 ปี) นายเชื้อ สิงคโปร (59 ปี) นายวาสน์ ชูศิลป์ (61 ปี) นายนาว คงปราบ (67 ปี) และนางอนงค์ กระชัน (57 ปี) และคนอื่นๆ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เล่าว่าชาวบ้านควนนกหว้ารุ่นบุกเบิกข้ามทะเลสาบสงขลามาจากฝั่ง อำเภอหัวไทรบ้าง อำเภอรโนดบ้าง อำเภอสะทิงพระบ้าง เพราะเหตุปัจจัยเดียวกัน คือ “ลูกมากขึ้นพื้นที่ทำนายน้อยลง” ผู้คนรุ่นแรกๆ ที่มาอยู่ในพื้นที่แห่งนี้มี เพียง “เสบียงห่อชายพก” กับ “พร้าขัดหลัง” มากี่ได้ที่ทำกิน เพราะพื้นแผ่นดินยังว่างเปล่าไร้คนครอบครอง (พ.ศ. 2500 - 2510) ที่พักอาศัยก็สร้างจากไม้ป่าที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ เรียกว่า “ขนำไร” ซึ่งจะมีความแข็งแรงมั่นคงกว่า “ขนานา” ในพื้นที่ทำนา เพราะ “ขนำไร” ต้องสามารถคุ้มกันสัตว์ป่าได้ด้วย เนื่องด้วยหนทางไกลและทุรกันดาร การขนย้ายพืชพันธุ์เข้ามาปลูกเพื่อขยายพันธุ์ต้องใช้แรงคนแทบทั้งสิ้น

นายวาสน์ ชูศิลป์ บอกว่า “หน่อกล้วย 4 หน่อ ต้องเดินหาบเข้ามาถึงสองวัน” จึงจะได้ปลูก

“ต้นมะพร้าว” มักจะเป็นสัญลักษณ์ของการปักหลักก่อตั้งชุมชน เพราะเป็นพืชพันธุ์ที่ทนทานต่อการขนย้ายไปปลูกในพื้นที่บุกเบิกใหม่ได้ง่ายการประมาณอายุของชุมชนสามารถดูได้จากขนาดความสูงของต้นมะพร้าว ชุมชนใดอยู่จน “มะพร้าวสูง” แสดงว่าผู้คนเริ่มลงหลักปักฐานในที่แห่งนั้นอย่างมั่นคงแล้ว อายุชุมชนบ้านควนนกหว้าปัจจุบันประมาณจากความสูงของต้นมะพร้าวที่เห็นอยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน ได้ว่าอายุของชุมชนคงจะก่อตั้งมาไม่เกิน 40 ปี

เมื่อมีครัวเรือนจากการ “บอกต่อ” และ “ชักชวน” ญาติพี่น้องลูกหลานและเพื่อนฝูงให้อพยพโยกย้ายเข้ามาจับจองที่ดินลงหลักปักฐานมากขึ้นจนกลายเป็นชุมชนแต่เนื่องจากมีทำเลอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองใหญ่และเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปดูแลได้ไม่ค่อยทั่วถึง ชุมชนบ้านควนนกหว้าในยุคแรกจึงกลายเป็นสถานที่หลบหนีชั่วคราวของผู้ทำผิดกฎหมายบ้านเมือง เช่นเดียวกับชุมชนชายขอบแห่งอื่น ๆ โจรลักวัว นักเลงหัวไม้ อ้ายเสือ หรือแม้กระทั่ง ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เคยใช้ชุมชนแห่งนี้เป็นที่หลบซ่อน หลีกหนีและใช้เป็นเส้นทางผ่านไปสู่เมืองและชุมชนอื่น ๆ วงสนทนาเล่าว่าบ้านควนนกหว้าเคยเป็น “ทางเสือผ่าน” (มีโจรมาก) และเจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็เคยเข้ามาปลิดชีวิตอ้ายเสือไปแล้วหลายคนแต่นั้นคือเรื่องราวในอดีตที่ทุกคนในวงสนทนาบอกว่าขอให้ลืม ๆ กันไปเสียเถิด **“อยู่เครง”** (ปัจจุบัน) **“ควนนกหว้ามีแต่คนตั้งใจทำมาหากิน”** กันทุกครอบครัว คนไม่ดีย่อมล้มหายตายจากไปก่อนแล้วเพราะผลกระทบที่ได้ก่อขึ้นซึ่งเป็นสัจธรรม

5.2 พื้นที่สองฝากฝั่งทะเลสาบ : ตำนาน ผูกเกลอ ผูกตอง เมื่อได้สนทนาย้อนไปถึงการเดินทางไปมาหาสู่กันของคนรุ่นเก่าเมื่อครั้งที่การคมนาคมยังไม่สะดวกนัก การไปติดต่อค้าขายหรือทำธุระต่างถิ่นมักจะต้องรอนแรมค้างคืน ด้วยภูมิปัญญาของผู้คนจึงมีวิธีการผูกมัดสัญญาเป็น **“เกลอ”** เป็น **“ตอง”** กันไว้ในต่างถิ่น เพื่อพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันเสมอด้วยญาติสนิท สามารถไปพักอาศัยบ้านเกลอได้ครั้งละนาน ๆ ดังเช่น กรณีของผู้คนสองฝั่งทะเลสาบสงขลา นายน้ำว คงปราบ แหล่งข้อมูลสำคัญคนหนึ่ง เล่าว่าตนเป็นคนฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ ภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอปากพะยูนจังหวัดพัทลุง ได้ข้ามทะเลสาบไปมีเกลออยู่ทางฝั่งอำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา จนกระทั่งเกลอได้ชักนำให้ไปแต่งงานกับหญิงฝั่งตะวันออก แล้วพากลับไปอยู่กินเป็นครอบครัวใหญ่กระทั่งถึง

ปัจจุบัน และด้วยความมีน้ำใจรัก “เกลอ” และญาติพี่น้องของ “เกลอ” เสมือนญาติตนเอง จึงเป็นผู้หนึ่งที่ได้ชักชวนและอุปถัมภ์ค้ำจุนผู้คนจากฝั่งตะวันออกของทะเลสาบให้ทิ้งขนานา (เล็กทำนา) ข้ามทะเลสาบมาสร้างขนาไร่ (ทำสวน) อยู่บนผืนดินที่ว่างเปล่าแถบฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ จนกลายเป็นตำนานการก่อสร้างหมู่บ้านควนนกหว้าด้วยผู้หนึ่ง และที่ยืนยันว่าในอดีตราว 30 ปีที่ผ่านมา ได้เคยติดตามโจรลักวัวมาพักแรมที่บ้านควนนกหว้า นั้นหลายครั้งหลายหน จนเป็นเสมือนญาติผู้ใหญ่คนหนึ่งของผู้คนแถบนี้

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาก็ทำให้ได้ข้อสรุปว่า หากจะให้คนรุ่นเก่าซึ่งอพยพข้ามทะเลสาบมาก่อสร้างตัวอยู่ทางฝั่งตะวันตกก็กลับไปทำนาอยู่ทางฝั่งตะวันออกของทะเลสาบอย่างเก่านั้นเล็กคิดได้แล้ว เพราะความอุดมสมบูรณ์และช่องทางทำมาหากินแตกต่างกันเกินไป คนที่ไม่ยอมทิ้งถิ่น และไม่กล้าเปลี่ยนวิถีชีวิตส่วนหนึ่งเท่านั้น ที่ยังเฝ้าจมปลักอยู่กับอาชีพทำนา ปาดตาล (โตนด) และเลี้ยงวัวชนอยู่บนพื้นที่นาผืนเล็ก ๆ ของตนอย่างมองไม่เห็นอนาคต

5.3 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน : ขวัญใจของคนชายขอบ การก่อตัวของชุมชนบ้านควนนกหว้านั้นประชาชนอาศัยพื้นที่ว่างเปล่าสุดชายแดนจังหวัดพัทลุงต่อเขตกับจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล ซึ่งนับเป็นพื้นที่ชายขอบของทั้งสามจังหวัด ระยะเวลาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2500 มีผู้อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งหลักแหล่ง ถือครองที่ดินทำกิน (ไม่มีเอกสารสิทธิ์) เรื่อยมาจนกลายเป็นชุมชนที่มีครัวเรือนหนาแน่นมากพอที่จะขอให้ทางการก่อตั้งโรงเรียนให้ลูกหลานได้ศึกษานั้นเริ่มบังเกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2527 ในยุคที่การเคลื่อนไหวก่อความไม่สงบของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ได้สลายตัวลงไปจนเกือบหมดสิ้นแล้ว

การร้องขอของชาวบ้านผ่านหมู่ลาดตระเวนของตำรวจตระเวนชายแดนที่เข้ามาดูแลรักษาความสงบในพื้นที่ ให้ช่วยจัดตั้งโรงเรียน ณ ชุมชนบ้านควนนกหว้า เพราะเด็กและเยาวชนไม่สามารถเดินทางไปเรียนหนังสือที่อื่นได้โดยเฉพาะในฤดูฝน โดยประชาชน ซึ่งมี นายนิยม ยิ้มแก้ว นายพิน คงจบ นายมโน กระชัน และคนอื่น ๆ ช่วยกันรวบรวมเงินและขอบริจาคข้าวเปลือก (ข้าวไร่) มาขาย เป็นทุน ชดเชยให้เจ้าของที่ดิน 18 ไร่ ที่จะก่อตั้งโรงเรียนและช่วยกันสนับสนุนพัฒนาเรื่อยมาจนปัจจุบัน มีความผูกพันกันถึงขนาด **“เข้าครัวตักเข้ากินได้”** แทบทุกบ้าน กลุ่มแม่บ้านจะหมุนเวียนกันไปทำอาหารกลางวัน

เลี้ยงนักเรียนตลอดปีไม่เคยขาด โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนก็ใช้เงินกองทุนหมู่บ้านเข้าไปช่วยยามขาดแคลน หรือเมื่องบประมาณมาล่าช้า (ซึ่งมีอยู่บ่อยครั้ง)

จากปากคำของนางอนงค์ กระชัน ประธานกลุ่มแม่บ้านควนนกหว้าให้ความเห็นส่วนตัวและชาวบ้านจำนวนมากรู้สึกเสียตายที่จะต้องโอนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้าไปให้เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เพราะเมื่อโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ในหมู่บ้าน เด็ก ๆ ได้กินอาหารกลางวันฟรี ได้รับแจกเสื้อผ้า และอุปกรณ์การเรียน นักเรียนเรียนบว้ยมีระเบียบวินัย หมู่บ้านและชุมชนไม่มีโจรผู้ร้าย ไม่มียาเสพติด และที่ปลื้มใจที่สุด คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านควนนกหว้า ถึง 2 ครั้งแล้ว ต่อไปเมื่อโอนโรงเรียนไปแล้วไม่ทราบจะมีโอกาสได้เฝ้าสมเด็จพระฯ อีกหรือเปล่า เงินกองทุนหมู่บ้านที่พระราชทานไว้ 15,000 บาท กลุ่มแม่บ้านได้นำไปหมุนเวียนออกดอกผลจนเพิ่มเป็น 70,000 บาท แล้วในขณะนี้ (22 ตุลาคม 2543) และได้นำผลกำไรจากกองทุนไปทำอาหารกลางวันให้นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้าเดือนละ 700-1,000 บาททุกเดือน อนาคตเมื่อมีการมอบโอนโรงเรียนให้สำนักงานการประถมศึกษาแล้ว ยังไม่รู้ว่า จะจัดดำเนินการกับเงินกองทุนนี้กันอย่างไร

อย่างไรก็ตามจากการเข้าไปแวะเวียนเยี่ยมเยียนแบบญาติมิตรและได้พูดคุยกับหลายครอบครัว ในพื้นที่ชุมชนบ้านควนนกหว้า และบ้านป่าปาก (แหล่งปลูกและจำหน่ายสับปะรดที่มีชื่อริมเส้นทางพัทลุง - หาดใหญ่) แต่ละครอบครัวเปลี่ยนสภาพจาก “ชนาไร่” มาเป็นบ้านเรือนหลังใหญ่ปลูกสร้างมั่นคงถาวร แสดงถึงความพอมีพอกินของฐานะ เกือบทุกครอบครัวมีลูกหลาน ไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้า ทุกคนพอใจกับความสะดวกสบายที่เข้ามาสู่ชุมชนอย่างรวดเร็วทันใจ ปัจจุบันนี้ชุมชนบ้านควนนกหว้าและบ้านป่าปากมีถนนคอนกรีต ถนนลาดยาง มีไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์หมู่บ้าน มีสนามกีฬาสำหรับเด็กและเยาวชน ที่สำคัญคืออยู่กันแบบตั้งหน้าทำมาหากิน ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข สามารถรวมกลุ่มกันได้ง่าย เมื่อมีกิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือร่วมใจ สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้หลายส่วนมาจากการได้มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาตั้งอยู่ ณ บ้านควนนกหว้าแห่งนี้

พื้นที่บ้านควนนกหว้า แม้ปัจจุบันจะรู้สึกว่าจะอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองใหญ่ เช่น พัทลุง หาดใหญ่ หรือสงขลามากนัก แต่เป็นพื้นที่ไกลการคมนาคม คือ “ไกลเลไกลท่า”

และกันดารมาแต่ดั้งเดิม เนื่องจากมีสภาพเป็นป่าทึบและใกล้เคียงกับเขตรอยต่อของ 3 จังหวัด คือ พัทลุง สตูล และสงขลา หรือเรียกกันว่าชุมชนทางเลื้อผ่าน บ้านควนนกหว้า สมัยก่อนอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัดพัทลุงและที่ว่าการอำเภอปากพะยูนมาก ปัจจุบันเมื่ออำเภอป่าบอนแยกตัวออกจากอำเภอปากพะยูน ทำให้ประชาชนสะดวกขึ้นในการติดต่อกับอำเภอ การแบ่งเขตพื้นที่หมู่บ้านและตำบลก็แคบลง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้าเหลือเขตให้บริการแก่ชุมชน 2 ชุมชน คือ **บ้านป่าปาก** หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน กับ **บ้านควนนกหว้า** หมู่ที่ 5 ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ข้อมูลประชากรเฉพาะหมู่ที่ 5 ตำบลหารเทา มี 85 ครัวเรือน ประชากร 364 คน อาชีพทำสวนยางพาราร้อยละ 80 อาชีพสวนผลไม้บ้าง อาชีพทำนา ค้าขาย และรับจ้าง (กรีดยาง) บ้างบางส่วน ปัจจุบันจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนชนบทเกือบทุกแห่งจะลดลง เพราะการคมนาคมสะดวกขึ้น เด็ก ๆ สามารถเดินทางเรียนโรงเรียนในโรงเรียนที่เป็นแหล่งชุมชนเมืองได้ ภาระของโรงเรียนในชนบทห่างไกลในปัจจุบันที่เพิ่มขึ้น คือ เป็นศูนย์ดูแลเด็กเล็กให้แก่ประชาชนในพื้นที่

เมื่อสอบถามจากประชาชนในวงสนทนายบ้านควนนกหว้า ส่วนใหญ่พึงพอใจและต้องการจะให้ให้มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ เพราะได้รับประโยชน์หลายทาง เช่น

- 1) นักเรียนได้รับบริการต่าง ๆ จากโรงเรียน เช่น อาหารกลางวัน วัสดุอุปกรณ์การเรียน การดูแลด้านสุขภาพอนามัย และบริการอื่น ๆ อย่างทั่วถึง และเพียงพอ
- 2) นักเรียนที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีโอกาสได้รับคัดเลือกไปศึกษาในระดับสูงขึ้นและได้รับทุนในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ปีละหลายทุน
- 3) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีครูที่เป็นตำรวจ สามารถให้ความอบอุ่นและดูแลให้หมู่บ้านมีความสงบสุข ได้ในระดับหนึ่งโดยเฉพาะปัญหายาบ้า และลักเล็ก ขโมยน้อยแทบจะไม่มี
- 4) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นสถานที่จัดประชุม อบรรม บริการความรู้และเป็นแหล่งรวมผู้คนในพื้นที่
- 5) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สด็จทรงเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนควนนกหว้ามาแล้ว 2 ครั้ง ทำให้ประชาชนรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งสภาพแวดล้อมและเส้นทางคมนาคม ได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างทันตาเห็นทุกครั้งที่ได้รับเสด็จ

นโยบายของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนนั้นเมื่อโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแห่งใดพัฒนาดีขึ้นจนมีอาคารเรียน สภาพแวดล้อมเหมาะสมการคมนาคมสะดวกพอควรก็จะมอบโรงเรียนให้กระทรวงศึกษาธิการรับไปดำเนินการต่อไป สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้า เมืองประกอบต่าง ๆ ตรงกับเกณฑ์ที่จะมอบโอนประกอบกับกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 43 มีภาระต้องดูแลโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนถึง 17 โรงเรียน ซึ่งมากเกินไป จึงมีนโยบายจะมอบโอนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้าให้ไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการโดยในปีที่ศึกษา (พ.ศ. 2543) กำลังอยู่ในระยะเตรียมการมอบโอน

6 ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านสะปือ (โรงงานยาสูบ2) : ผลพวงของความแปลกแยก

ชุมชนบ้านสะปือ หมู่ที่ 3 ตำบลปะแต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่ตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2 มีลักษณะภูมิประเทศล้อมรอบด้วยป่าร้อนชื้นเชิงเขา เช่นเดียวกับหมู่บ้านชนบททั่วไปในจังหวัดชายแดนไทย – มาเลเซีย พื้นที่ป่าเชิงเขาในภาคใต้มักจะรกทึบ มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น แม้จะเป็นพื้นที่ซึ่งประชาชนเข้าไปตั้งรกรากเปลี่ยนสภาพป่าเป็นส่วนยาง หรือสวนผลไม้ แต่ด้วยลักษณะภูมิอากาศของพื้นที่ทำให้ต้นไม้โตเร็ว และขึ้นเบียดเสียดกันอย่างหนาแน่น ประกอบกับท้องฟ้าที่มีดครึ้มด้วยฝนตกชุกตลอดปี ผู้คนที่ไม่เคยชินกับพื้นที่ได้เข้าไปสัมผัสจะรู้สึกหดหู่ วังเวง และค่อนข้างชวนให้หวาดกลัว เช่นเดียวกับอาการปฏิกิริยาของคนในหมู่บ้านที่มักจะมีอาการหวาดระแวงเมื่อพบผู้คนแปลกหน้า โดยเฉพาะสตรีชาวไทยมุสลิมซึ่งแต่งกายคลุมผมหิดหน้า ทำให้มองดูคล้ายกับมีความลึกลับซ่อนเร้นอยู่ภายใน ประกอบกับสตรีไทยมุสลิมรุ่นก่อน ๆ พูดภาษาไทยไม่ได้เพราะอยู่ในสังคมปิดไม่ได้เรียนหนังสือ และไม่ได้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ มากนัก

พื้นฐานอาชีพดั้งเดิมของประชาชนไทยมุสลิมในชนบท คือทำนาทำสวน พอมีพอกินตามอัตภาพจะเริ่มมีรายได้ดีขึ้นเมื่อมีการปลูกยางพาราแพร่หลายในพื้นที่ และมีการพัฒนาพื้นที่เป็นสวนผลไม้มีราคา เช่น เงาะ ทุเรียน ลางสาด ลองกอง แต่โดยทั่วไปแล้วฐานะของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนไทยภาคใต้จะยากจนอยู่ในระดับใกล้เคียงกันเนื่องจากจารีตของศาสนาอิสลามประการหนึ่งที่มีข้อห้ามไม่ให้ค้ากำไรต่อเพื่อนมนุษย์ และเหตุเพราะมีความเชื่อว่าการคุมกำเนิดเป็นบาปอีกประการหนึ่งทำให้การเพิ่มปริมาณของ

ประชาชนต่อพื้นที่ทำกินที่มีอยู่เดิมไม่ได้สัดส่วนกัน แต่ก่อนในพื้นที่อำเภอยะหาที่มีทรัพยากรธรรมชาติสำคัญ คือ แร่ดีบุก เมื่อเหมืองแร่เลิกร้างไป ประชาชนส่วนหนึ่งที่เคยมีอาชีพทำเหมืองแร่เปลี่ยนอาชีพไปทำไร่ทำสวนจึงต้องการที่ดินเพิ่ม เกิดการอพยพเข้าบุกเบิกป่าเพื่อครอบครองที่ดินทำกิน ผู้อพยพได้ชักชวนญาติพี่น้องในท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเข้าไปอยู่ด้วย ประชาชนที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงมีบรรพบุรุษมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น ที่ตำบลตาชีเป็นชุมชนชาวไทยพุทธที่อพยพมาจากจังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา ส่วนในตำบลปะแตมีผู้คนที่ย้ายถิ่นมาจากจังหวัดปัตตานีเป็นจำนวนมาก และทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม และเนื่องจากตำบลกาบัง (ปัจจุบันเป็น กิ่งอำเภอกาบัง) ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของ ตำบลปะแต มีเขตแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย เป็นเส้นทาง ผ่านของผู้ก่อการร้าย เช่นโจรจีนคอมมิวนิสต์ ผู้ก่อการร้าย และขบวนการแบ่งแยกดินแดน. ประชาชนในพื้นที่จึงตกอยู่ใต้อำนาจควบคุมของกลุ่ม ต่าง ๆ เหล่านั้น มาจนถึงปัจจุบัน

6.1 เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม : ช่องว่างแห่งความสัมพันธ์ มูลเหตุของการกำเนิดโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดชายแดนไทย – มาเลเซีย แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น เนื่องจากสาเหตุของความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาพูด และประเพณีวัฒนธรรมทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างข้าราชการกับประชาชนคนไทย พุทธกับคนไทยมุสลิม คนไทยที่พูดภาษาไทยกับคนไทยที่พูดภาษามลายู ประกอบกับมีกลุ่มและกระบวนการต่าง ๆ เช่น ขจก. (ขบวนการโจรก่อการร้ายแบ่งดินแดน) จคม. (โจรจีนคอมมิวนิสต์) และผกค. (ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์) เคลื่อนไหวปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2500 เรื่อยมาอีกทั้งยังมีกลุ่มโจรผู้ร้ายทั่วไปที่แอบอ้างชื่อของกระบวนการดังกล่าวมาฉกฉวยเอาประโยชน์ เช่น เรียกค่าไถ่ ปล้นฆ่า กระทำอันตรายต่อประชาชนที่ทำมาหากินโดยสุจริต

ถึงแม้พื้นแผ่นดินของชุมชนชนบทในพื้นที่ภาคใต้จะอุดมสมบูรณ์ แต่แทบทุกหนแห่งมักจะมีภัยอันตรายแฝงเร้นอยู่ด้วยสาเหตุใหญ่ของภัยอันตรายจากกลุ่มคนและกระบวนการทั้งหลายในภาคใต้ ก่อเกิดมาจากความแปลกแยกทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีที่ขาดการเชื่อมประสานที่ดี ความคิดแยกจังหวัดปัตตานีออกเป็นรัฐอิสระเพื่อรวมหัวเมืองเก่าในชายแดนภาคใต้ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เช่น เมืองหนองจิก เมืองยะลา เมืองระแงะ เมืองสายบุรี เมืองรามัน เมืองยะหริ่ง ออกเป็นรัฐอิสระ มีมาตั้งแต่ สมัยรัชการที่ 5 (พ.ศ. 2425) ยังกระเซ็นกระสายมาถึง

ปัจจุบัน ความเจ็บแค้นเกลียดชังคนของทางราชการที่พวกเขาเคยรู้สึกกันว่าถูกส่งมาปกครองกดขี่ประชาชนยังฝังอยู่ลึก ๆ ในใจของคนในท้องถิ่น ความรู้สึกมีปมด้อย และต่ำต้อยเพราะไม่สามารถพูดภาษาไทยเจ้าของประเทศได้ยังคงมีอยู่ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยมุสลิมภาคใต้ตามที่กล่าวอ้างนี้ เป็นปัจจัยให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงต่าง ๆ เช่น การปะทะสู้รบกับเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจ การเผาโรงเรียน การวางระเบิด การจับครูเรียกค่าไถ่และเหตุการณ์เหล่านั้นมักจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการสืบสวนหาผู้กระทำผิด ผลจากการตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นในชุมชนบ้านสะปือตั้งแต่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2515 ทำให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลปะแต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ปลอดภัยจากอิทธิพลของขบวนการก่อการร้ายไปได้ระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการเรียกค่าไถ่คุ้มครองจากรายได้การทำสวนยางพารา ซึ่งเจ้าของสวนยางในจังหวัดยะลาและนราธิวาสแทบทุกคนเคยถูกเก็บภาษีมีดเหล่านี้มาแล้วโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2 ยังเป็นฐานที่ตั้งสำคัญในการต่อสู้ปราบปรามอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ตำบลกาบัง ซึ่งเป็นสมรภูมิสู้รบที่รุนแรงมากแห่งหนึ่งในภาคใต้ พัฒนาการของโรงเรียนที่มีมายาวนานถึงปัจจุบันนับได้เกือบ 30 ปี ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านโรงเรียนโรงงานยาสูบ 2 คือ หมู่บ้านสะปือ หมู่บ้านกรือซง และหมู่บ้านทามบ มีความผูกพันกับโรงเรียนมาก ทุกคนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดีในทุกด้าน นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2 มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ แต่งกายสะอาดสะอ้านใกล้เคียงกับนักเรียนในชุมชนเมือง แสดงถึงความเอาใจของผู้ปกครองและครูตำรวจตระเวนชายแดน

จากการจัดกลุ่มสนทนากับกรรมการโรงเรียนหลายคน อาทิ เช่น นายอับดุลละห์ รอยิง (ผู้ใหญ่บ้าน) นายมะแอ ซอรรอราแม (โต๊ะอิหม่าม) นายซานูรี เจ๊ะย๊ะและกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ๆ เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2543 ทุกคนบอกว่าภูมิใจและได้ประโยชน์จากโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนมาก กล่าวคือ 1) เป็นสถานที่เดียวที่จะทำให้เด็กหลายหมู่บ้านได้มีความรู้อ่านออกเขียนได้ 2) โรงเรียนมียาสามัญประจำบ้านไว้แจกนักเรียนและชาวบ้านยามเจ็บป่วย 3) โรงเรียนเป็นที่ฝึกอาชีพให้ชาวบ้าน เช่น ช่างซ่อมมอเตอร์ไซด์ ช่างตัดผม 4) โรงเรียนเป็นแหล่งความรู้และสถานที่ประชุมและสถานที่ประชุมทำกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้าน

กลุ่มสนทนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนไทยมุสลิมรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนในระบบโรงเรียนมาก่อนให้ความเห็นพ้องต้องกันว่า สาเหตุที่ชาวไทยมุสลิมเคยเกิดความรู้สึก

แบ่งแยกเป็นคนละพวกกับคนไทยทั่วไปนั้นมาจากความไม่เข้าใจหลาย ๆ ประการเช่น 1) ชาวไทยมุสลิมนับถือศาสนาอิสลาม แต่ไม่รู้ซึ่งถึงแก่นแท้ของศาสนา ความเป็นจริงแล้วหลักของศาสนาที่แท้จริงคือมุ่งสอนให้เป็นคนดี มีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) ผู้นำทางศาสนาบางคนใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ให้แก่ตนเอง 3) คนไทยมุสลิมไม่ได้มีโอกาสรับรู้หลักธรรมของศาสนาอื่นเนื่องจากข้อห้ามของศาสนาอิสลาม ทำให้มีเจตคติว่าศาสนาอื่นไม่ดี รังเกียจคนนอกศาสนา บางท้องถิ่นถึงกับรังเกียจที่จะฟังหรือพูดภาษาที่ไม่ใช่ภาษามลายู 4) หลักการของศาสนาบางประการไม่สอดคล้องกับกฎหมาย เช่นสตรีไทยมุสลิม ศาสนานี้มีหลักว่าเมื่อมีประจำเดือนก็สามารถมีสามีได้ เด็กบางคนอายุ 12 -13 ปี จึงแต่งงานตามประเพณีของชาวไทยมุสลิมแต่ขัดกับกฎหมาย 5) ความเข้าใจผิดนี้ส่งผลกันมาว่าคนไทยคือคนที่นับถือศาสนาพุทธเท่านั้น ส่วนคนที่นับถือศาสนาอิสลามไม่ใช่คนไทยทำให้ความคิดแยกตัวไปรวมกับประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามยังมีอยู่มากในกลุ่มไทยมุสลิม 6) ข้าราชการไทยรุ่นก่อนที่มาปกครองดูแลพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นไทยพุทธ ขาดความรู้ความเข้าใจในศาสนาและขนบธรรมเนียมของประชาชนจึงมักจะมีปัญหากับประชาชนไทยมุสลิมอยู่เสมอ

ประกอบกับการได้เข้าศึกษาชุมชนจากประสบการณ์เดิมของผู้วิจัยที่ได้เคยเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่มาก่อน มีกิจกรรมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อบริการให้การศึกษา จัดอบรมวิชาชีพ การอบรมเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย การใช้ไฟฟ้า เป็นสื่อ การร่วมพัฒนามัสยิด และโอกาสอื่น ๆ จึงได้ค้นพบความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในชุมชนว่า ผู้คนในชนบทท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้แท้จริงแล้วเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก ความรู้สึกที่ว่าตนเป็นพลเมืองไทย เป็นสมาชิกคนหนึ่งของประเทศ รู้สึกรักหวงแหนแผ่นดินที่อยู่อาศัย ทำมาหากิน มีความต้องการเป็นมิตรกับพี่น้องประชาชนอื่น ๆ ของประเทศ รู้สึกอยากมีความรู้ ต้องการได้รับความรู้เพื่อการเป็นเจ้าของประเทศที่มีคุณค่าปรากฏขึ้นทั่วไป ทั้งนี้อาจจะเกิดจากผลพวงที่รัฐบาลให้ความใส่ใจและทุ่มเทให้การพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการทางการศึกษา จากการศึกษาบริบทของชุมชนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้มิติของการจัดการศึกษาใน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2 แห่งนี้ พบว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการปรับเปลี่ยนเจตคติของผู้คน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2 ได้รับความ

ร่วมมือ ได้รับศรัทธาจากประชาชนในพื้นที่อย่างน่าชื่นชม เยาวชนและหนุ่มสาวส่วนใหญ่จะเคยเข้าศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน และมีความผูกพันกับโรงเรียนต่อไปเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นชุมชน ทำให้สามารถชักจูงชุมชนเข้ามาให้ความร่วมมือกับโรงเรียนได้ง่ายขึ้น ผู้ปกครองที่ลูกหลานเคยเป็นนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาก่อน ยินดีและเต็มใจที่จะสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนทุกคน

6.2 ผลพวงจากการให้โอกาสทางการศึกษา : กรณีเด็กชายอับดุลฮาเล็ม

ขอและ การให้โอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนถือได้ว่าเป็นการเล็งเห็นและให้ความสำคัญที่จะมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนอย่างแท้จริง การกระจายโอกาสทางการศึกษาที่ภาครัฐมุ่งหวังให้เกิดแก่ท้องถิ่นเพื่อความเสมอภาคกันระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทในความเป็นจริงมักจะสวนทางกัน เมื่อถูกจำกัดด้วยความทุรกันดารของภูมิประเทศเป็นประการแรกและสภาพความเหลื่อมล้ำของสังคมเป็นเรื่องต่อมา

วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2543 คณะผู้วิจัย ได้เดินทางโดยรถไฟมุ่งลงใต้ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโรงงานยาสูบ 2 ที่ตำบลปะแต อำเภอยะหา จังหวัดยะลาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งหวังว่าจะได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการมีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมของนักเรียนเมื่อเดินทางไปถึงโรงเรียนเวลาประมาณ 10.50 น. ก็พบกับครูเวร คือ ส.ต.ต.มานอ อีเต ที่ไม่ทราบล่วงหน้าว่าจะมีคณะผู้วิจัยจากนครศรีธรรมราชเดินทางเข้ามาอีกในระยะนั้นภายหลังจากการสนทนาได้ทราบถึงความต้องการ และจุดมุ่งหวังที่มีว่าต้องการข้อมูลชีวิตนักเรียนจนเข้าใจกันแล้ว เนื่องจากตรงกับช่วงการปิดภาคเรียนจึงไม่มีนักเรียนอยู่ในโรงเรียน ครูจึงช่วยพาไปพบเด็กนักเรียนในหมู่บ้าน ด้วยพาหนะรถมอเตอร์ไซด์ ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ภาพที่ปรากฏคือชุมชนชาวไทยมุสลิม ที่แตกต่างกับชุมชนภาคใต้แห่งอื่นตรงที่ภาษาที่ใช้สื่อสารระหว่างกันจะเป็นภาษายาวี ที่คณะผู้วิจัยเองไม่ค่อยจะเข้าใจแม้จะเป็นคนภาคใต้ด้วยกัน มีน้อยคนในชุมชนที่สามารถพูดภาษาท้องถิ่นภาคใต้ได้ จะพูดได้เฉพาะภาษาราชการไทยที่ตะกุกตะกัก แต่ก็พอจะสื่อสารกันได้บ้าง

เนื่องจากเป็นช่วงปิดภาคเรียนเด็ก ๆ อยู่กันที่บ้านที่พบครั้งนี้มี 5 – 6 คน จับกลุ่มเล่นกันอยู่ เลยถือโอกาสเข้าไปทำความคุ้นเคยเพื่อหาข้อมูล จากการพูดคุยภายในกลุ่ม

บวกกับคำถามที่พยายามเฝ้าถามที่ให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ต้องการ คือ 1) นักเรียนโรงเรียนจาก ตำรวจตระเวนชายแดนโรงเรียนนาสุบ 2 แห่งนี้ มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษามากน้อยเพียงใด 2) เมื่อมีโอกาสได้ศึกษาต่อจะมีมิติในการมองชุมชนหรืออยากจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง คณะผู้ศึกษาจึงต้องหาเด็กที่มีโอกาสได้รับการศึกษาต่อ ซึ่งหนึ่งในกลุ่มที่เข้าไปสร้างความคุ้นเคยก็ได้พบกับเด็กชายอับดุลฮาเล็ม ซอและ พร้อมกับข้อคำถามต่าง ๆ ได้เป็นเรื่องราวมาดังต่อไปนี้

ผมชื่ออับดุลฮาเล็ม ซอและ อายุ 15 ปี เรียนอยู่ชั้น ม.3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส เป็นบุตรของนายอาลี นางวรรณิ์ ซอและ อายุ 37 และ 31 ปี ตามลำดับ มีพี่น้อง 2 คน ผมเป็นคนโต ผมจบ ป.6 จากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน แห่งนี้ โดยมีระดับผลการเรียนถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี ตอนจบ ประถมศึกษาปีที่ 6 ใหม่ ๆ ผมคิดว่าคงจะไม่มีโอกาสได้เรียนต่อเพราะฐานะทางบ้านก็ไม่ค่อยดีเท่าไร ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องธรรมดาามากที่เด็ก ๆ ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ก็จบแค่ชั้น ป.6 แต่ผมก็นึกเสียดายที่ไม่มีโอกาสเรียนต่อ ด้วยเหตุนี้ทางคณะกรรมการตำรวจตระเวนชายแดน จึงได้ให้ความช่วยเหลือคือได้ไปทำ ความเข้าใจกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและให้คำแนะนำว่าถ้าหากจะเรียนต่อก็มีโรงเรียนที่เปิด โอกาสให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้เรียนฟรี ซึ่งอยู่ในโครงการตามพระราชดำริของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แต่ต้องสอบชิงทุนเข้าศึกษา โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ เมื่อได้พูดคุยด้วยพื้นฐานของเหตุผล และยกตัวอย่างให้เห็นเด่นชัดผู้ ปกครองก็อนุญาตให้ลองสอบดู ในรูนั่นมีเพื่อนนักเรียนไปสอบกันทั้งหมด 3 คน ทุกคน สอบได้ทั้งหมด ผมจึงมีโอกาสดูเรียนต่อ และก็ยังหวังว่าจะเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่โอกาสจะมี ให้ตอนนี้ระดับผลการเรียนก็พอใช้ ได้เกรด 3 ทุกเทอม ในส่วนของชีวิตความเป็นอยู่ที่ โรงเรียนก็มีความสบายดี มีอาหารให้รับประทานฟรี ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรเลย ผมจะ กลับมาบ้านในช่วงปิดภาคเรียน สำหรับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ทางบ้านจะส่งให้เดือนละ 300 บาท ซึ่งก็พอใช้ทุกเดือน ในตอนแรก ๆ ที่ผมไปอยู่ก็รู้สึกว้าวกว่าที่เรารู้สึก เราเคย อยู่แต่ในเฉพาะชุมชนของเรา อยู่ในสังคมแคบ ๆ ความรู้ความคิดถูกจำกัด แต่พอออกไปสู่ โลกภายนอกที่กว้างขึ้นมันทำให้เราต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจนทำให้ ผมมีความรู้สึกว่ามันไม่เป็นธรรมดาไม่มีความเสมอภาคกันเลยระหว่างสังคมภายนอกที่เปิด กว้างมีอะไรหลาย ๆ อย่างที่บ้านเราไม่มี ซึ่งถ้าหากเรายังถูกปิดอยู่อย่างนี้ นานเหลือเกิน ที่จะมีโอกาสเสมอภาคกันในทุก ๆ ด้าน

นี่เป็นส่วนหนึ่งของการบอกกล่าวที่เด็กชายผู้หนึ่งซึ่งมีโอกาสได้ออกรู้จักสังคมภายนอกโดยเกิดจากผลพวงของโครงการพระราชดำริเพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษา จากสิ่ง ที่ค้นพบสิ่งหนึ่งที่สามารถนำมาเปรียบเทียบคือการขาดดุลยภาพทางการศึกษาที่มีต่อท้องถิ่น ประดุลพลังขับเคลื่อนของนโยบายการศึกษาที่รัฐบาลบรรจุเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรไม่สามารถนำมาใช้ได้ กับพื้นที่หลาย ๆ แห่ง การกระจายโอกาสทางการศึกษาสู่ท้องถิ่นยังไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นคำถามที่ต้องการเป็นคำตอบสุดท้ายว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งหลายจะปล่อยให้เป็นอยู่อย่างนี้หรือจะเข้ามาช่วยรับผิดชอบแก้ไข เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ปิดฉากสังคมที่ดูคล้ายกับว่าถูกบดบังด้วยม่านหมอกของความแปลกแยก ให้เปิดสู่สิ่งที่ดีกว่าหากทำได้ดังที่คิด การศึกษาจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดกับชุมชนได้ในทุกพื้นที่ที่เป็นผืนแผ่นดินไทย

6.3 ชีวิตครู ตชด.ภาคใต้ : บันทึกกลางดงคว้นป็น ด้วยสายใยแห่งมิตรภาพที่เกิดจากความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจในการได้ร่วมทุกข์ยากด้วยกันมาระยะหนึ่ง สดอ.สมานมิตร ไชยฤกษ์ ผู้ช่วยครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2 จากบ้านสะปือ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ได้ส่งมอบบันทึกเหตุการณ์ช่วงหนึ่งแห่งความระทึกใจเมื่อเริ่มเข้าเป็นครูตำรวจตระเวนชายแดนครั้งแรก และแทบจะเอาชีวิตไม่รอดจากขจก. ภาคใต้

...ท่ามกลางภูเขาสูงสลับซับซ้อนลูกแล้วลูกเล่า มองดูด้านล่างมีสายน้ำไหลใสสะอาดสามารถมองเห็นตัวปลา มองสูงขึ้นไปอีกมีน้ำผาสูงชันและน้ำตกลงมาเป็นกระเซ็นรอบ ๆ ปกคลุมไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ บ้างก็มีพื้นที่ว่างเปล่าที่เพิ่งถูกโค่นต้นไม้บ้างก็มีสวนยางพาราเส้นทางคดเคี้ยวเป็นหลุมเป็นบ่อสูงชันผ่านสวนยางพารา เดินทางไประยะหนึ่งอีก ผมเริ่มมองเห็นบ้านชาวบ้าน และกลางหมู่บ้านมีเสาธงชาติ มีอาคาร 1 หลัง 2 ห้องเรียน และอีกห้องหนึ่งกั้นด้วยไม้ระแนง ที่มุมห้องกั้นด้วยไม้ไผ่พองวางหนังสือและเอกสาร มองไปข้าง ๆ มีกระท่อมไม้ไผ่หลังเล็ก ๆ กั้นด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกห่าง ๆ พักได้ 4 – 5 คน เป็นบ้านพักครู ผมไม่พบนักเรียนเลยเนื่องจากเป็นช่วงปิดเทอม ผมมาปฏิบัติหน้าที่ครูตชด. เมื่อปี พ.ศ. 2537 พร้อมกับเพื่อนอีกคนหนึ่ง ณ โรงเรียนบ้านปาโจแมเราะ ตำบลแม่หวาด อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ความรู้สึกครั้งแรกที่เห็นโรงเรียน “ทำไมไม่เหมือนโรงเรียนอื่น ๆ ที่ผมผ่านมาละ” ผมเริ่มมีคำถามในใจ ผมมาทำหน้าที่ครูโดยไม่ได้

สมัครใจ เพราะผมคิดว่าการเป็นครูไม่ใช่ใครใครที่ไหนก็ได้ จะสอนเด็กอย่างไร จะเอาความรู้ที่ไหนมาถ่ายทอดให้เด็ก ทำอย่างไรให้เด็กเข้าใจ เพราะเด็กบางคนฟังภาษาไทยไม่ได้เลย และตัวผมเองก็ไม่สามารถพูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ (ยาวี) แต่เมื่อคนอื่นทำได้เราก็คงต้องลองดู

เปิดเทอมนักเรียนอยู่บ้านผมกับเพื่อนครูใหม่ ช่วงนั้นครูเก่าพักผ่อนเปิดเทอมให้ครูใหม่เข้าเวรก่อน ผมก็เลยชวนเพื่อนไปเที่ยวบ้านนักเรียนเพื่อจะได้พบปะผู้ปกครองนักเรียนเป็นการแนะนำตัวโดยที่ไม่ทราบมาก่อนว่าพื้นที่นี้เป็นที่เคลื่อนไหวของกลุ่มโจรก่อการร้าย บ้านนักเรียนตั้งอยู่แนวริมห้วยน้ำระหว่างภูเขา ผมเดินไปเรื่อยตามค้ำบอกเล่าบ้านแล้วบ้านเล่าลึกเข้าไปจนถึงบ้านสุดท้ายซึ่งล้อมรอบด้วยภูเขา เวลาผ่านไปโรงเรียนก็เปิดเทอม ชาวบ้านมาบอกว่าวันที่ผมไปบ้านนักเรียนโจรนั่งดูผมกับเพื่อนอยู่ถ้าเขายังผมกับเพื่อนคงจะเสียชีวิตแน่ พื้นที่เขตบริการโรงเรียนเป็นเขตการเคลื่อนไหวของโจรก่อการร้ายโดยใช้พื้นที่นี้เป็นที่พักและรับเสบียง โดยมีชาวบ้านเป็นแนวร่วมได้ค่าจ้างในการซื้อเสบียงทุกวันอังคารซึ่งเป็นวันที่มีตลาดนัดขายสินค้า บางครั้งผมก็พบภรรยาโจรเดินขึ้นไปข้างในเขา บางครั้งโจรก็ออกมาปรากฏตัวให้ชาวบ้านเห็น จับชาวบ้านไปพูดคุยซึ่งห้ามบอกเจ้าหน้าที่ถึงการเคลื่อนไหว บางครั้งก็เดินผ่านหน้าโรงเรียนพร้อมอาวุธ วันใดโจรก่อการร้ายมาชาวบ้านบอกให้ระวังตัว ผมและเพื่อน ๆ ครูป็นก็ไม่มี กลัวว่าถ้ามีปืนโจรจะมาเอาปืนครูทุกคนจึงไม่เอาปืนยาวไว้ คิดว่าถ้าไม่มีปืนจะปลอดภัยกว่า ผมจะรายงานข่าวความเคลื่อนไหวของกลุ่มโจรก็ไม่ได้ เพราะชาวบ้านที่เป็นแนวร่วมคอยสังเกตการณ์เข้าออกของครูทุกคนอยู่ ถ้ามีตำรวจเข้าไปคิดว่าเพราะครูส่งข่าวแน่ เลยไม่รายงาน ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ครูแต่ละคนกลัว บางครั้งขณะสอนอยู่ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นแนวร่วมของโจรมาขู่ครูว่า “อย่ามายุ่งพวกผมครูมีหน้าที่สอนเด็กอย่าเสือก” ครูแต่ละคนขวัญเสียได้แต่อดทน ได้แต่คิดในใจว่า เมื่อไหร่พวกนี้จะหมดเสียที ผมได้นำเอาเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของโจรกลุ่มนี้ปรึกษากับตำรวจภูธรตำบลแม่หวาดและทหารพราน

เวลาต่อมาวันนั้นเป็นวันอังคารตอนบ่ายขณะผมและเพื่อน ๆ กำลังสอนนักเรียนอยู่เหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้นใกล้กับโรงเรียนมีเสียงระเบิดดังขึ้น เสียงดังสนั่นหวั่นไหวติดตามด้วยเสียงปืน M.16 ดังเป็นชุด ๆ ยิงตอบโต้กันประมาณ 5 นาทีเสียงนั้นก็เงียบ เด็กนักเรียนและครูต่างก็ตกใจกลัว ผู้ปกครองมารับลูก ๆ กลับบ้าน สักครูต่อมามีทหารพราน 8 – 10 คน เดินลงออกมาที่โรงเรียน พร้อมกับบอกว่าได้ปะทะกับกลุ่มโจร และโจร

เสียชีวิต 3 คน ทหารพรานปลอดภัย ทหารใช้สนามฟุตบอลหน้าโรงเรียนเป็นพื้นที่พักและติดต่อกับ พตท. 43 รายงานข่าว ลักครู่ต่อมาเสียงเฮลิคอปเตอร์ดังกระหึ่มบนท้องฟ้าและมุ่งตรงมายังสนามฟุตบอลของโรงเรียนพร้อมด้วยนักข่าวโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ รถตำรวจ รถทหาร นักข่าว ประชาชน ต่างทยอยเต็มสนามโรงเรียน ศพของโจรถูกหามมาวางที่สนามฟุตบอล ชาวบ้านต่างมุงดู จากการบอกเล่าของชาวบ้าน 1 ใน 3 ของโจรยังคงลงมาเล่นฟุตบอลกับพวกครูเลย ผมพอรู้ถึงหวาดกลัว ศพถูกลำเลียงขึ้นรถพร้อมกับตำรวจทหาร นักข่าว เวลาเย็นบัดนี้เหลือเพียงความเงียบ และคราบรอยเลือดบนพื้นดิน คืบคลานเป็นคืบที่เงียบและน่ากลัวที่สุด ครูจึงปรึกษากันว่าจะต้องเปลี่ยนกันนอนทีละ 2 คน เข้าเวรกันคอยดูเผื่อว่าโจรที่ยังเหลืออยู่จะกลับมาแก้แค้นที่เพื่อนตาย เพราะโจร 4 – 6 คนสามารถหนีไปได้ 2 วัน ต่อมาก็มีกำลัง ตชด. 1 หมวดมาคุมพื้นที่พักอยู่ใกล้กับโรงเรียน ความหวาดกลัว ขวัญและกำลังใจก็กลับดีขึ้นมาไม่นานวัน ต่อมาผมถูกย้ายมาอยู่โรงเรียน ตชด. โรงงานยาสูบ 2 พร้อมกับคำพูดว่า “ถ้าเขารู้ว่าผมย้าย ผมคงจะเดินทางไม่ถึงโรงเรียนยาสูบ 2 แน่”

ผมเดินทางโดยรถ คาวา G TO คู่ชีพท่ามกลางสายฝนที่ตกอย่างไม่ลืมหูลืมตา พร้อมด้วยกระเป๋าทันทีบนรถที่นอน หมอน มุ้ง และชุดเก่า ๆ 2 – 3 ชุด เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ก็มาถึงโรงเรียน ตชด. โรงงานยาสูบ 2 ผมดีใจมากและครอบครัวผมก็ดีใจกับผมด้วยที่มาสอนอยู่ไม่ไกลจากบ้านมากนัก ที่นี้ก็พื้นที่สีแดงเหมือนกันซึ่งเป็นพื้นที่การเคลื่อนไหวของโจรก่อการร้ายซึ่งสมัยก่อนรุนแรงมาก ซึ่งมีการปะทะกันบ่อยครั้ง

ที่มีมีอาคารเรียน 4 ห้อง พร้อมด้วยโต๊ะเก้าอี้เก่า ๆ ที่ไปขอโรงเรียนใกล้ ๆ ที่เขาทิ้งแล้วมาแก้ปัญหาพอเด็กนั่งเรียนได้ บางครั้งเรียนในสวนยางซึ่งเป็นฐานของทหารเหลือไว้ เรียนได้ต้นไม้บ้าง ห้องสภกรณ์บ้าง บ้านพักครูหลังเก่า ๆ 1 หลัง ที่มุงด้วยสังกะสี เวลาขึ้นบนบ้านพักที่ไรเหมือนแผ่นดินไหวมันจะโยกเคลื่อนไหว เวลานอนวันไหนฝนตกฝนจะรั่วลงมาใส่จะต้องตื่นขึ้นมารับน้ำฝน วันไหนฝนตกมีลมแรงด้วยเสียงหลังคาน่ากลัวไม่รู้เมื่อไหร่มันจะไปกับลม มีอยู่วันหนึ่งลมพัดพาหลังคาไปคืบคลานครู่ต่างไม่มีที่จะนอน

การเรียนการสอน ผมสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สอนทุกวิชา เด็กนักเรียนที่นี่วันเสาร์ – วันอาทิตย์ ก็ต้องไปเรียนโรงเรียนตาดีกา ซี่ ตั้งอยู่ตามมัสยิด สอนเรื่องศาสนา วันธรรมดาตอนกลางวันจะต้องเรียนคัมภีร์อัลกุรอาน นักเรียนบางคนพูดภาษาไทยไม่ได้ และไม่เข้าใจความหมาย ผมเลยเปิดสอนพิเศษในเวลากลางคืน โดยจะรับเด็กที่เรียนชั้น ป. 4

ถึง ป.6 อ่อนวิชาภาษาไทย โดยมาพักที่โรงเรียนสัปดาห์ละ 1 คืน ผมจะสอนตั้งแต่เบื้องต้นใช้เวลาเรียน 2 1/2 ชั่วโมง ตอนเช้า 05.30 นาฬิกา ผมจะให้นักเรียนตื่นขึ้นมามากำล้างกาย เวลา 06.30 นาฬิกา แบ่งหน้าที่หุงข้าว ทำความสะอาด แต่งกาย รับประทานอาหารเช้า

การเรียนของนักเรียนจะมีหน้าที่รับผิดชอบเพิ่มขึ้น เนื่องจากโรงเรียนจะต้องมีการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ หักหญ้าแฝก ขยายสินค้าสหกรณ์ บริการตัดผม ฝึกอาชีพตามโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ ครูตอนเย็นจะต้องช่วยกันปลูกผัก เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เพื่อให้เป็นอาหารกลางวันให้กับนักเรียน

สำหรับเด็กเล็กอนุบาล – ป.3 การสอนลำบากมากในเรื่องภาษาไทย บางคนพูดฟังภาษาไทยไม่ได้เลย ผมเองก็พูดฟังภาษายาวีไม่ได้เช่นกัน ผมจะต้องใช้ความพยายามมากที่จะสอนให้พูดและเข้าใจความหมาย จะต้องให้เด็กนักเรียนที่เข้าใจและรู้ ฟังภาษาไทยได้ ช่วยแปลความหมายให้ผมฟัง เด็กนักเรียนจะเคร่งศาสนามาก เมื่อถึงเดือนรอมฎอน (ถือศีลอด) เวลากลางวันจะไม่ได้รับประทานอาหารเช้า เด็กบางคนที่ร่างกายไม่ค่อยสมบูรณ์จะอ่อนเพลียมากเวลานั่งเรียน นักเรียนจะขาดเรียนมากช่วงนี้

งานมวลชนสัมพันธ์ก็เป็งานสำหรับที่ครูทุกคนจะต้องออกไปเยี่ยมประชาชนพร้อมติดตามนักเรียนขาดเรียนพร้อมทั้งเอายาติดตัวไปเผื่อพบมีใครป่วยจะได้แจกยาให้และแนะนำไปหาหมอ ชาวบ้านจะไม่ค่อยชอบไปหาหมอ ได้พบปะพูดคุยกับชาวบ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ลูกมาก ฐานะยากจน เนื่องจากการคุมกำเนิดถือว่าบาป เด็กนักเรียนเวลาอยู่บ้านจะต้องเลี้ยงน้อง แม่จะเป็นคนทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว เด็กนักเรียนตอนเช้าก่อนมาโรงเรียนจะรับประทานข้าวต้ม โดยซื้อตามร้านใกล้บ้าน ห่อละ 2 บาท พอประทังชีวิตตอนเย็นกินข้าวกับปลาเค็มทอด ญูดู จึงทำให้เด็กที่โรงเรียนมีนักเรียนขาดสารอาหารมากทางหน่วยเหนือก็พยายามให้ครูแก้ไขปัญหานี้ ผมได้ทำบันทึกประวัตินักเรียนไปพูดคุยแนะนำถึงโทษ สาเหตุของการขาดสารอาหารและได้หาแนวทางร่วมมือกับผู้ปกครองช่วยกันแก้ปัญหา ผมจะไปเยี่ยมทุกบ้านทุกเดือนพร้อมกับนำนมไปแจกให้ที่บ้านเพิ่ม ผมจะทำแผนที่บ้านนักเรียนทุกคน เพื่อสะดวกในการติดตามนักเรียน ถึงแม้ว่าบ้านนักเรียนจะอยู่ไกล บนภูเขาสูง และอันตรายจากโจรก่อการร้ายผมก็จะไปเยี่ยมทุกบ้าน บางครั้งพูดเข้าใจบ้าง ไม่เข้าใจบ้าง เนื่องจากคนส่วนใหญ่จะพูดภาษาไทยไม่ได้ ชาวบ้านมีงานพิธีกรรมต่าง ๆ ผมและคณะครูจะไปร่วมเสมอ

ครูตชด. ถ้ามองถึงหน้าที่แล้วมากมายเสียเหลือเกิน ความรู้ความสามารถ เงินเดือน สวัสดิการยังมีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่ทำหน้าที่เหมือนกัน จำนวนครูเมื่อเทียบกับจำนวนเด็กนักเรียนแล้วไม่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะช่วงนี้มีการอบรมบ่อยมากไม่มีครูสอนแทน ตำรวจส่วนใหญ่ไม่มีใครอยากมาเป็นครูเพราะงานมันหนัก ทั้งงานสอน งานโครงการตามพระราชดำริ งานโรงเรียน 6 งาน งานในหน้าที่ตำรวจ งานประสานงาน/ประชุมร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ผมขอให้ผู้บังคับบัญชาเข้าใจและเห็นใจครู ตชด.บ้างเถอะครับ โहनอครูดอย...จุดเทียนส่องสว่างที่กลางป่า ไม่เลือกว่าหน้าตาภาษาไหน จะทนทุกข์ทรมานสักปานใด ด้วยใจฉันยังเป็น...ครู ตชด.....

ในปีปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) สดอ.สมานมิตร ไชยฤกษ์ ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยครูใหญ่อยู่ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2 อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

7. วิเคราะห์สภาพการณ์ทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา : การขยายตัวของชุมชน

ท่ามกลางภาวะวิกฤตของประเทศ

ชุมชนที่ศึกษาทั้ง 6 ตัวอย่างเป็นชุมชนใหม่ ได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างสังคมยุคใหม่ที่ใช้แนวทางทุนนิยมตะวันตกซึ่งมีลักษณะเป็นโครงสร้างสังคมหลวม (Loosely Structure Social System) โดยทฤษฎีหมายถึง สังคมที่ไม่มีความผูกพันเชิงลึกด้วยวัฒนธรรมประเพณีหรือความเป็นเครือญาติกันมาดั้งเดิม มีลักษณะที่ในสถานการณ์และเงื่อนไขเดียวกันผู้คนสามารถประพฤติปฏิบัติ ตัดสินใจได้หลายอย่างที่แตกต่างกัน ยึดถือตามความพอใจของตนเอง มุ่งประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ยินยอมฟังฟังผู้ที่ให้ประโยชน์เฉพาะหน้าแก่ตน นิยมระบบอุปถัมภ์ (Patronage Clientship) ยังติดยึดอยู่กับการรวมศูนย์อำนาจมากกว่ากระจายแบบมีส่วนร่วม ตัวอย่างจากการที่ประชาชนผู้ทำกินอยู่ก่อนในพื้นที่ ไม่สามารถรวมตัวกันต่อต้านนายทุนอิทธิพล หรือกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามารุกไล่ ทำให้เกิดปฏิกิริยาถูกไล่ ผู้คนต้องกระเลื่อกระแสนไปหาพื้นที่ใหม่ หักร้างถางป่า บุกรุกสมบัติสาธารณะต่อ ๆ ไปจนหมดพื้นที่ป่า คนที่ไม่มีหนทางไปก็ต้องยอมเช่าอยู่ใต้ระบบอุปถัมภ์ของนายทุนไปโดยปริยาย ชุมชนที่ศึกษาทั้ง 6 ตัวอย่าง แตกต่างไปจากชนบทไทยทั่วไปที่ยังยึดมั่นมีโครงสร้างร่วมกันด้วยสายใยหลายด้าน เช่น ความเป็นเครือญาติตลอดจนผู้นำของชุมชน รวมทั้งปฏิสัมพันธ์จากการทำมาหากิน ชุมชนใหม่ที่ศึกษายังอยู่ในระยะเริ่มต้น เริ่มสร้างสมสายใยต่าง ๆ ดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องต่อสู้กับอิทธิพลและผลกระทบของปัจจัยภายนอกหลาย ๆ ประการ โดยเฉพาะภาวะวิกฤตที่กำลังเป็นอยู่

หลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนถึงการศึกษาและพัฒนาคน

แนวคิด **“ประชาสังคม”** (Civic Society) เป็นการนำกำลังความคิดของผู้มีจิตสำนึกสาธารณะมาประสมประสานกับความคิดของผู้คนในชุมชนเพื่อสร้าง **“ชุมชนที่เข้มแข็ง”** สร้างพลังชุมชนที่สามารถแก้ปัญหาตนเองได้อย่างยั่งยืน แนวคิดพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส เช่น ใช้ความอ่อนล้าของสังคม ความยากจน การถดถอยของเศรษฐกิจระดับจุลภาคมาฝึกฝนสั่งสอนให้รู้จักพอเพียง กินอยู่อย่างเหมาะสมลดการเป็น **“นักบริโภคนิยม”** ใช้ความอ่อนแอของสังคมระดับมหภาคมาสังสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนของตนให้มากขึ้น ใช้โอกาสที่รัฐธรรมนูญเปิดทางให้มาเลือกสรรตัวแทนที่มีคุณภาพเข้าไปทำงานการเมืองการปกครองและการบริหารประเทศ ใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษานำพาตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่ลูกหลานให้มากขึ้น ใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในชุมชน เช่น วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรชาญชาชาวบ้าน และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เรื่องราวเหล่านี้มิใช่เป็นแต่เพียงความคิดฝัน แต่เป็นสิ่งที่หลาย ๆ ชุมชนกำลังกระทำอยู่และได้รับความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้วสามารถนำมาเป็นตัวอย่างได้

จากการที่สังคมไทยประสบภาวะวิกฤตหลาย ๆ ด้านดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะอยู่ในชุมชนเมือง ชนบท รวมทั้งชุมชนในถิ่นทุรกันดารที่ศึกษาครั้งนี้ด้วย จึงน่าจะต้องเป็นความเพียรพยายามของทุกส่วนในสังคมที่จะต้องระดมสรรพกำลังเข้าไปช่วยกันแก้ไข ข้อค้นพบสำคัญจากการศึกษา คือ “คนในชนบทห่างไกลรู้สึกเดือดร้อนจากสภาวะวิกฤตน้อยกว่าคนในเมืองใหญ่ เพราะความยากลำบากแร้นแค้นเป็นเรื่องปกติวิสัยของชีวิต” หรืออาจจะมองได้ในอีกมุมหนึ่งว่า เขาเหล่านั้นมีความเข้มแข็งในตัวเอง พึ่งตัวเองได้ พึ่งพากันได้ในชุมชนของตนจึงไม่รู้สึกระทอนกระเทือนกับสภาวะวิกฤตจากสังคมภายนอก ซึ่งอาจจะนำมาเป็นบทสรุปได้ว่า ยังมีชุมชนในพื้นที่ทุรกันดารของประเทศไทยอีกจำนวนมากที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความสามารถของชุมชนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยโลกภายนอกมากนัก และดูเหมือนว่า สมาชิกของชุมชนจะมีความสุขและความพึงพอใจกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตน แม้จะอยู่อย่างกันดารแร้นแค้น แต่สิ่งที่ชดเชยให้แก่ชีวิตมีมากกว่าความยากลำบากดังกล่าว ดังตัวอย่าง กรณีผู้คนที่อพยพมาจากแดนไกลถึง 52 จังหวัด ที่บ้านท่าลานทอง กรณีชุมชนบ้านเขาวัง หรือแม้แต่ชุมชนที่

มีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มกรณีของชุมชนบ้านไร่ยาว ผลจากการเข้าไปศึกษาและมี
ส่วนร่วมกิจกรรมกับชุมชนโดยใช้โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจ
ตระเวนชายแดนเป็นช่องทางพบว่า หากได้มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ
อุปสรรค ในการพัฒนาและนำมากำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมแล้ว หนทางแก้วิกฤตด้วย
แนวคิดการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเริ่มจากชุมชนทุรกันดารห่างไกล ซึ่งเป็นชุมชนฐาน
รากของประเทศ หากกระทำได้แล้ว แม้สังคมส่วนอื่นของประเทศจะได้รับผลกระทบจาก
วิกฤตเพียงใดก็คงจะไม่บอบช้ำมากนัก เพราะประเทศชาติยังคงมีรากฐานที่มั่นคงกระจาย
ตัวกันอยู่ทั่วไป

8. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

โดยที่ได้กำหนดไว้ในวิธีวิทยา (Mythology) ของการวิจัยครั้งนี้ว่าจะใช้กระบวนการ
วิเคราะห์ “SWOT” (SWOT analysis) ควบคู่กับการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่โรง
เรียนและชุมชนที่ศึกษาทั้ง 6 แห่ง ดำเนินการวิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มสนทนาและจัดเวที
ประชาคมแห่งละหลายครั้งรวมทั้งได้จัดประชุมสัมมนาผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจากทุกพื้นที่ที่
ศึกษาเพื่อระดมความคิด วิเคราะห์ และตรวจสอบร่วมกัน ในการวิเคราะห์ได้กำหนดให้
พิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน จากภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และพิจารณา
โอกาสและอุปสรรคจากชุมชนที่ตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นปัจจัยในการนำไป
กำหนดเป็นแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนในระยะต่อไป โดยมีแนวคิดตาม
หลักการวิเคราะห์ SWOT ว่า หากมี **จุดแข็ง** และ **โอกาส** มากจะใช้กลยุทธ์พัฒนาเชิงรุก
(Aggressive) หากมีโอกาสจากชุมชนมากแต่โรงเรียนมีจุดอ่อนมากจะใช้กลยุทธ์การ
พัฒนาตนเอง (Turnaround) ให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ หากโรงเรียน
มีจุดแข็งมาก แต่มีอุปสรรคจากภายนอกมากด้วย ต้องใช้ **กลยุทธ์ป้องกันตนเอง**
(Defensive) นำจุดแข็งมาแก้ไขจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรคจากภายนอก และหากโรงเรียน
มีจุดอ่อนมากและมีอุปสรรคจากภายนอกมากด้วย อาจจะต้องใช้ **วิธีปรับเปลี่ยนระบบ**
(Reengineering) หรือ **หลีกเลี่ยง** (Avoidance) คือยุบเลิกโรงเรียนไปเสียเลย ดังที่ตำรวจ
ตระเวนชายแดนได้เคยดำเนินการมาแล้วหลายโรงเรียน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่ม และจัดเวทีประชาคม
ในพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 6 แห่ง แต่ละแห่งได้ประสานงานให้ผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนตำรวจ

ตระเวนขายแดน และสมาชิกของชุมชนทุกระดับ เพื่อให้ได้ข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในปัจจุบัน และหลังจากได้ข้อมูลจากพื้นที่ศึกษาทั้ง 6 แห่งแล้ว ได้จัดสัมมนาเพื่อตรวจสอบข้อมูลอีก 1 ครั้ง ผลจากการประชุมสัมมนา และจัดเวทีประชาคมเพื่อวิเคราะห์ SWOT ได้นำมาประมวลลงเป็นตารางเมตริกเพื่อแสดงข้อมูลเปรียบเทียบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ให้เห็นชัดเจน เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวในการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชน ในการดำเนินงานศึกษาวิจัยระยะต่อไป

ผลการทำกิจกรรมวิเคราะห์ SWOT ของแต่ละชุมชนที่ศึกษา มีดังนี้

8.1 ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. โรงเรียนตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวก มีไฟฟ้าเข้าถึง 2. ครูตำรวจตระเวนชายแดนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ดี 3. ครูตำรวจตระเวนชายแดนมีความตั้งใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน 4. โรงเรียนเป็นเขตปลอดภัย 5. นักเรียนได้รับการฝึกฝนดูแลให้มีระเบียบวินัย 6. นักเรียนได้รับการดูแล มีความใกล้ชิดกับครู มีความรู้สึกอบอุ่น 7. มีที่พักสำหรับนักเรียนบ้านไกลที่เดินทางไม่สะดวกในฤดูฝน 8. ครูใหญ่เคยได้รับปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต	1. คุณภาพการศึกษายังสู้โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปไม่ได้ 2. ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน 3. ผู้ปกครองนักเรียนยากจน 4. ประชาชนในชุมชนยังขาดผู้นำในการพัฒนา 5. นักเรียนต้องเดินทางมาโรงเรียนระยะทางไกล 6. ผู้บริหารระดับสูงไม่รู้สภาพที่แท้จริงของโรงเรียน
โอกาส	อุปสรรค
1. ชุมชนก่อตั้งใหม่ พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงหากมีผู้นำที่ดี 2. ช่วงที่ประชาชนได้รับผลจากการเกษตรดีทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น 3. ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของโรงเรียน 4. ผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนเป็นอย่างดี 5. ชุมชนมีสวนปาล์มน้ำมันสามารถพัฒนาเพื่อกิจกรรมสาธารณะได้	1. ขาดความร่วมมือจากรัฐเท่าที่ควร 2. ผู้นำไม่สามารถประสานบุคคลในชุมชนได้ทั่วถึง 3. การให้บริการสาธารณสุขไม่ทั่วถึง 4. การคมนาคมมีปัญหาเมื่อถึงฤดูฝน 5. พื้นที่อยู่ในเขตอิทธิพลของนายทุน 6. ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 7. ประชาชนในพื้นที่ยังมุ่งหาที่ดินทำกินเพิ่มโดยการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

8.2 ชุมชนและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัย

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ครูตำรวจตระเวนชายแดนมีวุฒิทางการศึกษาเป็นส่วนใหญ่มีความเข้าใจระบบการจัดการศึกษาดีพอสมควร 2. ประชาชนให้ความร่วมมือต่อโรงเรียนและสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียนเป็นอย่างดี 3. โรงเรียนและหมู่บ้านช่วยกันดูแลป้องกันอบายมุขและยาเสพติด 4. ประชาชนมีการสู้รบกับทางการมาในอดีต ปัจจุบันต้องการความเป็นอยู่ที่สงบสุข 5. ครูตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนและประชาชนในชุมชน	1. โรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนิน 2. สภาพอาคารเรียนไม่ได้มาตรฐานและทรุดโทรม 3. วัสดุอุปกรณ์ช่วยในการเรียนรู้ยังไม่เพียงพอ
โอกาส	อุปสรรค
1. โรงเรียนและชุมชนได้รับบริการพื้นฐานจากรัฐ เช่น ถนน ไฟฟ้า ฝายกั้นน้ำ 2. ประชาชนมีการรวมตัวกันดี 3. โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี	1. พื้นที่ตั้งของชุมชนแห้งแล้งและทุรกันดาร 2. เส้นทางคมนาคมไม่สะดวกโดยเฉพาะในฤดูฝน 3. ชุมชนอยู่ห่างไกล ขาดข้อมูลข่าวสารและแหล่งความรู้ที่ทันสมัย

8.3 ชุมชนและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. การจัดระบบบริหารในโรงเรียนมีความเข้มแข็ง ได้รับความร่วมมือดี 2. ครูมีความตั้งใจสูง 3. ได้รับความร่วมมือจากชุมชนดีมาก 4. ผู้นำชุมชนมีประสิทธิภาพ 5. โครงการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนได้ผลดี มีทั้งสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์ร้านค้า 6. โรงเรียนและชุมชนไม่มีปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด 7. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน 8. โรงเรียนมีโครงการขอความร่วมมือจาก อบต.	1. ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยมีความรู้ 2. พ่อแม่ไม่นิยมส่งเสริมให้บุตรธิดาศึกษาเล่าเรียน 3. นักเรียนต้องเรียนศาสนาด้วย
โอกาส	อุปสรรค
1. เศรษฐกิจของชุมชนดีเพราะพืชผล ผลไม้ให้ผลผลิตดี 2. ชุมชนให้ความร่วมมือและสนับสนุนโรงเรียนเป็นอย่างดี 3. หน่วยงานของรัฐยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือชุมชนมากขึ้น 4. ชุมชนมีความสามัคคี และยึดมั่นในศาสนา (อิสลาม) มีมัสยิดเป็นศูนย์รวมคนในชุมชน	1. ชุมชนมีปัญหาเรื่องหลักฐานที่ดินทำกิน 2. โรงเรียนมีปัญหาเรื่องสิทธิครอบครองที่ดิน 3. ชุมชนไม่ได้รับความช่วยเหลือจากทางการเท่าที่ควร เพราะไม่มีเอกสารสิทธิ 4. ประชาชนมีปัญหาเรื่องการแข่งขันที่ดินทำกิน โดยเฉพาะจากบุคคลภายนอก 5. การคมนาคมไม่สะดวก รถยนต์ไม่สามารถเข้าไปได้ในฤดูฝน

8.4 ชุมชนและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. โรงเรียนมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง 2. โรงเรียนจัดการศึกษาได้มีคุณภาพดี 3. ครูมีความชำนาญการสอนและมีความตั้งใจสูง 4. ครูส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภูมิลำนเอนอยู่ในพื้นที่ไม่เคยลื่อนย้ายบ่อย 5. โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ 6. ประชาชนให้ความร่วมมือต่อโรงเรียนดีมาก	1. โรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน
โอกาส	อุปสรรค
1. โรงเรียนเป็นความหวังของชุมชนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งกัน 2. หน่วยราชการใช้โรงเรียนเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ให้แก่ชุมชน 3. ชุมชนใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของกลางของชุมชน 4. โรงเรียนสามารถนำชุมชนได้	1. กฎหมาย และทางการไม่สามารถจัดการกับปัญหาชุมชนได้ 2. ชุมชนอยู่ห่างไกล จึงเป็นที่หลบหนีและเป็นแหล่งกบดานของผู้ทำผิดกฎหมาย 3. ระบบการเลือกตั้งระดับต่าง ๆ ทำให้ชุมชนแตกความสามัคคี 4. ประชาชนในหมู่บ้านเคยแบ่งเป็น 2 กลุ่มที่ขัดแย้งกัน

8.5 ชุมชนและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนนกหว้า

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. โรงเรียนมีการคมนาคมสะดวก (ถนนลาดยางตัดผ่าน) 2. สภาพของโรงเรียนมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม 3. มีนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏไปช่วยสอน (ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ) 4. ครูมีจำนวนเพียงพอและมีวุฒิทางการศึกษาหลายคน 5. ประชาชนให้ความร่วมมือต่อโรงเรียนดี	1. ครูตำรวจตระเวนชายแดนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เนื่องจากมีการเปรียบเทียบกับครูในสถานศึกษาใกล้เคียง
โอกาส	อุปสรรค
1. โรงเรียนพัฒนาด้านอาคารสถานที่ได้รับมาตรฐานเท่ากับโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป 2. หน่วยงานทางการศึกษา (สปช.) พร้อมทั้งจะรับโอนไปดำเนินการ 3. สถานที่ตั้งไม่ไกลจากแหล่งชุมชนการคมนาคมสะดวก 4. ประชาชนมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีความสามัคคี และให้การช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนเป็นอย่างดี 5. มีกองทุนชุมชนและกองทุนเพื่อใช้ในการพัฒนา	1. ประชาชนในชุมชนไม่เห็นด้วยกับการมอบโอนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไปให้หน่วยงานทางการศึกษาดำเนินงาน 2. ขาดการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียน

8.6 ชุมชนบ้านสะป่อง และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ 2

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งมานาน (ตั้งแต่ พ.ศ.2515) ประชาชนในชุมชนที่เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีมาก 2. การคมนาคมไปโรงเรียนสะดวกรวดเร็ว (ห่างจากตัวจังหวัด 33 กิโลเมตร) 3. ครูตำรวจตระเวนชายแดนเป็นที่พึ่งของประชาชนในเรื่องสุขภาพอนามัย โดยโรงเรียนมียาสามัญประจำบ้านไว้บริการประชาชนด้วย 4. โรงเรียนเป็นแหล่งฝึกอาชีพและอบรมเยาวชนในหมู่บ้านในวันหยุด เช่น เป็นช่างซ่อมมอเตอร์ไซด์ ช่างตัดผม 5. โรงเรียนช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านได้รับทุนเล่าเรียนในระดับสูงขึ้น 6. โรงเรียนมีนักศึกษาฝึกสอนจากสถาบันราชภัฏยะลา 7. โรงเรียนมีบริการอาหารกลางวันตลอดปี 8. นักเรียนได้รับการดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยดี	1. อาคารเรียนของโรงเรียนเก่า ไม่ได้มาตรฐานขาดวัสดุอุปกรณ์ช่วยสอน 2. ครูตำรวจตระเวนชายแดนส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิครู 3. ครูตำรวจตระเวนชายแดนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่น 4. โรงเรียนไม่มีสนามกีฬาสำหรับเป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน
โอกาส	อุปสรรค
1. ชุมชนเห็นประโยชน์และให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ตชด. เป็นอย่างดี 2. ชุมชนต้องการให้โรงเรียนเป็นสถานที่ให้ความรู้เรื่องศาสนา (อิสลาม) ด้วย 3. ประชาชนในชุมชนเคร่งครัดในศาสนาและมีความเป็นญาติพี่น้องกัน 4. ผู้นำชุมชนได้รับการยอมรับนับถือและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ	1. ประชาชนจำนวนมากยังไม่รู้หนังสือและไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ 2. พื้นที่ยังอยู่ในเขตที่กลุ่มก่อการร้ายและกลุ่มโจรใช้สิทธิพลครอบคลุมอยู่ 3. ประชาชนยังมีความรู้สึกแบ่งแยกในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างไปจากคนไทยส่วนใหญ่ 4. ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

8.7 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนา ความร่วมมือโดยรวม

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งขึ้นจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริจาคที่ดินร่วม ก่อสร้างอาคารเรียน สร้างถนน มีความรู้ สึกเป็นเจ้าของและให้ความร่วมมือกับ กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นอย่างดี 2. ประชาชนมีความรู้สึกรักและปลอดภัย เนื่องจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมี ครูซึ่งเป็นตำรวจด้วย ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถช่วยบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนได้ทั้งการให้การ ศึกษา การบริการสาธารณสุขและการดูแล ป้องกันอาชญากรรม 3. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ใน พื้นที่ทุรกันดารและห่างไกล ประชาชน ใช้ โรงเรียนเป็นศูนย์รวมกิจกรรมต่างๆ แทน หน่วยราชการ แทนศาสนสถานและเป็น แหล่งให้ความรู้ในการประกอบวิชาชีพ 4. โครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้ง 8 โครงการ ให้คุณ ประโยชน์ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และ ประชาชนในพื้นที่ สามารถยกระดับชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพดี ขึ้นได้อีกทางหนึ่ง	1. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขต ป่าที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ ไม่สามารถใช้สิทธิในพื้นที่ได้ อย่างสมบูรณ์ 2. จุดหมายของการก่อตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อแก้ปัญหาการไม่รู้หนังสือของเด็กและเยาวชนใน พื้นที่ทุรกันดาร ถือเป็นงานเฉพาะกิจ ไม่มีงบประมาณ สร้างอาคารเรียนที่ถาวรเหมือนโรงเรียนอื่น ๆ 3. ครูตำรวจตระเวนชายแดนมิใช่ครูอาชีพ จึงขาดความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการ บริหารการศึกษา 4. ครูตำรวจตระเวนชายแดนจำนวนมากไม่มีใจรักที่จะ เป็นครูจึงขาดความสนใจที่จะพัฒนาตนเองและมีการ ขอย้ายหรือเปลี่ยนหน้าที่บ่อย ๆ 5. การปฏิบัติหน้าที่ครูตำรวจตระเวนชายแดนต้องใช้ ความชำนาญ ความอดทนและเสียสละสูง เพราะมี ภาระหน้าที่รับผิดชอบและต้องดำเนินงานมาก ต้องอยู่ ประจำในพื้นที่ทุรกันดารเป็นเวลานาน ใช้ชีวิตที่สมถะ เรียบง่ายอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญตลอดชีวิต ราชการ 6. ระบบการบริหารงานของตำรวจตระเวนชายแดนแตก ต่างจากการบริหารการศึกษา การเปรียบเทียบคุณภาพ การศึกษากับมาตรฐานการศึกษาทั่วไปจึงมีผลแตกต่าง กันอยู่เสมอ 7. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณการจัดการศึกษาให้เท่าเทียมกับโรงเรียนใน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการแต่ต้องการคุณภาพที่เท่า เทียมกัน

โอกาส	อุปสรรค
1. ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และประชาชนในพื้นที่ห่างไกลเห็นความสำคัญของการให้บุตรหลานได้รับการศึกษาส่วนใหญ่จะสนับสนุนให้มีโรงเรียน ตชด. 2. นโยบายของรัฐ รัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษากำหนดให้หน่วยงานในพื้นที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการการศึกษา โอกาสที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจะได้รับงบประมาณจากหน่วยงานในพื้นที่จะมีมากขึ้น 3. การดำเนินงานจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้รับการยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยบังคับบัญชาและหน่วยงานอื่น ๆ หลายหน่วยงาน 4. ผลการดำเนินงานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ทุรกันดาร นอกจากจะช่วยให้ประชาชนได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างทั่วถึงแล้ว โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคี สร้างระเบียบวินัยให้แก่ชุมชน ป้องกันยาเสพติด รักษาความสงบเรียบร้อยของพื้นที่และช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ ดิน น้ำ ลำธาร ได้ระดับหนึ่งด้วย	1. สถานภาพของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้ปัญหาในระดับนโยบายต่อการกำหนดอนาคตของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 2. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และทุรกันดาร การติดต่อประสานงาน และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวให้สังคมได้รับรู้อยู่ในวงจำกัด 3. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก ภาครัฐน้อย 4. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่พัฒนาจนมีความพร้อม การคมนาคมสะดวกจะมีการมอบโอนให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาโดยตรง การมอบโอนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะไม่ถามความเห็นร่วมของประชาชนในพื้นที่แต่ผู้บริหารนโยบายของตำรวจตระเวนชายแดนเป็นผู้กำหนดประชาชนและชุมชนที่เคยมีความผูกพันกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมานานส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับการมอบโอน

ข้อมูล **จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค** ที่ได้ทั้งหมดนี้จะใช้เป็นข้อพิจารณาในการกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ กลยุทธ์ทางเลือก และแผนปฏิบัติการ ในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนในระยะต่อไป พิจารณาโดยภาพรวมแล้ว จะเห็นว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนมีจุดแข็งและโอกาสที่สามารถกำหนดการพัฒนาเชิงรุกได้หลายประเด็น เช่น การที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนก่อตั้งขึ้นจากการร้องขอของประชาชน ประชาชนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมกันช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนทำให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ รักและหวงแหนโรงเรียน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ การที่ครูตำรวจตระเวนชายแดนปฏิบัติหน้าที่คุ้มครอง ช่วยเหลือ และให้บริการชุมชนด้วย ทำให้ประชาชนรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และเป็นมิตรกับหน่วยงานของรัฐ โครงการตามพระราชดำริฯ ต่าง ๆ ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีผลไปถึงการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ทุรกันดารซึ่งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ด้วย โอกาสสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถประยุกต์ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่ประสงค์จะให้ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนและชุมชนได้มีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้นได้เป็นอย่างดี หากมีการจัดระบบและสืบสานต่อที่เหมาะสม โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจะสามารถพัฒนาเป็นโรงเรียนต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีอีกแหล่งหนึ่ง

ในส่วนของจุดอ่อนและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของความกันดารห่างไกล และขาดแคลนทรัพยากร ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่น่าจะแก้ไขได้ไม่ยากนัก ถ้าหากทุกส่วนของสังคมหันมาให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง บางครั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนจึงควรได้รับการแนะนำให้ใช้กลยุทธ์การพัฒนาตนเอง (Turnaround) และกลยุทธ์การป้องกันตนเอง (Defensive) ควบคู่กันไปกับกลยุทธ์พัฒนาเชิงรุก (Aggressive) ที่หลายฝ่ายช่วยเหลืออยู่

บทที่ 5

สรุป อภิปราย ข้อเสนอแนะ

1. ข้อสรุปภาพรวม

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน :
ศึกษากรณีโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภาคใต้
นี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Develop) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ทุรกันดารที่ตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินการอยู่ซึ่งแตกต่างไปจากการจัดการศึกษาของหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรง 2) ศึกษาชุมชนที่ตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ไกลคมนาคมของประเทศไทย 3) ศึกษาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาความเป็นไปได้และความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ทั้งนี้ได้ใช้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนพื้นที่ทุรกันดารในภาคใต้ 6 แห่งเป็นแหล่งข้อมูล ประเด็นสำคัญที่ศึกษาคือ ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตน เพื่อให้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ว่า 1)บริบททางประวัติศาสตร์และสังคมของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนที่แตกต่างกันมีผลต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาอย่างไรบ้าง ในขณะที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีระบบการบริหารจัดการแบบเดียวกันแต่ต้องจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนที่มีบริบทต่างกัน 2) ปัจจัยที่จะทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนกับชุมชนมีอะไรบ้าง ปัจจัยใดที่เป็นอุปสรรค โรงเรียนและชุมชนจะช่วยกันแก้ปัญหาอย่างไร 3) แนวทางการพัฒนาให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนส่งเสริมสนับสนุนต่อกันควรจะดำเนินการและมีกิจกรรมอย่างไรบ้าง

วิธีการศึกษาวิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดย 1) ศึกษาจากเอกสาร (Documentary) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะชุมชนชนบทที่ทุรกันดาร เอกสารที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เอกสารที่เป็นความรู้ทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เอกสารที่เสนอแนะแนวทางพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ใช้การสังเกตโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชน

แบบมีส่วนร่วม โดยลงไปจัดกิจกรรมตามโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ พร้อมทั้งใช้แบบสำรวจและการบันทึกภาคสนาม (Field Note) 3) สัมภาษณ์เชิงลึกของบุคคลสำคัญโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) มีการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ในพื้นที่ที่ศึกษา 4) จัดประชุมสัมมนาและจัดเวทีเสวนา วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) ในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนกับชุมชน เพื่อค้นหาและกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่นัก

ภาพที่ 19 คณะผู้วิจัยกับนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

แนวคิดที่ใช้ศึกษา พิจารณาครอบคลุมถึงผลการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 - 8) และผลการพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 8 ผลกระทบที่ทำให้ประเทศประสบปัญหาวิกฤต รวมทั้งแนวคิดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและการดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่เพียรพยายามแก้ปัญหาความไม่รู้ของประชาชนในชนบท พื้นที่ทุรกันดารห่างไกลมาตั้งแต่ต้น

ผลการศึกษาวิจัย ได้ข้อค้นพบ ซึ่งเป็นคำตอบปัญหาการวิจัย ได้แก่ 1) ได้ประวัติศาสตร์และบริบทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษา ซึ่งมีอัตลักษณ์ความเป็นมา ความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันในหลายประเด็น และพบว่ามีเอกลักษณ์ที่สอดคล้องกันในบางประเด็น สามารถนำมาวิเคราะห์กำหนดเป็นนโยบายและแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพจริงได้ 2) ได้กระบวนการความร่วมมือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การแก้ปัญหา การช่วยเหลือเกื้อกูลและการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนที่สามารถสนับสนุนส่งเสริมให้มีคุณค่ามากขึ้น และนำไปเผยแพร่ขยายผลสู่โรงเรียนและชุมชนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม 3) กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการวิจัยแบบมีส่วนร่วมได้เรื่องราวที่มีคุณค่าจากกลุ่มสนทนา และเวทีประชาคม มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนกับชุมชนในการดำเนินงานส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศในระดับฐานราก 4) พบว่าการจัดการเรียนการสอนของครูตำรวจตระเวนชายแดน กิจกรรม และโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและในชุมชนพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลคมนาคม ในชุมชนซึ่งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ ซึ่งพัฒนามาตลอด 44 ปี ตั้งแต่เริ่มมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแห่งแรกเมื่อ 7 มกราคม 2499 คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ 1 บ้านดอนมหวัน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย นั้นเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 หมวด 4 มาตรา 29 ซึ่งมีเนื้อความว่า

ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

ข้อสรุปจากการศึกษาบริบทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนสังเขปได้ดังนี้

1.1 มูลเหตุของการกำเนิดโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เกิดจากการเข้าไปปฏิบัติหน้าที่รักษาความมั่นคงและป้องกันปราบปรามการก่อความไม่สงบในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลคมนาคมของตำรวจตระเวนชายแดนได้พบปัญหาสำคัญ คือ มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบด้านการศึกษาไม่สามารถเข้าไปดำเนินการได้ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแห่งแรกที่จัดตั้ง ชื่อว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ่ารุงที่ 1 ตั้งขึ้น ณ หมู่บ้านดอนมหาวัน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2499 วัตถุประสงค์สำคัญที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน คือ

1.1.1 เพื่อสนับสนุนงานรักษาความมั่นคงภายใน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ตามหน้าที่ของตำรวจตระเวนชายแดน

1.1.2 เพื่อให้โอกาสเด็กและเยาวชนในพื้นที่ทุรกันดารได้รับการศึกษาตามกฎหมายและเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพภายในชุมชนของตนเอง

1.1.3 เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นตามความสามารถ

1.1.4 เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในเขตบริการการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถพึ่งตนเองได้ทั้งระดับโรงเรียนและชุมชน

1.1.5 เพื่อให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นฐานในการพัฒนาช่วยเหลือประชาชนตามภารกิจของตำรวจตระเวนชายแดน

1.2 ชื่อโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนที่เปิดดำเนินการในระยะแรกตั้งชื่อตามลักษณะและวิธีการจัดสร้าง เช่น **โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ่ารุง** **โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสงเคราะห์** **โรงเรียนมิตรตำรวจบ่ารุง** จะเป็นโรงเรียนที่ตำรวจตระเวนชายแดนได้รับความร่วมมือ ได้รับทุนทรัพย์ และการสนับสนุนจากประชาชน ชื่อ **โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์** เป็นโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการใช้งบประมาณก่อสร้างต่อมาในปี พ.ศ. 2505 สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและพระราชทานนามว่า**โรงเรียนเจ้าแม่**

หลวงอุปถัมภ์ ในปี พ.ศ. 2506 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานเงินสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและพระราชทานนามว่า **โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์** และเมื่อถึง พ.ศ. 2507 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงเข้ามาเป็นองค์อุปถัมภ์โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์และมีผู้ทูลเกล้าถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นเป็นจำนวนมาก พระองค์ได้พระราชทานชื่อโรงเรียนให้เป็นชื่อพระญาติวงศ์บ้าง พระสหายที่ใกล้ชิดบ้าง หรือหน่วยงานที่ร่วมทูลเกล้าถวายทุนทรัพย์บ้าง เช่น **โรงเรียนสังวาลย์วิท โรงเรียนกัลยาณวัฒนา โรงเรียนอนันต์ โรงเรียนมหิตล โรงเรียนวลัย โรงเรียนสระปทุม โรงเรียนจุฬา - ธรรมศาสตร์ โรงเรียนไทยทนุ โรงเรียนเบตตี้ดูเมน โรงเรียนอาโอยาม่า เป็นต้น** โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ตั้งขึ้นในระยะหลังจากนั้น จะตั้งชื่อตามหมู่บ้าน เช่น โรงเรียนบ้านเขาวัง โรงเรียนบ้านปาโจแมเจะ โรงเรียนบ้านไอร์ปือแต เป็นต้น

ใน พ.ศ. 2523 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้มีพระราชดำริให้ทดลองดำเนิน**โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน**ขึ้นในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และทรงริเริ่มโครงการตามพระราชดำริพระราชทานให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน นำไปดำเนินการจนถึงปัจจุบัน รวม 8 โครงการ ทรงเอาพระทัยใส่ติดตามตรวจตราการปฏิบัติงานด้วยพระวิริยะอุตสาหะเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนชาวไทยทั้งมวล นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้นและทรงคุณค่าต่อการพัฒนาพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลของประเทศอย่างใหญ่หลวง

1.3 โครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้ง 8 โครงการ มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของโครงการตามพระราชดำริโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและสนับสนุนให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากโครงการไปพร้อมกันด้วย กล่าวได้โดยสรุป ดังนี้

1.3.1 โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กนักเรียนมีอาหารกลางวันที่มีคุณภาพ โดยใช้ผลผลิตที่ผลิตขึ้นเองในโรงเรียนให้ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันทำการเกษตร ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ขุดบ่อปลา รวมทั้งหน่วยงานหลายหน่วยงานส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปให้การสนับสนุนแนะนำ สิ่งที่เกิดขึ้นนอกจากผลผลิตที่เป็นอาหารกลางวันของเด็กนักเรียนแล้ว “การมีส่วนร่วมของชุมชน” เป็นผลพลอยได้ที่สำคัญ

1.3.2 โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา เป็นโครงการที่สนับสนุนภารกิจหลักของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคือจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผลการดำเนินโครงการมีการพัฒนาก้าวไกลจนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจำนวนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เท่าเทียมกับโรงเรียนประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีการคัดเลือกครู พัฒนาครูโดยการฝึกอบรมการสนับสนุนให้ศึกษาต่อ มีการจัดหลักสูตรครูตำรวจตระเวนชายแดนโดยเฉพาะโดยคัดเลือกศิษย์เก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไปฝึกอบรมเพื่อบรรจุกลับมาเป็นครูตำรวจตระเวนชายแดนในภูมิภาคของตน โครงการนี้ที่ได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คือ สถาบันราชภัฏต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค สถาบันการศึกษาและสถาบันทางวิชาการอื่น ๆ อีกจำนวนมากได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือช่วยเหลือสนับสนุน

1.3.3 โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ เป็นโครงการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คัดเลือกนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มีผลการเรียนดีแต่ฐานะยากจนให้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น โดยจะพระราชทานทุนเล่าเรียนให้ไปจนกว่าจะจบการศึกษาสูงสุดตามความสามารถของแต่ละคน โครงการนี้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบันมีนักเรียนที่ได้รับทุนในพระราชานุเคราะห์ได้ศึกษาเล่าเรียนสำเร็จการศึกษาสูงขึ้นถึงระดับอุดมศึกษาไปแล้วจำนวนมาก ได้มีมูลนิธิและองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วมสนับสนุนโครงการ ตัวอย่างเช่น มูลนิธิร่วมจิตต์น้อมเกล้าฯ ได้ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไปแล้ว 1,092 คน เป็นเงินประมาณ 2 – 8 ล้านบาท (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน : 2539) นับเป็นการช่วยสร้างฐานบุคคลที่ขาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษาดีขึ้น ให้กลับมาช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งโครงการหนึ่ง

1.3.4 โครงการฝึกอาชีพในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่นให้นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ไม่ได้ศึกษาต่อ และขยายไปสู่เยาวชนและประชาชนที่สนใจได้พัฒนาไปจนสามารถตั้งเป็นศูนย์ฝึกอาชีพนักเรียนเก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนกระจายไปทุกภาค (4 ภาค) ในส่วนของกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 4 (ภาคใต้) มีศูนย์ฝึกอาชีพนักเรียนเก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ ณ บ้านสะพานไม้แก่น ตำบลสะพานไม้แก่น

อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีหลักสูตรฝึกอบรมที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในชุมชนชนบท เช่น 1) วิชาพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ หลักการตลาด หลักการสหกรณ์ ศาสนาและศีลธรรม การพัฒนาบุคลิกภาพ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต 2) วิชาการเกษตรพื้นฐาน ได้แก่ หลักการพัฒนาที่ดิน การปลูกพืชไร่ การปลูกพืชสวน การเลี้ยงสัตว์ทั่วไป การเกษตรธรรมชาติ การผลิตและถนอมอาหาร 3) วิชาชีพทั่วไปเช่น ตัดผม ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์

นอกจากการส่งนักเรียนเก่าไปฝึกอาชีพในศูนย์ฝึกอาชีพดังกล่าวแล้วได้ดำเนินการโครงการฝึกอาชีพให้แก่ประชาชนในชุมชนที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและครูตำรวจตระเวนชายแดนเป็นผู้ประสานงานให้เกิดกิจกรรม หากมีการพัฒนาแนวทางและวิธีการรวมทั้งประสานความร่วมมือให้ดีขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลอย่างมหาศาล

1.3.5 โครงการส่งเสริมสหกรณ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่สมาชิกสหกรณ์การเกษตร โครงการส่วนพระองค์ ณ พระตำหนักสวนจิตรลดา เมื่อ 10 พฤษภาคม 2534 ว่า

“สหกรณ์นั้นเป็นปัจจัยประกอบที่ดี มีประสิทธิภาพ สำหรับการพัฒนาอาชีพและฐานะความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในแผ่นดิน ซึ่งเป็นชาวบ้าน พ่อค้า แม่ค้า เป็นชาวไร่ ชาวนา ธรรมดาๆ จดมุ่งหมายสำคัญใหญ่ยิ่งของสหกรณ์อยู่ที่ความเจริญและความมั่นคงเป็นปึกแผ่นของงานของมวลสมาชิก”

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินงานโครงการสหกรณ์ร้านค้า โดยให้ครูนักเรียน และผู้ปกครองมีหุ้นอยู่ในร้านค้าของโรงเรียน เป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่หมู่บ้านและชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดารด้วยเพราะไม่มีร้านค้าย่อยหรือไม่มีครอบครัวใดสามารถประกอบอาชีพค้าขายได้ ชุมชนหลายชุมชนมีแต่พืชผักแต่ขาดเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นด้านอื่น สามารถใช้สหกรณ์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแหล่งพักสินค้าหมุนเวียน และยังเป็นศูนย์กลางให้เกิดความร่วมมือในการกระทำกิจกรรมของผู้คนในชุมชน

นอกจากสหกรณ์ร้านค้าแล้วโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลายโรงเรียนยังได้ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อฝึกให้เด็กและเยาวชนรู้จักออมทรัพย์ รู้จักระบบทุนหมุนเวียนในรูปแบบสหกรณ์ โดยอาศัยความเคร่งครัดของกรรมการ และสัจจะของสมาชิกเป็นการ

ฝึกให้ผู้คนอยู่ร่วมกันด้วยความซื่อสัตย์สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในภาคใต้มีสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เข้มแข็งอยู่ในโรงเรียนหลายแห่ง ตัวอย่างเช่น ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง อำเภออ่อนพิบูลย์ มีนักเรียน 95 คน ขณะนี้มีเงินหมุนเวียนในสหกรณ์ออมทรัพย์เกือบ 100,000 บาท

1.3.6 โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นโครงการที่มอบหมายให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นศูนย์กลางประสานงาน และดำเนินงาน สร้างจิตสำนึกให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารให้เป็นป่าชุมชนและปลูกป่าเพิ่มเติมขึ้น มีการตั้งกรรมการหมู่บ้านเพื่อช่วยเหลือ ดูแลรักษา ร่วมกันใช้ประโยชน์อย่างถูกวิธี เนื่องจากประชาชนในพื้นที่สูง และพื้นที่ห่างไกลคมนาคม การดำรงชีวิตจะพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากภูเขา ป่าไม้ แหล่งน้ำ และพื้นดินทำกินบริเวณที่ลาดชันมีการบุกรุกถางป่า เผาป่าทำไร่เลื่อนลอย เป็นการทำลายธรรมชาติ แหล่งต้นน้ำลำธาร และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในป่า เมื่อมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ในพื้นที่การให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันดูแลช่วยกันรักษาและให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า ระยะหลังได้มีโครงการเสริมที่เอื้อต่อกันด้วยกัน เช่น โครงการปลูกหญ้าแฝกป้องกันการชะล้างดิน โครงการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น

1.3.7 โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ใช้โรงเรียนและหน่วยตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานอื่นช่วยดูแลประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารให้มีภาวะโภชนาการและอนามัยที่ดีเพื่อให้สามารถให้กำเนิดทารกที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศได้ โครงการนี้มีกิจกรรมที่สำคัญ เช่น 1) ให้บริการดูแลอนามัยแม่และเด็กครอบคลุมพื้นที่ทุรกันดารทั่วประเทศ 2) กำหนดให้มีกิจกรรมเพิ่มเติมที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ชาวไทยภูเขาในภาคเหนือ และชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ 3) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรรวมทั้งครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้มีความรู้ความสามารถในการช่วยเหลือดูแลสุขภาพอนามัยหญิงมีครรภ์ แม่และเด็ก 4) รณรงค์ กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดูแลอนามัยแม่และเด็กทั้งในครอบครัวตนเองและชุมชน

ในส่วนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภาคใต้ที่ตั้งอยู่ในชุมชนไทยมุสลิม

โครงการนี้มีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะความเชื่อของคนไทยมุสลิมรุ่นเก่าไม่ยินยอมให้สตรีไปฝากครรภ์และคลอดบุตรในสถานพยาบาลของทางราชการ ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลหญิงมีครรภ์และทำคลอดคือ **“โต๊ะปีแด”** หรือหมอดำแยเท่านั้น ปัจจุบันการรณรงค์ให้เห็นภัยอันตรายจากการทำคลอดโดยธรรมชาติและรณรงค์เรื่องสุขภาพอนามัยแม่และเด็กได้ผลดีขึ้น ชาวไทยมุสลิมหันมาใช้บริการของรัฐในด้านการดูแลสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในปริมาณที่น่าพึงพอใจ

1.4 การดำเนินงานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน การก่อตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นในพื้นที่ทุรกันดารนั้นเป็นการแก้ปัญหาในระยะแรกเมื่อโรงเรียนและชุมชนพัฒนาได้ระดับหนึ่งจะมีการมอบโอนโรงเรียนให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาโดยตรงคือกระทรวงศึกษาธิการรับไปดำเนินงานต่อ จากอดีต (พ.ศ. 2499) ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) มีการจัดตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้งสิ้น 683 โรงเรียน ได้มอบโอนไปแล้ว 464 โรงเรียน ยุบเลิกเพราะสถานการณ์ในพื้นที่รุนแรงบ้าง ประชาชนอพยพย้ายถิ่นบ้าง และเพราะเหตุอื่นบ้าง จำนวน 52 โรงเรียน ปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเปิดทำการอยู่ 167 โรงเรียน กระจายอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารทั่วประเทศ โรงเรียนเหล่านี้ได้รับการกำกับดูแลและได้รับ งบประมาณในการดำเนินงานผ่านหน่วยงานต้นสังกัด คือ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ ภายใต้ปรัชญาการดำเนินงานที่ร่วมกันกำหนดขึ้นคือ **“สร้างภูมิปัญญา พัฒนาคุณภาพชีวิต สมฤทธิผลความมั่นคง”** เกียรติคุณสำคัญที่ได้รับในปี พ.ศ. 2532 องค์การ UNESCO มอบรางวัลให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนในฐานะที่เป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ และในปี พ.ศ. 2534 รัฐบาลได้ประกาศยกย่องให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนเป็นหน่วยงานดีเด่นสาขาพัฒนาสังคม นอกจากเกียรติคุณดังกล่าว โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยังเป็นที่ยกย่องของสังคมโดยทั่วไปว่าเป็นหน่วยงานช่วยพัฒนาประชาชน และชุมชนในพื้นที่ทุรกันดารด้วยความมุ่งมั่น อุทิศหา และบังเกิดผลที่เป็นคุณนานุประโยชน์ต่อประเทศชาติ

1.5 ลักษณะเฉพาะของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และชุมชนในภาคใต้
ปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) ในภาคใต้มีโรงเรียนที่ดำเนินการอยู่ 42 โรงเรียน ครอบคลุมตามพื้นที่รับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 41, 42, 43, และ 44 ตามลำดับ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศในภาคใต้มีพื้นที่เขตแนวชายแดนติดต่อกับ 2 ประเทศ คือ

สหภาพพม่าและ สหพันธรัฐมาเลเซีย ประกอบกับศาสนา ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี ชาติพันธุ์ของผู้คนดั้งเดิมในท้องถิ่น และผู้คนอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาครอบครองที่ดินทำกิน ในพื้นที่ภาคใต้ มีความแปลกแยกแตกต่างกันมาก คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษารวบรวมและทบทวนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ค่านิยม คติความเชื่อ วิถีคิด และวิถีชีวิตของคนในภาคใต้นำมาเรียบเรียงไว้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นพื้นฐานและเป็นตัวเปรียบเทียบสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงมาจากอดีตจนมาเป็นอยู่ในปัจจุบัน และการคาดเดาเรื่องราวที่จะดำเนินไปได้ในอนาคต ผลการศึกษาจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 6 แห่ง พบว่าชุมชนที่ตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่าลานทอง จังหวัดชุมพร เป็นชุมชนใหม่ที่มีความหลากหลายของผู้คนและมีความเป็นพหุสังคมมากที่สุด ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเป็นเอกภาพมากกว่าแหล่งอื่น ชุมชนบ้านสะปือ (โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโรงงานยาสูบ2) จังหวัดยะลา เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นพื้นที่พิเศษในเขต 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนพื้นที่อื่น ๆ ก็จะมีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจตามสภาพของพื้นที่แต่ละแห่ง ถึงแม้จะมีลักษณะเฉพาะของชุมชนที่แตกต่างกันมากมายประการใดก็ตาม แต่สิ่งที่พบจากการศึกษา คือ ได้พบว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแทบทุกแห่ง เป็นศูนย์รวมใจของประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารไกลคมนาคม และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและจิตใจของผู้คนในชุมชนมาโดยตลอด

1.6 ความเห็นร่วมจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค
ตลอดระยะเวลาเกือบ 1 ปีที่ศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชน ได้จัดสนทนากลุ่ม จัดเวทีประชาคม และจัดสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่จะพัฒนาร่วมกันพบว่า จุดแข็งในการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อกันระหว่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชน คือ ความสามารถในการใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน ความสามารถในการระดมสรรพกำลังประชาชนของครูตำรวจตระเวนชายแดน ความมีระเบียบวินัยและการสามารถทำให้โรงเรียนและชุมชนปลอดภัยจากยาเสพติด ความรู้สึกเป็นเจ้าของของประชาชนในพื้นที่ตั้งของโรงเรียน สำหรับจุดอ่อนที่เห็นร่วมกันเป็นส่วนมากเป็นเรื่องของคุณภาพของการเรียนการสอน และปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียนในฐานะเป็นสถานศึกษา อุปสรรคที่ผู้ให้ข้อมูลและผู้เกี่ยวข้องเห็นตรงกันคือ ความทุรกันดารห่างไกลของพื้นที่ การขาดการดูแลจากภาครัฐ และความยากจน

ของประชาชนเนื่องด้วยประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนโอกาสในการพัฒนาที่จะเป็นไปได้มากที่สุดคือ การดำเนินงานจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนและโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้ง 8 โครงการ เป็นการดำเนินงานที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.7 แบบแผนของความร่วมมือที่พบและแนวการพัฒนา จากแนวคิดที่ได้เสนอไว้ว่า การมีส่วนร่วมมี 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal participation) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial participation) และการมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full participation) ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ ปรากฏรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบชายขอบชัดเจน ด้วยเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ

1.7.1 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีอำนาจเหนือชุมชน เพราะเหตุปัจจัยต่าง ๆ เช่น 1) ครูตำรวจตระเวนชายแดนเป็นทั้งครูและตำรวจ สามารถให้คุณให้โทษแก่ประชาชนได้โดยตรง 2) ทรัพยากรของโรงเรียนได้รับสนับสนุนจากทางการและองค์กรภายนอกชุมชนอย่างพอเพียง โดยไม่จำเป็นต้องให้ชุมชนช่วยเหลือ 3) นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนได้ถูกกำหนดแบบเบ็ดเสร็จมาจากหน่วยบังคับบัญชา 4) โรงเรียนให้บริการชุมชนด้วยโครงการพระราชดำริ

1.7.2 การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปในลักษณะที่ประชาชนเป็นฝ่ายถูกขอร้องให้เข้าร่วมในรูปของการระดมกำลังเป็นครั้งคราว

1.7.3 การตัดสินใจของโรงเรียนและชุมชนยังไม่เท่าเทียมกัน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต้องดำเนินการตามคำสั่งของหน่วยเหนือในขณะที่ชุมชนจะคอยร่วมกิจกรรมตามที่โรงเรียนกำหนดให้

1.7.4 ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่มีความเคยชินกับการเป็นฝ่ายคอยรับประโยชน์จากทางราชการมากกว่าความพยายามที่จะเป็นฝ่ายให้ความร่วมมือเพื่อรับประโยชน์ร่วมกัน

ข้อค้นพบดังข้างต้นนี้เป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่จะเป็นบทเรียนให้ผู้ศึกษาวิจัยและผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย โดยเฉพาะโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนได้นำไปเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบของการมีส่วนร่วมแบบชายขอบที่เป็นอยู่ ให้พัฒนาไปเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ในที่สุด

2. ข้ออภิปราย

ปัญหาและข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่ได้จากการศึกษาคั้งนี้หลายประการเป็นเรื่องที่น่าจะนำเสนอเป็นประเด็นอภิปรายเพื่อให้ได้รับการชี้แนะเพิ่มมากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและการขยายผลการศึกษาในที่นี้ได้เลือกมาเฉพาะบางกรณีที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชนโดยภาพรวม ดังนี้

2.1 กรณีโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ในสายตาของผู้เกี่ยวข้องบางกลุ่มจะมีความวิตกกังวลว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่ถึงระดับที่ต้องการ ไม่สามารถจัดการศึกษาได้ดีเทียบเท่ากับมาตรฐานที่หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาโดยตรงกำหนดไว้ แต่จากการได้เข้าไปมีส่วนร่วม ได้ศึกษาสังเกต สอบถามได้รับรู้ปัจจัยเงื่อนไขและข้อจำกัดต่าง ๆ รวมทั้งพิจารณาจากทรัพยากรที่ได้รับและพื้นฐานของเด็กและเยาวชนที่เข้าเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแล้วพบว่าผลสัมฤทธิ์โดยรวมของโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไม่แตกต่างไปจากการศึกษาในโรงเรียนทั่วไป หรือหากพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปกว่าภาพที่ปรากฏให้เห็นแต่เพียงข้อมูลและรูปลักษณะภายนอก โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างบรรลุถึงปรัชญาสำคัญของการให้การศึกษาคือ **สอนคน** มิใช่สอนแต่หนังสือเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บังคับใช้ มีการปฏิรูปการจัดการศึกษา ปฏิรูปการเรียนการสอน กิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินการผ่านมาและกำลังกระทำอยู่ เช่น ใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่ปรับประยุกต์ไปตามสภาพท้องถิ่น การระดมทรัพยากรและประสานความร่วมมือจากแหล่งต่าง ๆ เข้ามาช่วยจัดการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถดำเนินงานได้สอดคล้องกับแนวทางและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และสอดคล้องกับแนวการปฏิรูปการศึกษาที่หลาย ๆ ฝ่ายกำลังเพียรพยายามดำเนินการอยู่ได้เป็นอย่างดี เราเคยรณรงค์ในการจัดการศึกษาเพื่อขจัดความไม่รู้หนังสือของประชาชนไทยได้ผลดีมาแล้วระดับหนึ่ง บัดนี้ได้โอกาสแล้วที่ต้องช่วยกันรณรงค์ต่อสู้กับ **“การไม่รู้จักคิด”** ของคนไทยโดยอาศัยการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางในรัฐธรรมนูญและตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาเป็นเครื่องมือรณรงค์เพื่อช่วยกันสร้างค่านิยมใหม่ เลิกล้ม

ลัทธิพึ่งพาจากส่วนกลาง ต่อสู้กับลัทธิบริโภคนิยม และวัตถุนิยม โดยการเริ่มปลูกฝังลงไป ที่เด็กและเยาวชนได้ใช้ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือ

กล่าวเฉพาะการจัดการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแบบอย่างการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวปฏิรูปการศึกษาได้เป็นอย่างดี คือ คิด แก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยตลอด **การบริหารจัดการ** เป็นแบบอย่างของการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ การปฏิบัติตามหน้าที่อย่างเคร่งครัด ความอดทนและความเสียสละของครูตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชนในประเทศกำลังพัฒนา การสอนให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรักใคร่ใกล้ชิดและได้รับบริการที่เหมาะสมเป็นการสร้างคุณค่าทางร่างกายและจิตใจให้แก่เยาวชนของชาติ การให้บริการชุมชนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นแนวการบริหารจัดการที่พึงประสงค์ และมีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพียงแต่ช่วยกันระดมทรัพยากรทั้งวัตถุและบุคคลอีกสักจำนวนหนึ่งลงไปช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจะสามารถเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปที่กำลังเพียรพยายามกันอยู่ในขณะนี้ได้

เรื่องงบประมาณเป็นปัญหาสำคัญลำดับต้น ๆ ของการดำเนินงานจัดการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เนื่องจากหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดนไม่ได้มีหน้าที่จัดการศึกษาโดยตรง ไม่ได้รับงบประมาณตามปกติเท่าเทียมกับที่รัฐจัดให้แก่สถานศึกษาทั่วไป ในขณะที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินการจัดการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของประเทศทุกประการ มีหน้าซ้ำโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลายโรงเรียนมีภาระหน้าที่จะต้องดำเนินการดูแลเด็กที่มีปัญหาพิเศษต่างไปจากโรงเรียนทั่วไป เช่น เด็กยากจน เด็กครอบครัวย้ายที่ทำกินบ่อย ๆ เด็กบ้านไกลเดินทางไป – มาโรงเรียนไม่ได้เพราะปัญหาจากภัยธรรมชาติ เด็กที่พ่อแม่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย เด็กชายแดนไม่มีสัญชาติ เด็กที่พ่อแม่ทิ้งไว้ในเขตประเทศไทย เพราะถูกผลักดันออกนอกประเทศ ฯลฯ ภาระเหล่านี้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและผู้เกี่ยวข้องได้ช่วยกันแก้ไขปัญหามาตลอด และนั่นก็นับว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญเท่ากับการได้รับการจัดสรรงบประมาณในการจัดการศึกษาจากภาครัฐ คาดหวังว่าการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตราที่ 40 ที่ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” การที่ต้องเสียงบประมาณ

ไปให้หน่วยงานทางการศึกษาที่สามารถสร้างคนให้เป็นคนดีมีคุณภาพต่อสังคมได้นั้น ผลลัพธ์ที่ได้อาจจะมากกว่าค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องใช้ไปในการดูแลคนที่ไม่มีความรู้ คนที่ไม่มีคุณภาพ และคนที่เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นปัญหาสังคมมากมายนัก

2.2 กรณีศึกษากรรมสิทธิในที่ดินของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในภาคใต้หลายแห่งมีปัญหาเรื่องสิทธิในที่ดิน เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกรณีตัวอย่าง เมื่อไม่มีสิทธิครอบครองที่ดินก็ไม่สามารถเสนอแผนของบประมาณจากหน่วยงานราชการในพื้นที่เพื่อการก่อสร้างอาคารที่ถาวร หรือขอรับบริการพื้นฐานจากรัฐ เช่น ถนน ไฟฟ้า สระน้ำ ฯลฯ ได้ เพราะโรงเรียนและชุมชนตั้งอยู่บนภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทางการไม่สามารถออกเอกสารสิทธิครอบครองให้ได้ ปัญหานี้สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบและได้ประสานงานเพื่อแก้ไขกันมาโดยตลอด

โดยสภาพความเป็นจริงแล้วปัจจุบันผืนป่าที่เป็นที่สาธารณะได้หมดไปจากประเทศไทยแล้ว รัฐบาลมีปัญหามาตลอดกับการเคลื่อนย้ายชาวบ้านจำนวนหลายล้านคนออกนอกพื้นที่ที่ประกาศเป็นป่าสงวน เขตป่าอนุรักษ์ หรือเขตป่าที่ให้เช่าสัมปทาน ในขณะการศึกษาครั้งนี้ได้พบความเป็นจริงสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยที่เคยมีมาว่า ชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าจำนวนมากได้ร่วมกันดูแลรักษาพื้นที่ป่ามาด้วยส่วนหนึ่ง เพราะป่าคือแหล่งสุดท้ายที่ช่วยให้เขาดำรงชีวิตทำมาหากินอยู่ได้ ป่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งยา เป็นแหล่งให้ผลผลิต เป็นเสมือนซูเปอร์มาร์เก็ตของชุมชน ชาวบ้านในหลายท้องถิ่นได้รักษาป่าไว้ในรูปของ **“ป่าชุมชน”** มีระบบการจัดสรร มีกฎระเบียบการลงโทษผู้ทำลายป่า มีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง และที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจำนวนหนึ่งได้เริ่มเห็นความสำคัญในการให้ชุมชนรักษาป่าในพื้นที่ของตนเอง เริ่มมีกฎหมายที่เป็นทางการออกมารองรับ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นตัวอย่างที่ดีตัวอย่างหนึ่งในเรื่องนี้

ปัญหาการลดปริมาณของพื้นที่ป่ามักจะถูกนำเสนอว่ามีสาเหตุมาจากการขยายที่ทำกินของเกษตรกร การทำไร่เลื่อนลอย การบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าของประชาชนในท้องถิ่น โดยมองข้ามสาเหตุใหญ่คือนโยบายและการดำเนินงานของรัฐ เช่น การให้สัมปทานป่าโดยขาดการควบคุมดูแลอย่างจริงจัง การให้เช่าที่ดินป่าสงวนแก่นายทุนรายใหญ่ การ

พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน เขื่อน ทางรถไฟ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรป่าไม้ในรูปของกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2507 ซึ่งก็คือการอ้างสิทธิยึดครองป่าไม้ทั้งหมดเป็นของรัฐโดยสมบูรณ์ ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่มาตั้งแต่ดั้งเดิมไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้สอย ควบคุมดูแลทรัพยากรป่าที่อยู่ในท้องถิ่นของตนได้ ซ้ำยังกลายเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายซึ่งตราขึ้นทีหลังอีกด้วย ดังพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516

(ยศ สันตสมบัติ 2534 : ก - ข)

“.....ในป่าสงวนซึ่งทางราชการไม่ได้ขีดเส้นไว้ว่าเป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่เมื่อเราขีดเส้นไว้ประชาชนก็มีอยู่ในนั้นแล้วเราจะเอากฎหมายป่าสงวนไปบังคับคนที่อยู่ในป่าที่ยังไม่ได้สงวนแล้วเพ็ญเป็นป่าสงวนทีหลังโดยขีดเส้นบนเศษกระดาษก็ชอบกลอยู่ แต่มีปัญหาเกิดขึ้นที่เมื่อขีดเส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้นก็กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูในทางกฎหมายเขาก็ฝ่าฝืนเพราะว่าตรามาเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ถ้าตามธรรมชาติ ใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมายก็ผู้ที่ขีดเส้นนั่นเอง เพราะว่าบุคคลที่อยู่ในป่านั้นเขาอยู่ก่อนเขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์หมายความว่า **ทางราชการบุกรุกบุคคลไม่ใช่บุคคลบุกรุกกฎหมายบ้านเมือง.....**”

2.3 ค่านิยมของสังคมไทยในความเป็นเมืองและชนบท ความเข้าใจของผู้คนในสังคมเมืองจำนวนมาก มองว่าชุมชนในชนบทโดยเฉพาะในพื้นที่ทุรกันดารนั้นอ่อนแอเป็นอุปสรรคขัดขวางความสามารถในความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ค่านิยมที่ว่า การพัฒนา คือ **“การทำให้ทันสมัย”** ทำให้คนไทยเข้าใจตนเองผิดพลาด ประชาชนในชุมชนจำนวนมากมองตัวเองว่า ด้อยพัฒนาเพราะมีภูมิลำเนาอยู่ในภูมิภาคที่ทุรกันดาร ห่างไกล รายได้น้อย ขาดความศิวิไลซ์ ทั้ง ๆ ที่ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเองที่พัฒนามายาวนาน มีทรัพยากรที่สามารถจัดสรรดำเนินการให้ได้ผลผลิตเพียงพอต่อการยังชีพ แต่ **“ค่านิยมวัตถุ”** ทำให้คนในชนบทละทิ้งและละเลยสิ่งเหล่านั้น ภาพที่พบเห็นในหลายชุมชนที่ศึกษาคือ คนหนุ่มสาวและกลุ่มสตรีในชนบทห่างไกลพากันนั่งรถเช่าเหมาเดินทางไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในเมืองแบบไปกลับ เข้ากลับเย็น หรือไปเย็นกลับเช้า (หากมีผลัดกลางคืน) เพื่อรับค่าจ้างแรงงานที่ไม่มากนัก ต่ำกว่ารายได้ที่สามารถ

ทำให้เกิดขึ้นได้จากที่ดินทำกินในชุมชนของตัวเอง คนไทยในชนบทไม่ได้รับการฝึกและการ
 สั่งสอนให้รู้จักคิดรู้จักสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเอง จึงไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มี
 อยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ต้องอาศัยการพึ่งพา (Dependency) อยู่ตลอดเวลา ความ
 จริงที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน คือ ชุมชนเมือง และภาคอุตสาหกรรมยังมีพลังอำนาจเหนือ
 ชุมชนชนบทอยู่มาก ยังเป็นฝ่ายดูดซับทั้งทรัพยากรและกำลังบุคคลจากชนบทไปบริโภค
 สร้าง**ผลผลิตที่ล้นเกิน**ให้แก่ชุมชนเมือง จนสังคมไทยเรามีสภาพ “รวยกระจุกจนกระจาย”
 มาโดยตลอด หนทางที่จะเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์เหล่านั้นได้คงไม่สามารถกระทำแบบ
 “พลิกฟ้าคว่ำแผ่นดิน”ไม่ต้องถึงขนาดละทิ้ง อุตสาหกรรมเพื่อเกษตรกรรม คงไม่ต้องไล่กวาด
 ต้อนผู้คนให้อัดอยู่ในเมืองให้ไปใช้แรงงานในชนบท คงไม่ต้องใช้นโยบายผันเงินหรือทุ่ม
 เงินลงไปในชนบทโดยขาดการเตรียมคนรองรับ หนทางที่ดีที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปและได้
 ร่วมกันสร้างเครื่องมือไว้แล้ว คือ **การปฏิรูปการศึกษา**

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สนับสนุนความเห็นที่ว่า การพัฒนาประเทศที่
 ยั่งยืน (Sustainable Development) ควรเน้นจากการพัฒนาระดับ**จุลภาคไม่ใช่มหภาค**
 นั่นคือ การพัฒนาจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน ขึ้นไปจนถึงระดับประเทศโดยส่วนรวม
 ควรปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาจากการให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมโดยไม่
 คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมประชาชนและสังคม มาให้ความสำคัญต่อเรื่องเหล่านี้ให้มากขึ้น
 เพราะการพัฒนาโดยไม่ได้มีพื้นฐานมาจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่
 ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศนั้นนับวันแต่จะก่อปัญหาใหญ่โตมากขึ้นทุกที จะเห็นได้จากกรณีที่มี
 ชุมชนคัดค้านการจัดสรรที่ดินให้ประชาชนในหลายพื้นที่ การคัดค้านการสร้างเขื่อน การ
 สร้างโรงไฟฟ้า การวางท่อและสร้างโรงงานแยกแก็ส การชุมนุมคัดค้านข้อเสนอใช้งบ
 ประมาณของหน่วยงานบางหน่วย การชุมนุมเรียกร้องให้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของเจ้า
 หน้าที่บ้านเมือง รวมทั้งการชุมนุมเพื่อให้เพิ่มราคาผลผลิตทางการเกษตร ที่เกิดขึ้นอยู่
 ตลอดเวลา เรื่องราวเหล่านี้มาจากสาเหตุใหญ่เพราะความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน มาจาก
 การวางแผนพัฒนาแบบแยกส่วน ต่างคนต่างทำ หรือกีดกันไม่ให้ประชาชนได้รับรู้เพราะ
 เเกรงจะเสียประโยชน์ ทางออกที่น่าจะดีที่สุด คือ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ (Public
 Conscious) ให้ประชาชนคนไทยทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องร่วมกันกระทำ
 เพื่อส่วนรวมโดยไม่ต้องแยกส่วน เช่น กรณีการดำเนินการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดาร
 ซึ่งตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินอยู่นี้ ในเมื่อหน่วยงานทางการศึกษาโดยตรงไม่สามารถ

เข้าไปดำเนินการได้ ก็ควรให้การสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพเข้าไปดำเนินงาน ภายใต้การยอมรับในปรัชญาที่ตรงกันว่า **“การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาชุมชนทุกชุมชนให้เข้มแข็ง และการพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคนโดยการจัดการบริการด้านการให้การศึกษา”**

นายแพทย์ประเวศ วะสี (2543 : 18) ให้ความเห็นว่าการพัฒนาที่ประเทศไทยควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน มี 7 ประการ คือ

- 1) การสร้างคุณค่าและจิตสำนึกให้ใหม่ให้แก่ประชาชน
- 2) การสร้างเศรษฐกิจพอเพียงและประชาคม
- 3) การปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน
- 4) การปฏิรูประบบรัฐทั้งการเมืองและระบบราชการ
- 5) การปฏิรูปการศึกษา
- 6) การปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม
- 7) การปฏิรูปกฎหมาย

ตัวอย่างเฉพาะประการที่ 1 คือการสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่(New Paradigm) ควรจะเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายจะต้องระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ช่วยกัน กรณีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นตัวอย่างการสร้างคุณค่าให้แก่เด็กและเยาวชนและประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารของประเทศได้ดีตัวอย่างหนึ่ง การที่ครูตำรวจตระเวนชายแดนต้องแสดงออกถึงความอดทน เสียสละดำรงตนอยู่ในระเบียบวินัย รักษากฎหมาย ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เป็นแบบอย่างและซึมซับเข้าไปอยู่ในตัวเด็กและเยาวชนเป็นการสร้างคุณค่าในตัวเด็กได้ดีที่สุดวิธีหนึ่ง การที่ครูตำรวจตระเวนชายแดนต้องทำงานมวลชนในพื้นที่ต้องประสานความร่วมมือ ต้องให้ความรู้ ต้องช่วยเหลือและขอความช่วยเหลือต่าง ๆ จากชุมชนเป็นการสร้างจิตสำนึกประชาคม (Civic Conscious) ที่การรณรงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในระดับมหากาลกำลังเฝ้าหากันอยู่

2.4 พื้นที่ภาคใต้มีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้เป็นภูเขาอยู่เป็นสันกลางขนานด้วยทะเลทั้งสองด้าน บริเวณที่สูงและภูเขามีลักษณะของป่าร้อนชื้นต้นไม้ขึ้นหนาแน่น รกทึบและชื้นแฉะตลอดปี แหล่งชุมชนหนาแน่นจะมีเฉพาะพื้นที่ราบใกล้ทะเล ส่วนพื้นที่สูงและป่าเขาไม่สามารถตั้งเป็นชุมชนที่มีหลายครอบครัวอยู่รวมกัน

ได้ บ้านเรือนของราษฎรจึงอยู่กันอย่างกระจัดกระจายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ปัญหาอาชญากรรมในหลายจังหวัดของพื้นที่ภาคใต้มีสถิติสูงมาตลอด เพราะการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินกระทำได้อย่างยาก เนื่องจากลักษณะการตั้งบ้านเรือนและการประกอบอาชีพของประชาชนในภาคใต้

สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในภาคใต้แตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ มาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ ผู้คนมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่นรวมทั้งคนต่างชาติต่างภาษา เพราะพื้นที่เป็นคาบสมุทรและหลายชุมชนเป็นสถานีการค้า เป็นเมืองท่า ประชาชนในภาคใต้ได้เรียนรู้และรับวัฒนธรรมจากโลกภายนอกที่สลับเปลี่ยนหมุนเวียนเข้ามา มีอิทธิพลประกอบกับการอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจรัฐบ่มเพาะให้บุคลิกภาพและอุปนิสัยของคนใต้มีลักษณะเฉพาะ คือ ค่อนข้างแข็งแกร่งดั่ง เชื้อมันตนเอง ระวังตัว ระวังใจคนยาก ฉลาดรู้ทันคน และรักพวกพ้องจนบางครั้งดูเกินความจำเป็น การประกอบอาชีพสวนยางพารา สวนปาล์ม และการทำเหมืองแร่เป็นผลผลิตที่ใช้ประโยชน์โดยตรงไม่ได้ ต้องเกี่ยวพันกับราคาตลาดระดับโลก ทำให้ชาวภาคใต้ต้องเรียนรู้และตื่นตัวให้ทันต่อสภาวะภายนอกที่คอยกำหนดวิถีการทำมาหากินของตนอยู่ตลอดเวลา ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของพื้นที่ภาคใต้ คือ ความแปลกแยกแตกต่างกันของศาสนา เชื้อชาติ และภาษาที่ใช้ในการสื่อสารทำความเข้าใจกัน

จากวัฒนธรรมและความหลากหลายของภาคใต้ดังกล่าว ความคิดในการพัฒนาต่าง ๆ ควรนำบริบทเหล่านั้นมาเป็นข้อพิจารณาประกอบด้วย ในการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ก็เช่นเดียวกันได้พยายามให้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอนของการดำเนินงานโดยให้ความสำคัญต่อการศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม คติความเชื่อ บุคลิกภาพ และอุปนิสัยของผู้คนในชุมชนที่เข้าไปศึกษาและพัฒนาไว้เป็นลำดับแรกภายใต้ความเชื่อที่ว่า **“วัฒนธรรมสร้างคน คนสร้างสังคม สังคมสร้างชาติ”**

2.5 ปัจจัยเงื่อนไขที่เอื้อต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

จากการศึกษาพบว่ามีประเด็นร่วมหลายประการที่สามารถพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและชุมชน โดยใช้โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาเป็นฐานในการดำเนิน กิจกรรม ตัวอย่างปัจจัยเงื่อนไขที่สามารถนำไปพัฒนาเสริมสร้างความร่วมมือต่อกันได้ อาทิเช่น

2.5.1 ชุมชนและโรงเรียนมีบริบททางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ชุมชนทุกชุมชนที่ตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นชุมชนใหม่เกิดจากการอพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปจับจองที่ดินทำกิน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งขึ้นตามความต้องการ และความจำเป็นด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชนในชุมชน มีวิวัฒนาการมาพร้อมกับความเจริญเติบโตของชุมชน สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วม มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความรักและผูกพันกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2.5.2 โรงเรียนและชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติที่ต้องคัดสรรผู้มีความสามารถมาเป็นผู้นำในการพัฒนา ชุมชนตั้งใหม่เกิดจากการติดต่อหย่อนตามชักจูงกันมาตั้งรกราก ผู้บุกเบิกคนก่อน ๆ จะได้รับการยอมรับจากผู้เข้ามาอยู่ในรุ่นหลัง ๆ สภาวะผู้นำและผู้ตามในชุมชนที่ตั้งของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจึงมีความมั่นคง และดำเนินไปด้วยดี ในลักษณะของผู้นำในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นเนื่องจากเป็นระบบราชการที่มีความเข้มแข็งในองค์กรของตนอยู่แล้ว ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจึงสามารถเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบและสามารถนำโรงเรียนและชุมชนให้พัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.3 การมีส่วนร่วมและสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกพึงพาอาศัยกันในชุมชนตั้งใหม่ยังมีอยู่ในระดับสูงเนื่องจากกิจกรรมหลาย ๆ อย่างต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนทั้งร่างกาย สติปัญญาและกำลังทรัพย์ ความจำเป็นที่จะต้องร่วมแรงสร้างถนน สร้างสะพานข้ามลำห้วยคูคลอง การลงแขก ออกปาก กินวานยังจำเป็นต้องใช้อยู่ในชุมชนที่เพิ่งบุกเบิก ที่เห็นได้เป็นรูปธรรมชัดเจน คือการร่วมกันระดมทุนและร่วมใช้แรงงานสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นในชุมชน และมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาประกอบอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียนวันละ 2 – 3 ครั้วเรือน ตลอดปี เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของผู้คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.5.4 การพึ่งพาอาศัยและการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกัน โครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลายโครงการเอื้อประโยชน์ไปถึงชุมชน เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การดูแลอนามัยแม่และเด็ก โครงการส่งเสริมสหกรณ์ ทั้งสหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ให้ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกในหลายพื้นที่โรงเรียนและชุมชนร่วมกันสร้างประปาภูเขา ประปาหมู่บ้าน สระน้ำสาธารณะ ตัดทางเดิน ตัดถนน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลายแห่งเป็น

สถานที่ฝึกอาชีพ เป็นที่ประชุมประจำหมู่บ้าน เป็นสถานที่จัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการของชุมชน

2.5.5 ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ทุรกันดารของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโดยภาพรวมเป็นกิจกรรมที่สังคมเฝ้ามองด้วยความชื่นชมและศรัทธาและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งผลประโยชน์ที่แท้จริงคือการช่วยพัฒนาประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารไกลคมนาคมให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอันจะส่งผลไปถึงการพัฒนาประเทศโดยรวม เมื่อมีการประสานงานที่ดีจึงมักจะได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากภายนอกด้วย

2.6 กรณีตัวอย่าง : ชุมชนบ้านเขาวังกับจุดเริ่มต้นของความเป็นประชาคม
หากจะใช้นิยามและหลักพิจารณาความเป็นประชาคมของชุมชนตามแนวทางเหล่านี้คือ 1) ความร่วมมือของชุมชนมีลักษณะเป็นพลวัต 2) รวมกลุ่มกันแก้ปัญหาต่าง ๆ 3) มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีของชุมชน 4) มีกิจกรรมของชุมชนที่หลากหลาย 5) สมาชิกของชุมชนพึ่งตนเองได้และพึ่งพากันได้

จากชุมชนที่ศึกษาทั้ง 6 ชุมชน พบว่าชุมชนบ้านเขาวัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนหนึ่งที่กำลังเริ่มเปล่งประกายของความเป็นชาคมที่สมบูรณ์แบบเช่นเดียวกับชุมชนที่มีชื่อเสียงหลายชุมชนในภาคใต้ อาทิเช่น ชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนบ้านแพรกหา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ชุมชนบ้านคลองเปยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นต้น ลักษณะความเป็นประชาคมที่กำลังปรากฏขึ้นในชุมชนบ้านเขาวังมีหลายประการ กล่าวโดยรวมคือ หลังจากที่กลุ่มไทยมุสลิมจากหลายแหล่งชักชวนกันอพยพเคลื่อนย้ายขึ้นไปจับจองที่ดินทำกินบนเขาวัง โดยต้องต่อสู้แย่งชิงคนพื้นบ้านบริเวณรอบ ๆ เขาแบบต้องสูญเสียชีวิตคนรุ่นบุกเบิกไปหลายคน เมื่อมาถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) ความสงบร่มเย็น ความสมบูรณ์พูนสุขก็เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ทันตา ชุมชนบนเขาวังมีมัสยิด มีโรงเรียน มีเส้นทางคมนาคม มีไฟฟ้า (บางส่วน) และมีน้ำประปาภูเขาใช้แทบทุกครัวเรือน การร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจมีอยู่อย่างเคร่งครัดและพร้อมเพรียง การร่วมมือในกิจกรรมส่วนรวมกระทำได้อย่างเข้มแข็ง มีพ่อเลี้ยงปลาของชุมชน มีกลุ่มออมทรัพย์ มีการจัดการตัวแทนชุมชนเพื่อมาทำอาหารเลี้ยงนักเรียนวันละ 3 ครอบครัวยุติตลอดปี มีกลุ่มพัฒนาอาชีพเกษตร มีการรวมกลุ่มกันเพื่อกำหนดราคาสินค้าเกษตร มีการรวมหมู่บ้านและผู้นำชุมชนเข้มแข็ง กรรมการศึกษา

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้ความร่วมมือและร่วมพัฒนาโรงเรียนจนมีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม มีอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์เหมาะสมกับสภาพจนเท่าเทียมกับโรงเรียนอื่น ๆ ที่โรงเรียนเพิ่งจะก่อตั้งมาได้เพียง 4 ปี ภาพโดยรวมแล้วชุมชนและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวังมีจุดเปลี่ยนที่น่าสนใจจะศึกษา และพัฒนาเป็นอย่างยิ่งชุมชนหนึ่งกรณีการระดมทรัพยากรและระดมความช่วยเหลือมาสู่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจึงเป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาโดยความร่วมมือจากหลายฝ่าย และสามารถนำไปเป็นบทเรียนในการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการระดมทรัพยากรและโอนถ่ายความรับผิดชอบให้ประชาชน และท้องถิ่นเข้ามารับผิดชอบในการจัดการศึกษาโดยตรง

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 สถานะของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 3 ระบบการศึกษา มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

3.1.1 สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะเริ่มแรกของเด็กพิการ และเด็กมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

3.1.2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น

3.1.3 ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันทางสังคมอื่นเป็นผู้จัด

ได้มีการพิจารณาสถานะของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ดำเนินการจัดการศึกษาอยู่ในปัจจุบันให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีความเห็นว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นสถานศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ โดยสามารถเป็นได้ทั้ง 3 สถานะ ตามความพร้อมของโรงเรียน คือ เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้น

พื้นฐานหรือเป็นศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งในระดับนโยบายควรจะได้นำไปพิจารณาเตรียมความพร้อมและดำเนินการต่อไป

3.2 สถานะของครูตำรวจตระเวนชายแดน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 7 มาตรา 53 วรรคสี่กำหนดให้ตำรวจตระเวนชายแดนเป็นวิทยากรพิเศษทางการศึกษา ไม่จำเป็นจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย **ส่วนดี** คือ โดยความเป็นจริงแล้วครูตำรวจตระเวนชายแดนส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการศึกษาที่จะสามารถใช้เป็นหลักฐานแสดงความสามารถขอรับการประเมินให้ได้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เมื่อกำหนดให้ครูตำรวจตระเวนชายแดนเป็นวิทยากรพิเศษทางการศึกษาไม่บังคับให้ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจะเป็นผลให้ครูตำรวจตระเวนชายแดนสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นครูสอนเด็กในพื้นที่ทุรกันดารไกลคมนาคมได้ดังเดิม **ส่วน ข้อเสีย** คือ เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประสงค์ให้ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติได้อย่างมีคุณภาพ หากครูตำรวจตระเวนชายแดนไม่ได้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนก็อาจจะไม่ได้รับรองเท่าเทียมกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาอื่น ๆ

3.3 การสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในฐานะหน่วยงานจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารหรือพื้นที่อันตรายเสี่ยงภัย ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาอื่นไม่สามารถเข้าไปจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้ การที่ตำรวจตระเวนชายแดนเข้าไปมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว นับว่าเป็นการนำยุทธวิธีการรักษาความมั่นคงมาใช้โดยการจัดบริการพื้นฐานการศึกษาและสังคม ซึ่งเป็นวิธีการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมที่สุด ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดีตลอดมา และช่วยให้ตำรวจตระเวนชายแดนสามารถปฏิบัติภารกิจหลัก คือ รักษาความสงบในพื้นที่ได้ด้วย สิ่งที่จะต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญมากก็คือ **“การพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้มีคุณภาพ”** นับตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การดำเนินงานจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาและแผนการจัดการ

ศึกษาของประเทศ จัดสรรครูตำรวจตระเวนชายแดนที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะการสอนที่เหมาะสม มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้องค์กรชุมชน และประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามาช่วยจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพดังที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินการได้ดีมาตลอด จนน่าจะใช้เป็นแบบอย่างการดำเนินการจัดการศึกษาโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ให้แก่โรงเรียนและสถานศึกษาในสังกัดอื่นได้เป็นแบบอย่างด้วย

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ มีความยั่งยืน มีความเป็นอิสระ เศรษฐกิจอยู่บนฐานของตนเชื่อมโยงบูรณาการไปกับสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมืองของชุมชน ถ้าคนในชุมชนสามารถรวมตัวกันได้เป็นประชาคม ความเข้มแข็งก็จะมากขึ้น ปัจจุบันชุมชนหลาย ๆ แห่งได้มีประชาชนรวมกันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มทำการเกษตรแบบผสมผสาน กลุ่มทำไร่นาสวนผสม กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร กลุ่มธุรกิจชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แต่ละกลุ่มที่เกิดขึ้นมักจะมีศูนย์รวมอยู่ที่องค์กรในชุมชน เช่น วัด มัสยิด โรงเรียน หรือบ้านของผู้นำธรรมชาติ องค์กรเล็ก ๆ ในชุมชนนี้แหละคือหนทางที่ดีที่สุดหนทางหนึ่งที่จะนำพาสังคมไทยพ้นจากวิกฤตต่าง ๆ ได้ ชุมชนในพื้นที่ทุรกันดารและมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่สามารถดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ตามแนวทางเหล่านี้ และเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติได้เป็นอย่างดี

3.4 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนกับงานเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

กรณีการดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มีบทบาทอยู่ในชุมชนทุรกันดารห่างไกลคมนาคม เป็นแบบอย่างของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ดีที่สุดกรณีหนึ่ง เพราะโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนส่วนใหญ่ เกิดจากความจำเป็นและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดยนำเอาชีวิตของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้น ภาพความร่วมมือของประชาชนในการร่วมก่อตั้ง ร่วมดำเนินการช่วยสนับสนุนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และผลจากการดำเนินโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มีต่อชุมชนเป็นภาพที่คงไว้และสนับสนุนส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างของชุมชนที่พัฒนากันเอง เป็นแบบอย่างชุมชนที่มีการเรียนรู้ (Learning Community) ในการแก้ปัญหาของตนเอง บทบาทของรัฐ และผู้เกี่ยวข้องที่ควรจะเป็นคือ สนับสนุนความคิดและกิจกรรมของ

ประชาชน โดยยึดถือเอาความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้ง หลีกเลี่ยงการถือเอาความต้องการของรัฐเป็นตัวตั้ง รัฐสามารถประสานทรัพยากร และสรรพกำลังลงไปส่งเสริมสนับสนุนชุมชนให้เข้มแข็งได้ โดยอาจจะใช้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็น **“ศูนย์บริการชุมชนเบ็ดเสร็จ”** เสมือนที่หลายโรงเรียนและชุมชนที่กำลังเป็นอยู่และดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

3.5 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในฐานะแหล่งจัดการศึกษาในพื้นที่มีปัญหา

เฉพาะ สภาพพื้นที่ทุรกันดารหรือชายแดนของประเทศไทยหลาย ๆ แห่ง ยังจำเป็นต้องใช้วิธีการจัดตั้งโรงเรียนกรณีพิเศษ แบบโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนี้ก็เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในภาคใต้ เหตุผลเพื่อความปลอดภัยของครู นักเรียน และประชาชน ยังมีความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ กรณีจับคู่ไปเรียกค่าไถ่ กรณีเผาโรงเรียนพร้อมกันครั้งเดียว 32 โรงเรียน เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2540 กรณีเรียกค่าคุ้มครองหรือการวางระเบิดเส้นทางรถไฟ และสถานที่ราชการหลาย ๆ แห่ง ทำให้การดูแลและการให้บริการของรัฐโดยเฉพาะด้านการศึกษาให้ลงสู่พื้นที่อย่างทั่วถึงตามระบบปกติยังจะไม่สามารถดำเนินการได้ หากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้แนวทางการจัดการศึกษาในพื้นที่พิเศษตามที่ตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินการอยู่ และสนับสนุนส่งเสริมให้ได้คุณภาพเท่าเทียมกับสถานศึกษาทั่วไป จะเป็นการสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศอย่างใหญ่หลวง เพียงแค่ปรับกระบวนการให้มีลักษณะเชิงรุก ระดมทรัพยากร หานหนทางคัดเลือก สนับสนุนส่งเสริมครูตำรวจตระเวนชายแดน บุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจ จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติโดยรวม

4. ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

โจทย์วิจัยครั้งนี้มีประเด็นคำถามหลักว่า **“อย่างไรจึงจะให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นสถานศึกษาของชุมชนและดำเนินงานเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง** การดำเนินการจึงได้กำหนดกิจกรรมไว้ 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาวิจัยเพื่อได้สภาพพื้นฐานรู้บริบท และประเมินสถานการณ์ของโรงเรียนและชุมชน

ระยะที่ 2 การวิจัยและพัฒนาเพื่อเก็บเกี่ยวความรู้จากกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ระยะที่ 3 การวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการทำงานร่วมกัน สามารถนำไปขยายผล ปรับใช้ในพื้นที่อื่นต่อไป

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนและชุมชนในระยะที่ 1 และประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ แล้ว นำมาสรุปรวมเป็นข้อเสนอแนะเพื่อปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาในระยะต่อไปได้ดังนี้

4.1 ดำเนินการพัฒนาให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นศูนย์กลางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนพื้นที่ทุรกันดาร โดยประสานสอดคล้องกับนโยบายสังคมแห่งชาติซึ่งดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และสื่อสารให้สังคมได้รับรู้ถึงคุณค่าของการที่มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารกระจายอยู่ทั่วประเทศว่าเป็นการช่วยให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาส และยังส่งผลต่อการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน ช่วยลดปัญหาสำคัญของประเทศ เช่น ปัญหาอาชญากรรม และปัญหายาเสพติด ปัญหาความไม่เข้มแข็งของชุมชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเฉพาะพื้นที่ ดังตัวอย่างขบวนการก่อการร้ายต่าง ๆ หรือปัญหาความแตกต่างด้านภาษา ศาสนา และเชื้อชาติที่พื้นที่ภาคใต้ประสบอยู่ในปัจจุบันได้อีกด้วย

4.2 สนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันในชุมชน โดยใช้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นศูนย์กลาง เช่น กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ กิจกรรมการฝึกอาชีพ กิจกรรมการอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ กิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า การจัดศึกษาดูงานนอกชุมชน กิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีและศาสนา และกิจกรรมนันทนาการชุมชนของประชาชนใน ชุมชน

4.3 ใช้ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แนวการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ผู้เรียนมีความสำคัญซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นใช้ในโรงเรียน นำองค์ความรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมาชิกในชุมชนเข้ามาร่วมให้การศึกษาและร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

4.4 ใช้กระบวนการเครือข่าย ประสานงานกับสถานศึกษาอื่น ๆ จัดทำโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เช่น โครงการโรงเรียนพี่

ช่วยโรงเรียนน้อง โครงการครูแลกเปลี่ยน โครงการชั้นเรียนเคลื่อนที่ โครงการทัศนศึกษา โครงการห้องเรียนกลางแจ้ง และโครงการของแต่ละสาระการเรียนรู้ มีการวางแผนร่วมกัน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง

4.5 ดำเนินงานให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้รับงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาเหมือนกับสถานศึกษาทั่วไป ประสานงานให้ครูตำรวจตระเวนชายแดนได้รับการพัฒนาวิชาชีพครู สนับสนุนครูที่มีความสามารถให้ได้รับการยกย่องในวิชาชีพ เช่น การเป็นครูดีเด่น ครูแกนนำ ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ หรือส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ราชการตำรวจ เสริมสร้างขวัญ กำลังใจครูตำรวจตระเวนชายแดนเพิ่มขึ้น รวมทั้งอาจจะใช้การแก้ปัญหาโดยการจ้างบัณฑิตทางการศึกษาไปเป็นครูจ้างสอนเพิ่มเติมในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนด้วย

4.6 ใช้โครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้ง 8 โครงการเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างและพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยให้ประชาชนช่วยเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับประโยชน์โดยนำกิจกรรมของโครงการมาบรรจุในหลักสูตร เนื้อหาวิชา แผนการสอน และกระบวนการเรียนการสอน ให้ผสมผสานกลมกลืนไปกับกระบวนการสอนและกิจกรรมของโรงเรียน ไม่ต้องแบ่งส่วนด้วยการให้ครูตำรวจตระเวนชายแดนแยกไปรับผิดชอบดำเนินโครงการตามพระราชดำริอีกบทบาทหนึ่ง นอกเหนือไปจากงานในหน้าที่ครูผู้สอน

4.7 สนับสนุนให้มีโครงการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและทุรกันดารให้มากขึ้น การส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและพื้นที่ทุรกันดารเหมือนเช่นการศึกษาชุมชนที่ตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในการศึกษาครั้งนี้ หากมีจำนวนมากและขยายวงกว้างออกไปมากเท่าไร ก็เท่ากับว่าการวิจัยและพัฒนาได้ครอบคลุมไปทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ กิจกรรมการวิจัยและผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้มีส่วนร่วมได้เสียซึ่งก็คือ ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทั้งหลายของประเทศนั่นเอง

บรรณานุกรม

กรมการพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย. **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.**

กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2543.

กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุค**

โลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : เอ.พี.กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์, 2539.

กองทัพบกที่ 4. **“รายงานการศึกษาของคณะทำงานด้านความมั่นคงของ**

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนา

จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 5 จังหวัด.” นครศรีธรรมราช : กองทัพบกที่ 4

ค่ายวิชราวุธ, 2532.

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. **40 ปีโรงเรียน**

ตชด. ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ : โอ.เอส

.พรินติ้ง เฮ้าส์, 2539.

กาญจนา แก้วเทพ. **“สหวิทยาการกับการศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน” พื้นบ้านพื้นเมืองถิ่น**

ไทยทักษิณ. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา,

2538.

กิตติ รัตนฉายา พลเอก. **ดับไฟได้กับพรรคคอมมิวนิสต์มลายา.** กรุงเทพฯ : สำนัก

พิมพ์ดวงแก้ว, 2538.

กระทรวงศึกษาธิการ. **นโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี.**

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **การเรียนรู้ของนานาชาติ รายงานของ**

สถาบันพัฒนาแห่งเอเชีย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก

นายกรัฐมนตรี, 2543

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **ความสามารถในการแข่งขันระดับนานา**

ชาติ พ.ศ. 2543. กรุงเทพฯ : กลุ่มรายงานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ, 2543.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**

พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2542.

คณะกรรมการประชาสัมพันธ์. **โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจาก**

พระราชดำริ. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2537.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. **วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า.** พิมพ์ครั้งที่ 2

กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2535.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. **สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของสังคมหมู่บ้านชนบทกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : วิเคราะห์กรณีหมู่บ้านภาคเหนือ.**

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษา
นโยบายสาธารณะสุข. มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา. **วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
หมู่บ้าน, 2537.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพูนศักดิ์ ธานีกรประดิษฐ์. **เศรษฐกิจหมู่บ้านภาคใต้ฝั่งตะวันออก
ในอดีต.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2540.

ชยันต์ วรรณะภูติ. “เพื่อความเข้าใจบางประการเกี่ยวกับการวิจัยสังคมศาสตร์”

การวิจัยทางสังคมศาสตร์เชิงคุณภาพ. คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคม
ศาสตร์ วิทยาลัยครุศาสตร์ศรีธรรมราช, 2536.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. **โครงสร้างทางการเมืองของชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาชนบทความจริงกับอำนาจ. การบริหารรัฐกิจ.**

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2528.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมี
ส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล**

มหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ทักษิณคดีศึกษา, สถาบัน. **สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์
การพิมพ์, 2529.

ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. **วิสัยทัศน์การวางแผนพัฒนาประเทศในสหัสวรรษหน้า.**

นนทบุรี : เพชรรุ่งการพิมพ์, 2543.

นันทิยา หุตานุวัตร และณวงศ์ หุตานุวัตร. SWOT การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน.

พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี : สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี,
2530.

บ้งอร ปิยะพันธ์. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
2537.

ประทีป สายเสน. ท้องถิ่นของเราจังหวัดชุมพร. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์ แมส
พับลิชชิง จำกัด, 2534.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. โบราณวัตถุสถานในภาคใต้ตอนเหนือรวม 7 จังหวัด.
กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2517.

ประยูร ศรีประสาธน์. รายงานภาพอนาคตการศึกษาและแนวทางการผลิตและ
พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษา
แห่งชาติระยะที่ 9 และระยะที่ 10. 19 มิถุนายน 2543. (เอกสารอัดสำเนา)

ประเวศ วะสี. การปกครองท้องถิ่นที่ประชาสังคมมีส่วนร่วม. ศูนย์ศึกษาและ
พัฒนาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

———. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2543.

———. การพัฒนาพลังสร้างสรรค์องค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
หมอชาวบ้าน, 2540.

ปรีชา นุ่นสุข. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีไทย. นครศรีธรรมราช : ศูนย์
วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, 2528.

ปัทมรส มาลากุล ณ อยุธยา. “การจัดการเชิงกลยุทธ์” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิง
ปฏิบัติการเพื่อทบทวนและจัดทำแผนกลยุทธ์. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2543. (เอกสารอัดสำเนา)

ปาริชาติ วลัยเสถียร. “ชุมชนและลักษณะของความเป็นชุมชน” ใน เอกสารชุดที่ 1
พลวัตชุมชนไทย : การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว เอกสารประกอบ
การประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 “ชุมชนไทยท่ามกลาง
50 การเปลี่ยนแปลง.” 30-31 พฤษภาคม 2543.

- พจน์ เทียมศักดิ์. **ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน**. ปรินซ์นิพนธ์
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543.
- พลเดช ปิ่นประทีป, (บรรณาธิการ). **พิษณุโลก 2020 วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การ
พัฒนาสีเขียวอินโดจีน**. พิษณุโลก. สุวสีห์กราฟฟิค, 2540.
- พฤทธิสถาน ชุมพล, มรว. แปล **มองทฤษฎีการพัฒนาอย่างวิเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2530.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรมกับปรัชญาการศึกษาไทยในยุคโลกา
ภิวัตน์**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ :
เอส อาร์ พรินติ้ง, 2539.
- พนิดา ศรีธรรมมา. **สภาพปัญหาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค
ต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาร์ตดศึกษา). : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ภูมิธรรม เวชยชัย. **บทบาทองค์กรอาสาสมัครเอกชนในการสร้างสถาบันเกษตรกรเพื่อ
การพัฒนา : ศึกษากรณีการสร้างกลุ่มธนาคารข้าวขององค์การ
อนุเคราะห์เด็กเปรียบเทียบอ้างอิงการสร้างกลุ่มธนาคารข้าวของกรม
พัฒนาชุมชน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2527.
- มนตรี จุฬาววัฒนทล. **รายงานการวิจัยเชิงนโยบาย ผลกระทบจากพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. สำนักงานปฏิรูปวิชาชีพ สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- รุ่ง แก้วแดง. **ปฏิวัติการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2541.
- ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์. **ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการเสริมสร้าง
ทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ศิริพงษ์ พรหมรักษ์. “การปรับตัวของภาคราชการในงานพัฒนา : บทเรียนจาก CERCAP”
ใน **เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1**
“ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง.” 30 – 31 พฤษภาคม 2543.

- สมหญิง สุนทรวงษ์. ระบบอุปถัมภ์กับการกระจายผลประโยชน์ในการพัฒนาชนบท : กรณีศึกษาหมู่บ้านในเขตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์หลัก
สูตรมานุษยวิทยามหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- สมิทธา จิตตลาตากร. รายงานการวิจัยเรื่อง “การสำรวจสภาพการณ์ทางสังคม
การเมือง และเศรษฐกิจ ในจังหวัดภาคใต้.” ยะลา : ศูนย์อำนวยการ
บริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2530.
- สุภางค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- . รายงานผลการศึกษาสภาพสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่บริเวณชายฝั่ง
ทะเลตะวันออก. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี, 2529.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ และ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิ
มนุษยชน. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2527.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, สำนักพัฒนาฝึกหัดครู. เทคนิคการปฏิบัติหน้าที่ของ
วิทยากรเครือข่ายชุมชนสถาบันราชภัฏ. กรุงเทพฯ, 2543.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, หน่วยศึกษานิเทศก์. สถาบันราชภัฏกับโรงเรียนตำรวจ
ตระเวนชายแดน. กรุงเทพฯ : แอล.ที.เพลส., 2538.
- สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. แผน
พัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ ระยะที่ 2
พ.ศ. 2540 – 2544. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ปิยะทรัพย์การพิมพ์, 2541.
- อนุภาพ ถิรลาภ. การวิเคราะห์เชิงสมมูลฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
พัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัด
อุบลราชธานี. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2528.

อภิสิทธิ์ อำนวยวรร. กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขกับการพัฒนาสุขภาพ
คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างยั่งยืนของคนไทย. นนทบุรี :
กระทรวงสาธารณสุข, 2543.

อมรวิชัย นาคทรรพ และคณะ. “การศึกษากับวิถีชุมชน” ใน เอกสารประกอบการ
ประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 “ชุมชนไทยท่ามกลาง
50 กระแสการเปลี่ยนแปลง.” 30 – 31 พฤษภาคม 2543.

———. ความจริงของแผ่นดิน ลำดับที่ 1 : กระบวนการเรียนรู้เพื่อเด็ก ๆ และ
ชุมชนของเรา. คณะศึกษาศาสตร์ การศึกษาไทยยุคโลกาภิวัตน์ กรุงเทพฯ :
เจ.ฟิล์มโปรเซส จำกัด, 2541.

———. บททางสู่คุณภาพ : รายงานการติดตามผลการประกันคุณภาพและรับรอง
มาตรฐานการอุดมศึกษา. สำนักงานโครงการปฏิรูปอุดมศึกษา สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาระดับชาติ. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2543.

———. ปัญญาพล. คณะศึกษาศาสตร์ “การศึกษาไทยยุคโลกาภิวัตน์” กรุงเทพฯ
: เจ.ฟิล์มโปรเซส จำกัด, 2537.

อาวุธ แสงกล้า ท.พ. (บรรณารักษ์) “หลักการของโครงการพัฒนาเพื่อความหวังใหม่ของ
ชาวไทยในจังหวัด 5 ชายแดนภาคใต้” วารสารกนช. (12 กันยายน 2531) :
3 – 8.

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความ
คิดและข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย, 2540.

Carter. V Good. Dictionary of Education. New York : Mc Graw – Hill Book
Co., 1958.

Cohen. J. M. and Uphoff, N. T. Rural development participation : Concept
and measures for project design implementation and evaluation.
Rural Development Committee Center for International Studies,
Cornell University., 1977.

Maslow, A.H. A Story of Human Motivation : The Psychological Review.
Vol. 50' No 4. July, 1943.

McGragor, D.M., *The Human Side of Enterprise*. New York : McGragor Hill Book Co., 1960.

Midgley, J., Hall, A., Hardiman M., and Narine, D. *Community participation social development and the state*. New York : Methuen, 1986.

United Nations. Department of International Economic and Social Affairs.
Popular participation as a strategy for promoting community level action and national development report of the meeting of the adhoc group of experts held at UN. Headquarters from May 22 – 26 , 1978 New York : United Nations, 1981.

ภาคผนวก

ข้อมูลโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2543

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ชม.ม.)				
บ้านท่ากุ่ม	เมือง	ตราด	20	1	มี	465	1,848	ไทย
บ้านหนองบอน	สอยดาว	จันทบุรี	95	2	มี	148	768	ไทย
บ้านบ่อชะอม	แก่งหางแมว	จันทบุรี	80	2	มี	302	1,119	ไทย
บ้านคลองมะลิ	มะขาม	จันทบุรี	25	1	มี	71	366	ไทย
บ้านหางแมว	แก่งหางแมว	จันทบุรี	102	1	มี	208	867	ไทย
บ้านน้ำแดง	ขลุง	จันทบุรี	47	1	มี	533	2,960	ไทย

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 12

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ชม.ม.)				
บ้านเขาสารภี	อรัญประเทศ	สระแก้ว	90	1	มี	250	927	ไทย
บ้านนายาว	สนามชัยเขต	ฉะเชิงเทรา	115	1	ไม่มี	1,481	6,783	ไทย
บ้านใหม่ไทยเจริญ	คลองหาด	สระแก้ว	60	1	มี			ไทย
บ้านนาอิสาน	สนามชัยเขต	ฉะเชิงเทรา	121	3	ไม่มี			ไทย
พระราชวังบวร 1	อรัญประเทศ	สระแก้ว	67	1	ไม่มี	319	1,541	ไทย
บ้านคลองตะเคียนชัย	วังน้ำเย็น	สระแก้ว	64	1	มี	491	1,874	ไทย
บ้านน้ำอ้อม	เขาฉกรรจ์	สระแก้ว	32	1	ไม่มี	171	546	ไทย
การบินไทย	คลองหาด	สระแก้ว	40	1	มี	292	1,111	ไทย
บ้านตากฟ้า	คลองหาด	สระแก้ว	46	1	มี	280	7,000	ไทย
บ้านโคกน้อย	วังสมบูรณ์	สระแก้ว	76	1	มี	730	3,160	ไทย
บ้านคลองเจริญสุข	วังสมบูรณ์	สระแก้ว	76	1	มี	619	3,090	ไทย
บ้านทุ่งกบินทร์	วังสมบูรณ์	สระแก้ว	68	1	มี	328	1,312	ไทย
บ้านวังศรีทอง	วังสมบูรณ์	สระแก้ว	64	1	มี	1,620	3,900	ไทย
บ้านคลองชล	วังสมบูรณ์	สระแก้ว	89	2	ไม่มี	92	291	ไทย

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
บ้านถ้ำหิน	สวนผึ้ง	ราชบุรี	74	1	ไม่มี	118	574	ไทย,กะเหรี่ยง
ตะโกล่าง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	84	1	ไม่มี	150	350	กะเหรี่ยง
บ้านตะโกปิดทอง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	102	1	มี	50	350	ไทย, พม่า,มอญ
บ้านเรดาร์	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	182	4	ไม่มี	105	602	กะเหรี่ยง,ไทย, ลาว, พม่า
มิตรมวลชน 2	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	130	4	ไม่มี	116	686	กะเหรี่ยง, ไทย
สุนทรเวช	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	223	4	ไม่มี	65	350	กะเหรี่ยง, ไทย
บ้านต้นม่วง	ไทรโยค	กาญจนบุรี	86	2	ไม่มี	365	1,040	กะเหรี่ยง
วิจิตรวิทยาคาร	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี				100	400	ไทย, พม่า
สหธนาคารกรุงเทพฯ	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	221	5	มี	327	1,631	มอญ, ไทย
ประตูด่าน	เมือง	กาญจนบุรี	65	1	มี	76	228	กะเหรี่ยง
บ้านแม่บ้านน้อย	ไทรโยค	กาญจนบุรี	100	2	ไม่มี	193	434	กะเหรี่ยง, ไทย, มอญ
บ้านบ้องตี้ล่าง	ไทรโยค	กาญจนบุรี	86	2	มี	114	314	พม่า, ลาว กะเหรี่ยง
เฮงเคิลไทย	ไทรโยค	กาญจนบุรี	90	1	มี	183	731	ไทย, กะเหรี่ยง พม่า

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
นเรศวรห้วยผึ้ง	ห้วยหิน	ประจวบคีรีขันธ์	152	3	ไม่มี	401	1,038	ไทย
นเรศวรป่าละอู	ห้วยหิน	ประจวบคีรีขันธ์	156	2	มี	89	393	กะเหรี่ยง,กะเหรี่ยง
บ้านท่าวังหิน	ปราณบุรี	ประจวบคีรีขันธ์	93	3	ไม่มี	138	483	ไทย
บ้านเขาจ้าว	ปราณบุรี	ประจวบคีรีขันธ์	95	3	ไม่มี	245	891	ไทย
นเรศวรห้วยโคก	แก่งกระจาน	ประจวบคีรีขันธ์			มี			
บ้านย่านซื่อ	กุยบุรี	ประจวบคีรีขันธ์			มี			

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 21

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
บ้านชำปะโต	บัวเขต	สุรินทร์	83	1	มี	153	750	ไทย
บ้านโคกแสง	พนมดงรัก	สุรินทร์	74	2	มี	140	705	ไทย
บ้านโคกปากิจ	ปราสาท	สุรินทร์	43	1	มี	165	1,034	ไทย
บ้านตาตุม	สังขะ	สุรินทร์	70	1	มี	235	1,300	ไทย
บ้านตาแตรว	สังขะ	สุรินทร์	66	2	มี	196	852	ไทย
บ้านรุน	บัวเขต	สุรินทร์	76	2	มี	244	888	ไทย
บ้านหนองใหญ่	กันทรลักษ์	ศรีสะเกษ			มี			

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
บ้านตาเอี่ยม	กิ่ง อ.น้ำขุ่น	อุบลราชธานี	118	2	มี	186	750	ไทย
บ้านห้วยฮ่อง	ขามเฒ่า	อุบลราชธานี	43	1	มี	245	1,195	ไทย
บ้านแก่งศรีโคตร	สิรินธร	อุบลราชธานี	105	2	มี	195	1,200	ไทย
บ้านป่าไม้	บุญศรี	อุบลราชธานี	105	2	มี	332	1,518	ไทย
บ้านคำสะอาด	น้ำขุ่น	อุบลราชธานี	100	3	มี	268	1,570	ไทย
บ้านท่าแสนคุณ	น้ำขุ่น	อุบลราชธานี	120	2	มี	45	300	ไทย
บ้านเทพเจริญ	ไทยเจริญ	ยโสธร	53	2	มี	79	432	ไทย
บ้านหนองใหญ่	กันทรลักษ์	ศรีสะเกษ	120	2	มี	85	538	ไทย
บ้านศรีสวัสดิ์	เลิงนกทา	ยโสธร	50	2	มี	130	705	ไทย
บ้านปากอ	ขามเฒ่า	อำนาจเจริญ	40	1	มี	334	1,921	ไทย
บ้านปากลา	โขงเจียม	อุบลราชธานี	139	3	ไม่มี	67	320	ไทย,ลาว,อพยพ

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ชม.)				
บ้านหาดทรายเพ	ท่าอุเทน	นครพนม	67	2	มี	49	279	ย้อ
บ้านหนองคู	โพนสวรรค์	นครพนม	32	30	มี	285		
สุทธิศวิทยา	ท่าอุเทน	นครพนม	71	2	มี	146	697	โซ่
บ้านนาหัวภู	เมือง	มุกดาหาร	22	1	มี	64	375	ไทย
ช่างกลปทุมวันอนุสรณ์ 8	นาทม	นครพนม	112	3	มี	94	428	ไทย
บ้านนาสามัคคี	นาทม	นครพนม	120	3	มี	57	331	
คอนราดเฮงเคิล	โพนสวรรค์	นครพนม	45	1	มี	90	468	ไทย

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ชม.)				
บ้านห้วยดอกไม้	บึงกาฬ	หนองคาย	136	3	มี	77	370	ไทย
บ้านนาขมภู	นาูง	อุดรธานี	111	2	ไม่มี	53	211	ไทย
บ้านวังขมภู	เอราวัณ	เลย	62	2	มี	49	273	ไทย
บ้านเมืองทอง	นกงู	อุดรธานี	138	4	ไม่มี	68	303	ไทย
ฮิลมาร์ฟาเบิ้ล	ปากชม	เลย	85	2	มี	92	440	ไทย
บ้านน่านกปิด	ปากชม	เลย	74	2	มี	67	325	ไทย
บ้านหนองตะไกร	บึงกาฬ	หนองคาย	127	3	มี	76	310	ไทย
บ้านสำราญ	เซกา	หนองคาย	209	3	มี	323	1932	ไทย
บ้านนาแวง	บึงกาฬ	หนองคาย	160	3	มี	172	317	ไทย
บ้านนาปอ	นาแก้ว	เลย	136	3	มี	33	125	ไทย
บ้านสมประสงค์	นาูง	อุดรธานี	122	3	มี			ไทย
เฉลิมราษฎร์บำรุง	ด่านซ้าย	เลย	128	2	มี	55		ไทย
บ้านห้วยเวียงงาม	นาูง	อุดรธานี	120	3	มี	87	368	ไทย
บ้านหนองแคน	นาดัว	เลย	43	1	มี	34	167	ไทย
บ้านห้วยเป้า	ปากชม	เลย	76	2	มี	159	321	ไทย

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
บุญธรรม-บุญพริ้ง	บ้านโคก	อุดรดิตถ์	186	4	มี	99	476	ไทย
โป่งตะแบก	ชนแดน	เพชรบูรณ์	64	1	มี	148	684	ไทย
ยอดโพธิ์ทอง	บ้านโคก	อุดรดิตถ์	170	12	มี	53	232	ไทย
อาทรอุทิศ	นครไทย	พิษณุโลก	143	2	มี	65	307	ไทย
บ้านรักไทย	ชาติตระการ	พิษณุโลก	213	3	มี	53	252	ไทย
บ้านนุชเทียน	ชาติตระการ	พิษณุโลก	180	3	มี	150	415	ไทย
บ้านลาดเรือ	ชาติตระการ	พิษณุโลก	167	2	มี	75	311	ไทย

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
เทคนิคดุสิต	เมือง	เชียงราย	32	1	มี	94	528	ลีซอ
สังวาลย์วิท 8	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	72	1	มี	104	675	อีก้อ
ผบ.ลูกเสือรดไฟม่กกะสัน	สองแคว	น่าน	97	2	ไม่มี	76	308	ขมุ
บำรุงที่ 98	เวียงสา	น่าน	62	1	มี	58	245	ไทย
เจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 3	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	70	1	มี	369	1,393	ไทยใหญ่, จีนฮ่อ,มุเซอ,
บำรุงที่ 87	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	73	1	มี	81	443	อีก้อ
อาชีวศึกษาเชียงราย-พะเยา	เชียงของ	เชียงราย	100	2	มี	175	1,023	ม้ง
บ้านนาไต่ (วปรอ. 344อุปถัมภ์)	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	80	2	มี	258	2,633	ไทยใหญ่, จีนฮ่อ, มุเซอ, อีก้อ, ลีซอ
เบ็ดเต็ดูมน	ปง	พะเยา	110	1	ไม่มี	342	2,156	เย้า
ชนตถ์ปิยะอุย	เวียงแก่น	เชียงราย	161	2	มี	109	808	ม้ง,เย้า
สมถวิลจินตมัย	เวียงแก่น	เชียงราย	160	2	มี	162	1,285	ม้ง
บำรุงที่ 112	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	117	3	ไม่มี	156	782	อาข่า,มุเซอ
บ้านดอยล้าน	แม่สรวย	เชียงราย			มี			
เจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 4	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย			มี			

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
สโมสโรลออนส์รัตนโกสินทร์	แม่วาง	แม่ฮ่องสอน	68	2	ไม่มี	77	425	กะเหรี่ยง
ชมรมอนุรักษพุทธรศิลป์ไทยอนุสรณ์ 1	ปางมะผ้า	เชียงใหม่	90	10	ไม่มี	76	532	มูเซอแดง
บ้านใหม่พัฒนาสันติ	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	167	4	ไม่มี	44	245	อีเก้อ,มูเซอ
บำรุงที่ 107	เชียงดาว	เชียงใหม่	102	2	มี	259	1,270	กะเหรี่ยง
เบญจมะ 1	เวียงแหง	เชียงใหม่	120	3	ไม่มี	96	481	มูเซอ, ลีซอ ลีซอ, จีนฮ่อ
บ้านตุนฯ	แม่ลาน้อย	แม่ฮ่องสอน			ไม่มี	33	174	ลัวะ
บำรุงที่ 105	เชียงดาว	เชียงใหม่	185	3	มี	183	894	มูเซอ จีน
โลออนสัมหาจักร 9	แม่แตง	เชียงใหม่	78	4	ไม่มี	88	496	กะเหรี่ยง
รับปาปอร์ต	สะเมิง	เชียงใหม่	75	2	มี	384	1485	ม้ง,กะเหรี่ยง ไทยเหนือ
สาขาท้องหนองแขม	เชียงดาว	เชียงใหม่	112	2	ไม่มี	76	379	ลีซอ, มูเซอ
อาโอยาม่า	ฝาง	เชียงใหม่	168	3	มี	124	549	มูเซอ, อีเก้อ
ชมรมอนุรักษพุทธรศิลป์ไทยอนุสรณ์ 2	ปางมะผ้า	แม่ฮ่องสอน	91	3	ไม่มี	73	404	ไทยใหญ่, มูเซอ, ปะโอ
หุดิยะโพธิ์อนุสรณ์	แม่อาว	เชียงใหม่	173	5	ไม่มี	11	558	มูเซอ
เฮียงไทยธำรงค์	แม่อาว	เชียงใหม่	171	4	ไม่มี	66	510	มูเซอ
เจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 2	พร้าว	เชียงใหม่	104	2	มี	58	263	อีเก้อ,กะเหรี่ยง
บ้านแม่ลาจิว	แม่ลาน้อย	แม่ฮ่องสอน	163	4	ไม่มี	34	177	
บ้านแม่ลอง	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	164	4	มี	112	453	กะเหรี่ยง

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ชม.)				
บ้านถ้ำเสือ	แม่สอด	ตาก	110	2	ไม่มี	207	1,122	กะเหรี่ยง
จุฬา-ธรรมศาสตร์ 3	ท่าสองยาง	ตาก	161	2	มี			กะเหรี่ยง
บ้านแม่กลองดี	อุ้มผาง	ตาก	212	6	มี	180	779	กะเหรี่ยง
บ้านแม่กลองใหญ่	อุ้มผาง	ตาก	190	4	ไม่มี	408	1,358	ม้ง
บ้านแสมใหญ่	แม่ระมาด	ตาก	87	2	มี	133	475	กะเหรี่ยง
ท่านผู้หญิงทวิ มณีบุตร	แม่สอด	ตาก	103	2	มี	49	238	กะเหรี่ยง
บ้านขุนห้วยน้ำซุ่น	แม่สอด	ตาก	103	1	มี	110	603	กะเหรี่ยง
เทคนิคอาสา 1	ท่าสองยาง	ตาก	184	4	ไม่มี	241	1,232	กะเหรี่ยง
ศึกษาสงเคราะห์ 2	แม่สอด	ตาก	108	2	มี	58	410	กะเหรี่ยง
จตุรจินดา	แม่ระมาด	ตาก	122	2	มี	28	127	กะเหรี่ยง
บ้านมอเกอร์	พบพระ	ตาก	142	2	มี	60	237	ไทย
บ้านกามาผาใต้	ท่าสองยาง	ตาก	182		ไม่มี	161	866	กะเหรี่ยง
บ้านแม่ออกฮู	พบพระ	ตาก	150	3	มี	120	876	กะเหรี่ยง
ศึกษานาวิอนุสรณ์ 5	ปางศิลา	กำแพงเพชร	42	1	มี	121	527	ไทย
บ้านแพะ	แม่ระมาด	ตาก	103	2	มี	140	592	กะเหรี่ยง

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 41

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ชม.)				
บ้านท่าลานทอง	ท่าแซะ	ชุมพร	61	2	ไม่มี	338	1266	ไทย
บ้านสันตินิมิตร	ท่าแซะ	ชุมพร	72	2	ไม่มี	222	452	ไทย
เทคนิคมีนบุรีอนุสรณ์ 1	พระแสง	สุราษฎร์ธานี	145	2	ไม่มี	613	813	ไทย
สิริราชบุรีประดิษฐ์	ละแม	ชุมพร	110	3	มี	663	1,989	ไทย
บ้านในวง	ละอุ่น	ระนอง	71	2	ไม่มี	402	1,646	ไทย
บ้านห้วยเหมือง	หลังสวน	ชุมพร	93	3	มี	579	1,645	ไทย
บ้านคลองวาย	กิ่งอ.วิภาวดี	สุราษฎร์ธานี	96	3	ไม่มี	320	680	ไทย
บ้านพันวาล	ท่าแซะ	ชุมพร	88	2	ไม่มี	828	3,000	ไทย
บ้านสวนเพชร	ละแม	ชุมพร	119	2	มี	1,025	2,134	ไทย
บ้านควนสามัคคี	สวี	ชุมพร	47	1	ไม่มี	22		ไทย
บ้านกอบเตย	ท่าชนะ	สุราษฎร์ธานี	114	2	ไม่มี	160	61	ไทย

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 42

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
บ้านควนมีชัย	ชะอวด	นครศรีธรรมราช	85	2	มี	825	2,301	ไทย
บ้านไร่ยาว	บางขัน	นครศรีธรรมราช	91	2	ไม่มี	161	726	ไทย
บ้านยูงงาม	บางขัน	นครศรีธรรมราช	111	1	มี	389	1,745	ไทย
บ้านเขาวัง	ร่อนพิบูลย์	นครศรีธรรมราช	42	1	ไม่มี	120	563	ไทย

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 43

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
บ้านทุ่งตะเชะพัฒนา	ย่านตาขาว	ตรัง	32	1		84	345	ไทย
บ้านควนตะแบก	ป่าพยอม	พัทลุง	50	1	มี			ไทย
บ้านประกอบออก	นาทวี	สงขลา	86	2	มี	213	1,312	ไทย
สันติราษฎร์ประชาบำรุง	ปะเหลียน	ตรัง	52	1	มี	112	560	ไทย
มหาราช 1	สะบ้าย้อย	สงขลา	112	3	มี	151	816	ไทย
บ้านหาดทราย	สะบ้าย้อย	สงขลา	144	3	ไม่มี	154	690	อิสลาม
บ้านทุ่งสบายใจ	สะเดา	สงขลา	78	3	มี	100	400	ไทย
ทุ่งไม้ดวน 2	สะเดา	สงขลา	94	2	มี	142	863	ไทย
บ้านสำนักเกาะ	สะบ้าย้อย	สงขลา	102	2	มี	173	1,444	ไทย
ล้อมวลชนกีฬา	สะเดา	สงขลา	80	2	มี	158	680	ไทย
บ้านควนนกหว้า	ปากพะยูน	พัทลุง	54	1	มี	170	765	ไทย
ยูงทองรัฐประชาสรรค์	ควนกาหลง	สตูล	48	1	มี	87	516	ไทย
ประชารัฐบำรุง 2	ป่าพะยอม	พัทลุง	35	1	มี	241	1,107	ไทย
บ้านหินจอก	ปะเหลียน	ตรัง	71	2	มี	60	350	ไทย
เชิญ-พิศลยบุตร	นาทวี	สงขลา	82	2	มี	176	949	ไทย
บ้านล้านแดง	ควนกาหลง	สตูล			ไม่มี			

โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 44

โรงเรียน ตชด.	อำเภอ	จังหวัด	คมนาคม		ไฟฟ้า	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	เชื้อชาติ
			ระยะทาง (ก.ม.)	เวลา (ช.ม.)				
บ้านลิ้นนนท์ฯ	สุคีริน	นราธิวาส			มี	136	409	ไทย
สังวาลย์วิทย์ 4	ธารโต	ยะลา	120	3	มี	310	1,268	ไทย
สุตันตานนท์ชลปปี	เบตง	ยะลา	130	3	มี	117	750	ไทย
บ้านไอร่บือแด	จะแนะ	นราธิวาส	70	1	มี	111	478	ไทย
บ้านตืองอช่างกลปทุมวันฯ 13	ตืองอ	นราธิวาส	82	2	มี	270	569	ไทย
บ้านนูกกล้าแลแม	มายอ	ปัตตานี	47	1	มี	108	605	ไทย
บ้านปาโจแมเราะ	ธารโต	ยะลา	86	2	มี	58	242	ไทย
นิคมพิทักษ์ราษฎร์	ธารโต	ยะลา	86	1	มี	157	393	ไทย
โรงงานยาสูบ 2	ยะหา	ยะลา	33	1	มี			ไทย
บ้านละโอ	ศรีสาคร	นราธิวาส	87	1	มี	160	800	ไทย

ชีวิตที่มีคุณค่ากลางป่าเขาของครู ตชด. บางคน

ด.ต.โชคชัย สัมครแก้ว ภูมิหลังครูนักบริหาร

ด.ต. โชคชัย สัมครแก้ว ปัจจุบันดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียน ตชด.บ้านเขาวัง ตำบล หินตก อำเภอร่อนพิบูลย์จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนอยู่บนเขาสูง การคมนาคมไปได้ยาก ลำบาก

ด.ต. โชคชัย เกิดเมื่อ 25 สิงหาคม 2496 ณ บ้านเลขที่ 120 ตำบลคงคา อำเภอ เมือง จังหวัดกระบี่ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้วเข้ารับการศึกษจากโรงเรียนพลตำรวจ และเข้ารับราชการตำรวจ ตชด. เมื่อ 1 กรกฎาคม 2517 เริ่มเข้าสังกัดหมวดครูของ กองกำกับการ ตชด.ที่ 42 ทำหน้าที่ครู ตชด. ผู้ช่วยครูใหญ่และทำหน้าที่หัวหน้าหมวดการศึกษาของกอง กำกับการ ตชด. มาตั้งแต่ปี 2526 และได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นครูใหญ่ โรงเรียน ตชด.บ้านเขาวัง ตั้งตั้งแต่ปี 2539 ตลอดระยะเวลาที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ในโรงเรียน ตชด. ด.ต.โชคชัย เป็นผู้ใฝ่รู้ แสวงหาช่องทางเพิ่มคุณวุฒิของตนเองอยู่เสมอ วุฒิ การศึกษาขั้นสูงสุดคือปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา

การรับราชการในตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบกับการบริหารเกี่ยวข้องกับผู้คนในสังคมมากมายมาตลอดอายุราชการ 26 ปี อัตราเงินเดือนปีปัจจุบัน 14,008 บาท มีบุตรกำลังศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ในกรุงเทพฯ 2 คน และระดับมัธยมศึกษาในตัวเมือง 1 คน สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ด.ต.โชคชัย ในปัจจุบันนับว่าขัดสนยิ่งแต่ก็ไม่ได้บั่นทอนกำลังใจการป็นนักบุกเบิกการศึกษาให้แก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดานแต่อย่างใด

1. ลักษณะการทำงานโดยทั่วไป : ครูผู้บุกเบิก

ปี 2539 ครูโชคชัย สัมครแก้ว ได้รับมอบหมายจากต้นสังกัด คือ ผู้กำกับ การตำรวจตระเวนชายแดนที่ 42 ให้ขึ้นไปก่อสร้างโรงเรียนบนเขาสูง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช ทั้งนี้เพราะกลุ่มชาวบ้านบนเขาสูงประมาณ 100 ครัวเรือน ได้ทำหนังสือ ร้องขอไปว่าบนเขามีชุมชน แต่เด็กและเยาวชนไม่ได้เรียนหนังสือเพราะการคมนาคมทุรกันดาร เด็กเดินทางลงไปเรียนหนังสือ ณ โรงเรียนบนพื้นราบยากลำบากด้วยระยะทางขึ้นเขาประมาณ กว่า 7 กิโลเมตร

จากอาคารไม้ชั่วคราวบนพื้นที่ลาดชันของไหล่เขา ด.ต.โชคชัย สมครแก้ว ทุ่มเทแรง งานของตน รวมทั้งความสามารถในเชิงบริหารจัดการกับลูกน้อง และมนุษยสัมพันธ์กับประชาชน ภายในเวลา 3 ปี สามารถสร้างอาคารเรียนถาวรได้ 1 หลัง มีอาคารโรงอาหาร โรงเรือนเลี้ยงไก่ ถังน้ำขนาดใหญ่ สนามฟุตบอล อาคารบ้านพักครู และสิ่งก่อสร้างอื่น ที่จำเป็นสำหรับโรงเรียนครบทุกอย่างโดยไม่ได้ใช้งบประมาณของรัฐบาลเหมือนโรงเรียนทั่วไป ซึ่งกว่าจะได้มาซึ่งสิ่งก่อสร้างเหล่านี้ครูโชคชัย สมครแก้ว ต้องใช้เวลาแทบทั้งหมด ทั้งของตนเอง ของครอบครัว และเวลาที่ต้องปฏิบัติราชการรวมกันตลอดทั้ง 4 ปี ทุ่มเทให้ ปัจจุบันโรงเรียน ตชด. บ้านเขาวัง อำเภอรัตนพิบูลย์ เป็นโรงเรียนที่มีภูมิทัศน์ และสิ่งแวดล้อมเป็นธรรมชาติสวยงามร่มเย็น ที่น่าปลื้มใจมากก็คือ สามารถเป็นแหล่งรวมใจชาวบ้านในการช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติ ป่าต้นน้ำลำธาร และหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กิจวัตรประจำวันของครู ตชด. : วงจรชีวิตง่าย ๆ บนไหล่เขาแคบ ๆ

จาก 1 – 2 ปีแรก ด.ต.โชคชัย ต้องเป็นทั้งครูใหญ่ทำหน้าที่จัดการบริหารโรงเรียน และเป็นผู้สอนด้วย จนมาถึงปี 2542 กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 42 ซึ่งเป็นต้นสังกัดจัดอัตรากำลังไปให้โรงเรียน ตชด.บ้านเขาวัง รวม 10 คน ครูใหญ่จึงมีเวลาบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างเต็มที่

ชีวิตประจำวันของ ครูโชคชัยตั้งแต่เช้าจรดเย็นของทุกวันส่วนใหญ่จะวนเวียนอยู่เฉพาะบริเวณเนื้อที่แคบ ๆ ประมาณ 4 – 5 ไร่ของโรงเรียน ตั้งแต่การดูแลสัตว์เลี้ยง (ไก่ไข่) ที่เลี้ยงไว้ทำอาหารกลางวันให้เด็ก ๆ ดูแลต้นไม้ ดูแลอาคารเรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ การสอนเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำอาหารกลางวันสำหรับเด็ก ๆ เพื่อรอรับการเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียน หลังจากนักเรียนเข้าแถวเคารพธงชาติ และเข้าห้องเรียนแล้ว งานที่ต้องทำเป็นประจำทุกวัน คือ การประสานงานให้ครอบครัวของผู้ปกครองมาช่วยประกอบอาหารเลี้ยงเด็กนักเรียนวันละ 3 ครอบครัว หมุนเวียนกันไปตลอดปี

ภารกิจในโรงเรียนที่จะต้องดูแลให้ครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกวัน อีกประการหนึ่ง คือ โครงการตามพระราชดำริทั้ง 8 โครงการ ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงริเริ่มไว้ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุกโรงเรียน การดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียน ตชด.บ้านเขาวัง ซึ่ง ด.ต.โชคชัย เป็นครูใหญ่รับผิดชอบดูแลอยู่ จะมีความก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับทุกโครงการ อีกทั้งกิจประจำวันของ ด.ต.โชคชัยในภาคเย็นจะต้องนำโครงการตามพระราชดำรินำไปสู่ชุมชนด้วยอย่างสม่ำเสมอ

เนื่องจากพื้นที่ของโรงเรียนและชุมชนบ้านเขาวัง เรียงรายไปตามความสูงต่ำของไหล่เขา ไม่มีพื้นที่ราบ หรือบริเวณที่จะตั้งบ้านเรือนใกล้ชิดกันหลาย ๆ หลัง การทำกิจกรรมในลักษณะรวม ๆ กันจึงต้องมีสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน คือ โรงเรียน ตชด.และมัธยม พิเศษของครูโชคชัย และคณะครูในโรงเรียน ตชด. คือนำข้อมูลข่าวสารความรู้ใหม่ ๆ และหลักวิชาการเกษตรมาบอกเล่าถ่ายทอดให้แก่ประชาชน โรงเรียนมีกำหนดนัดประชุมประชาชนในหมู่บ้านเขาวังเดือนละครั้ง ส่วนมัธยมนั้นผู้คนในหมู่บ้านจะไปประกอบพิธีทางศาสนาเป็นประจำอยู่แล้วทุก ๆ วันศุกร์ กิจกรรมพิเศษที่เป็นความภาคภูมิใจของ ต.ต. โชคชัย ปัจจุบันนี้มี 2 กิจกรรม คือ การปฏิบัติงานตามโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการเลี้ยงไก่ไข่ สามารถมีไข่ไก่เลี้ยงนักเรียนได้อย่างทั่วถึงทุกวัน และเหลือจำหน่ายนำรายได้เข้ากองทุนอาหารกลางวันได้ไม่ต่ำกว่าสัปดาห์ละ 200 ฟอง อีกกิจกรรมหนึ่ง คือ โครงการส่งเสริมสหกรณ์ได้สร้างความเข้าใจแก่นักเรียน ครู และผู้ปกครองให้ร่วมกันออมทรัพย์ในรูปแบบของสหกรณ์ออมทรัพย์ เฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านเขาวังปัจจุบันมีเงินออมทรัพย์เป็นทุนหมุนเวียนหลายหมื่นบาท

ในส่วนของคุณข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาจากการไปประชุมครูใหญ่ประจำปี ณ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน 42 การไปประชุมครูใหญ่ประจำปี ณ กรุงเทพฯ และได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาหลายส่วนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับอาจารย์จากสถาบันราชภัฏ และจากครูอาจารย์ในโรงเรียนอื่น ๆ มีความเห็นว่าหากมีการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นไปตาม พรบ.จะทำให้คนในชนบทห่างไกลทุรกันดารได้มีโอกาสเรียนรู้ได้เท่าเทียมกับเด็กในชุมชนอื่นและควรให้มีโรงเรียน มีครูทำหน้าที่สอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่อไป เพราะพื้นที่ทุรกันดาร ครูประจำการจากหน่วยงานทางการศึกษาเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ได้ยากลำบาก

3. ปัญหาและความต้องการของครู : ต้องการให้ครู ตชด. ได้รับใบประกอบวิชาชีพครู

ปัญหาและความต้องการในฐานะเป็นครูใหญ่ที่จะต้องรับผิดชอบโรงเรียน/นักเรียน/ครู และชุมชนด้วย ต.ต. โชคชัย บอกความต้องการไว้หลายประการ เช่น

- 3.1 ต้องการให้มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกขึ้น มีถนนสายหลักจากพื้นราบขึ้นไปถึงโรงเรียน และมีถนนติดต่อถึงกันภายในหมู่บ้าน
- 3.2 ต้องการให้ประชาชนในชุมชนทุกคนได้รับการศึกษา และนำความรู้มาพัฒนาหมู่บ้านของตน

3.3 ต้องการจัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กรในหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.4 ต้องการให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกันไม่แบ่งแยกในเรื่อง

ศาสนา (พุทธ - อิสลาม)

3.5 ต้องการสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีความรักต่อแผ่นดินที่อยู่อาศัย ได้ทำมาหากิน และช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ป่าไม้ และต้นน้ำลำธาร

3.6 ต้องการให้ครู ตชด. ได้มีใบประกอบวิชาชีพครูเหมือนครูทั่วไป

3.7 ต้องการให้ อบต. เข้ามีส่วนร่วมในโรงเรียนและในชุมชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะตั้งแต่ปี 2539 – 2543 ที่ผ่านมามีไม่ได้รับความช่วยเหลือจาก อบต. เลย

ชีวิตครู - ชีวิตชุมชน

สตอ.สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิยรชีวิตครู ตชด. ผู้สมณะ

สตอ. สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิยร ครู ตชด.โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัย อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัด กก.ตชด.ที่ 42 ภูมิลำเนาเดิมกำเนิดที่บ้านคูชุด อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา มีบิดามารดาอาชีพทำนาและรับจ้างทั่วไป บ้านคูชุดเป็นชุมชนแออัดอยู่ริมทะเลสาบสงขลา เนื่องจากผู้คนอพยพหนีระเบิดไปรวมตัวกันอยู่ตั้งแต่ครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2485) เมื่อมีครอบครัวสืบลูกหลานมากขึ้น การจัดสรรทรัพยากรทำกินทั้งที่นาและการประมงก็ขัดคัดลง ผู้คนจึงยากจนลงตามลำดับ จนถึงชนชั้นหลาน ชั้นเหลน รุ่นเด็กชายสวัสดิ์ ทิพย์มณฑิยรและเด็ก ๆ อีกหลายคนต้องดิ้นรนแสวงหาช่องทางไปทำมาหากินนอกหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ออกไปใช้แรงงานในเมืองใหญ่ ๆ มีจำนวนมากที่จากบ้านไปจนหายไปจากความทรงจำของผู้คนในหมู่บ้าน การที่ได้จากไปศึกษาเล่าเรียนจนได้รับบรรจุเข้ารับราชการ ถือว่าเป็นความสำเร็จสูงสุดระดับหนึ่งของชีวิตอย่างสวัสดิ์ ทิพย์มณฑิยร พอที่จะให้ญาติพี่น้องหรือผู้คนในหมู่บ้านได้กล่าวถึงด้วยความภูมิใจ เพราะลูกหลานส่วนมากไปแล้วมักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ และก็ไม่นิยมกลับมาใช้ชีวิตที่ลำบากยากจนอยู่ในหมู่บ้านอีก

เมื่อ สตอ.สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิยร สำเร็จการศึกษาได้บรรจุเป็นพลตำรวจ ครั้งแรกได้ไปรับตำแหน่งลูกแถวประจำอยู่ ณ กองร้อย ตชด.426 อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 จนถึงปี พ.ศ. 2535 และด้วยการคัดเลือกจากผู้บังคับบัญชา ผนวกกับอุปนิสัยความชอบส่วนตัว จึงได้สมัครใจเข้าสังกัดหน่วย หมวดการศึกษาของ กก.ตชด. ที่ 42 ทำหน้าที่ครูสอนเด็ก โดยได้รับมอบหมายให้ประจำอยู่ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนมีชัย อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช จนกระทั่งถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2543 รวมอายุราชการ 14 ปี (คือเป็นตำรวจ ตชด. 6 ปี เป็นครู ตชด. 8 ปี) การรับราชการได้เข้ามาตั้งแต่เป็นพลตำรวจ จนถึงปัจจุบันได้เลื่อนยศเป็น สิบตำรวจเอก อัตราเงินเดือนปัจจุบัน 11,320 บาท ซึ่งสตอ.สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิยร บอกว่าเป็นรายได้ที่พอสมควรแก่การครองชีวิตโสด อายุ 37 ปี ของตนให้มีความสุขได้

ด้วยพื้นฐานความรู้ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนมัธยมศึกษา และความรู้จากโรงเรียนพลตำรวจ สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิยร พยายามพัฒนาตนเอง โดยการไปศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ณ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ในช่วงวันหยุดราชการ (เสาร์ -

อาทิพย์) รวม 4 ปี จนปัจจุบันสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีครุศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา (ค.บ. การประถมศึกษา)

1. ลักษณะการทำงานโดยทั่วไป : มนุษย์อเนกประสงค์

การปฏิบัติหน้าที่ของ สตอ. สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิร มีหน้าที่หลัก 2 ประการ คือทำหน้าที่เป็นตำรวจตระเวนชายแดน และหน้าที่เป็นครู ถ้าจะกล่าวถึงการทำงานจริง ๆ แล้วก็แทบจะเรียกได้ว่าเป็นมนุษย์อเนกประสงค์ คือต้องทำหน้าที่ดูแลประชาชนในพื้นที่ทุรกันดาร ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย นับตั้งแต่การเป็นพยาบาลผู้ช่วยในการดูแลอนามัยแม่และเด็ก เป็นครูสอนเด็ก เป็นผู้ดูแลช่วยกิจกรรมวัยรุ่น เป็นผู้นำในการพัฒนาอาชีพ เป็นผู้รักษาความสงบสุข จนถึงร่วมงานทำบุญงานศพให้แก่ผู้คนในชุมชน จำแนกภาระงานหลัก ที่ทำอยู่ได้ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนในฐานะเป็นตำรวจ
2. ทำหน้าที่เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น ป. 5, ป. 6 สอนวิชาศิลปศึกษา ป. 5, ป. 6 สอนวิชาภาษาอังกฤษชั้น ป. 6 ในฐานะเป็นครู
3. รับผิดชอบโครงการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียน
4. ช่วยเหลือกิจกรรมโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียน ตชด. 8 โครงการ
5. ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

2. กิจวัตรประจำวันของครูโดยทั่วไป : ชีวิตเพื่อเด็กและเยาวชน

วงจรชีวิตประจำวันของ สตอ. สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิร เช่นเดียวกับประชาชนชาวชนบทในถิ่นทุรกันดารทั่วไป ไม่มีความซับซ้อน วุ่นวาย หรือหลากหลาย ตื่นเต้น มากมายนัก ทั้งการทำงาน ความเกี่ยวข้องกับผู้คนและชีวิตส่วนตัวจะซ้ำซากจำเจ เหมือน ๆ กันไปแทบทุกวัน หากไม่มีความคิดหรือพยายามทำกิจกรรมใด ๆ ที่พิสดารออกไป ดูเหมือนจะเป็นชีวิตเรียบง่ายและสมถะ

ในวันเปิดเรียนทุกวันตั้งแต่เช้า เมื่อเสร็จภาระกิจส่วนตัวแล้วหน้าที่ของครูสวัสดิ์ ในฐานะผู้กินอยู่หลับนอนในโรงเรียนและเป็นคนโสด ไม่มีภาระกิจส่วนตัวและภาระของครอบครัวมากมายนัก การปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนจะเริ่มตั้งแต่การดูแลบริเวณโรงเรียน และอาคารสถานที่ เพื่อรอรับนักเรียนซึ่งมักพากันมาโรงเรียนตั้งแต่เช้า โรงเรียน ตชด. บ้านควนมีชัยมีแปลงผักมีคอกหมู เล้าไก่ และบ่อเลี้ยงปลา ครอบตามสูตรของโรงเรียน ตชด. เพื่อนำผลผลิตมาใช้ประกอบอาหารกลางวันให้นักเรียน ครูสวัสดิ์ จะต้องนำเด็ก ๆ ดูแลบำรุงรักษาพืชผัก และสัตว์เลี้ยงเหล่านั้นทุกวัน โดยเด็ก ๆ จะมีเวรผลัดเปลี่ยนกันไป เมื่อระฆังแรกของโรงเรียนเริ่มขึ้น

งานดูแลนักเรียน งานสอน งานกิจกรรมต่าง ๆ ในหน้าที่ครูก็จะเป็นไปตามตารางสอน หลัง
 ระฆังสุดท้ายของโรงเรียนในแต่ละวันแล้ว งานที่ครูสวัสดิ์ปฏิบัติสม่ำเสมอคือการฝึกสอนกีฬาให้
 แก่นักเรียนและเล่นกีฬาร่วมกับเยาวชนในหมู่บ้าน กีฬาสำหรับนักเรียนหญิงมักจะเป็น
 วอลเลย์บอล กีฬาสำหรับนักเรียนและเยาวชนชาย คือ ฟุตบอล จากที่ต้องทำหน้าที่เหล่านี้
 มายาวนาน ทำให้ครูสวัสดิ์สามารถเล่นกีฬาเหล่านั้นได้ดีระดับหนึ่งจนเป็นที่ยอมรับกันในโรง
 เรียนและชุมชน

แม้จะไม่มีพื้นฐานความรู้และเล่าเรียนวิชาชีพครูมาก่อน แต่ สตอ.สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิย
 ก็ได้รับการพัฒนาตนเองด้านการเป็นครูจากการเข้ารับการอบรมการศึกษาด้วยตนเอง และการ
 ศึกษาต่อในสถาบันราชภัฏ แต่สิ่งที่ช่วยให้สามารถเป็นครูที่สอนดี มีคุณภาพ และเป็นที่รักของ
 เด็ก ๆ คือ ความมีใจรักและความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์ดัดแปลงเทคนิค วิธีการและ
 ทรัพยากรที่หาได้มาช่วยสนับสนุนการสอน แต่ละวัน สตอ.สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิย รับผิดชอบ
 สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6
 วิชาศิลปะศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาอังกฤษชั้นประถม
 ศึกษาปีที่ 6 และทำหน้าที่ดูแลโครงการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนด้วย ทุกวิชาที่ ส.ต.อ. สวัสดิ์
 สอนจะมีเทคนิคการสอน มีสื่อ และกิจกรรม เด็ก ๆ ได้รับความรู้ ความสนุกสนาน และมีส่วน
 ร่วมในการเรียนเป็นอย่างดี เด็ก ๆ ทุกคนรักครูสวัสดิ์มาก

กิจกรรมพิเศษที่ สตอ.สวัสดิ์ ทิพย์มณฑิย ปฏิบัตินอกเหนือไปจากในหน้าที่ครูตำรวจ
 ตระเวนชายแดนแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนโครงการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียน
 ซึ่งได้แก่ การขายสินค้า วัสดุเครื่องเขียน และของใช้สำหรับชีวิตประจำวันของชาวชนบททั่วไป
 รายได้เป็นกำไรของสหกรณ์เพื่อปันผลให้แก่นักเรียน ครู และผู้ปกครองที่เป็นสมาชิก กิจกรรม
 พิเศษอีกส่วนหนึ่งคือการส่งเสริมกีฬา ซึ่งได้แก่ การส่งเสริมให้เด็ก ๆ เล่นกีฬา การฝึกสอนกีฬา
 และที่จะต้องมีส่วนร่วมอยู่เสมอ คือ การเป็นผู้จัดการแข่งขันและตัดสินกีฬาให้แก่เยาวชนและ
 ประชาชนในหมู่บ้าน การส่งเสริมกีฬาในหมู่บ้าน นอกจากจะช่วยด้านสุขภาพอนามัยแล้วยัง
 ช่วยแก้ปัญหาเด็กเกเร แก้ปัญหายาเสพติด และปัญหาอื่น ๆ ได้ด้วย

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของครูตชด. ส่วนหนึ่งได้จากการร่วม
 การประชุมอบรมจากกองกำกับ จากหน่วยงานทางการศึกษา เช่น สถาบันราชภัฏ และการ
 ประชุมร่วมกับกลุ่มโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งกันาน ๆ จะมีสักครั้ง ส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูล
 ข่าวสารจาก โทรทัศน์ วิทยุ ส่วนหนังสือพิมพ์นั้นจะล่าช้าเพราะอยู่ไกลตัวเมือง

สตอ. สวัสดิ์ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการขยายการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี และเห็นด้วยกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี 2542 ที่เปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกคน แต่มีปัญหามากในความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะของครู ตชด. ที่จะต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู สำหรับตนเองนั้น คงจะเข้าเกณฑ์ได้รับใบอนุญาตเป็นครู เพราะมีประสบการณ์ เป็นครูมาหลายปี และมีวุฒิการศึกษาครุศาสตรบัณฑิต

อีกเรื่องหนึ่งที่สนใจติดตามอยู่ขณะนี้ คือ สถานะของโรงเรียน ตชด. ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไม่ทราบว่า จะดำเนินการอย่างไรต่อไป

ความต้องการที่ประสงค์จะให้มากที่สุด คือ อยากได้อาคารเรียนที่ถาวร และมีวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย ครบถ้วนต้องการให้สังคมยอมรับโรงเรียน ตชด. และต้องการให้โรงเรียน ตชด. ยังคงมีอยู่เพื่อช่วยพัฒนาผู้คนในชนบทที่ทุรกันดารของประเทศไทย

รตท. เดชา ครุฑเผือก : ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนผู้ได้รับปริญญามหาบัณฑิต

รตท. เดชา ครุฑเผือก ปัจจุบันดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย และเรียบง่าย หลังจากที่มีภาระหนักมาครั้งก่อนของชีวิตราชการตำรวจตระเวนชายแดน แต่ความมุ่งมั่นและเข้มแข็งยังคงอัดแน่นอยู่ในจิตใจ ปี พ.ศ. 2535 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย ประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ประกาศเกียรติคุณของศิษย์เก่าดีเด่นคนหนึ่งไว้ดังนี้

ด.ต. เดชา ครุฑเผือก ตำรวจตระเวนชายแดน กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ทำหน้าที่ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคอกอ้ายเผือก อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นผู้มีความสามารถ ได้รับรางวัลดังต่อไปนี้

1. ได้รับโล่ ครูตำรวจตระเวนชายแดนดีเด่น จากกองบัญชาการ ทชด. ปี 2529
2. ได้รับโล่ ข้าราชการตำรวจที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีเด่น จากกองบัญชาการ ทชด. ปี 2530
3. ได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์สาขาศึกษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี 2531
4. ได้รับโล่เกียรติคุณข้าราชการ ทชด. ดีเด่น ปี 2531 จากกองบัญชาการ ทชด.
5. ได้รับเข็มและเกียรติบัตรข้าราชการพลเรือนดีเด่น ของกระทรวงมหาดไทย ปี 2531 จากนายกรัฐมนตรี
6. ได้รับโล่เกียรติคุณ ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ดีเด่น จากกองบังคับการ ทชด. ภาค 1 ปี 2531
7. ได้รับโล่เกียรติยศการปฏิบัติหน้าที่ดีเด่น จากกองบัญชาการ ทชด. ปี 2532
8. ได้รับโล่ข้าราชการตำรวจดีเด่น จากกรมตำรวจ ปี 2532 จากอธิบดีกรมตำรวจ
9. ได้รับรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ “สังข์เงิน” สาขาเสริมสร้างภาพพจน์อันดี

ต่อสังคม จากนายกรัฐมนตรี

10. ได้รับโล่ ชำราชการตำรวจตัวอย่างจากกองกำกับการ ตชด. 14
ปี 2533

11. ได้รับโล่เกียรตินิยม ผู้ปฏิบัติผลงานดีเด่น จากกองบังคับการ ตชด.
ภาค 1 ปี 2534

12. ได้รับยกย่องให้เป็นศิษย์เก่าดีเด่น โรงเรียนประจวบวิทยาลัย อำเภอ
เมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

รตท.เดชา ครุฑเผือก เกิดเมื่อ 2 ธันวาคม 2493 สำเร็จการศึกษาระดับ

ม.ศ.3 จากโรงเรียนประจวบวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ
จากโรงเรียนตำรวจภูธร 1 จังหวัดนครปฐม เมื่อปี 2512 เนื่องจากมีผลการเรียนดีจึงได้รับบรรจุ
ให้ประจำกองร้อยปฏิบัติการพิเศษ ประจำโรงเรียนตำรวจภูธร 1 และถูกส่งไปปฏิบัติหน้าที่เป็น
หน่วยเคลื่อนที่เร็วต่อสู้ปราบปราม ผกค. จคม. ขก. และโจรผู้ร้ายในเขตพื้นที่ จังหวัดตรัง
พัทลุง สงขลา และนราธิวาส จนถึงปี พ.ศ. 2518 ได้หันเหชีวิตจากการจับปืนไปจับซอเล็ก
สมัครไปเป็นครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคอกอ้ายเผือก อำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากประสบการณ์ที่โชกโชนมาจากสนามรบนำมาประยุกต์กับงาน
พัฒนาประชาชนด้านการศึกษา ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
ประสบความสำเร็จ ได้รับรางวัลและเกียรตินิยมมากมาย จนถึงปี 2537 ได้รับคำสั่งให้ย้ายไป
ปฏิบัติหน้าที่ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์ห้วยผึ้ง อำเภอห้วยหิน จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อช่วยแก้ปัญหาบางประการ หลังจากสอบได้ไปอบรมเป็นนายตำรวจสัญญา
บัตรแล้วจึงได้รับการบรรจุเป็นครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่าลานทอง อำเภอ
ท่าแซะ จังหวัดชุมพร ตั้งแต่ปี 2539 ถึงปัจจุบัน

ณ พื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง อำเภอท่าแซะ จังหวัด
ชุมพร รตท. เดชา ครุฑเผือก ย้ายมาพบกับความแปลกแยกไปจากที่เคยปฏิบัติงานอยู่หลาย
ประการ นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงสายการบังคับบัญชาจากกองบังคับการภาค 1 (นครปฐม)
ไปสังกัดกองบังคับการภาค 4 (สงขลา) ชุมชนที่ตั้งของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลาน
ทอง แตกต่างไปจากชุมชนชายแดนไทย – พม่า ภาคกลางที่บ้านคอกอ้ายเผือก อำเภอบาง
สะพานน้อย และบ้านห้วยผึ้ง อำเภอห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ บุคลิกภาพสำคัญของ
คนภาคใต้ คือ หัวหมอก ระเบิดระว่างตน เป็นมิตรกับผู้คนแปลกหน้ายาก รักพวกพ้องจนเกิน
ความจำเป็น แต่รักใคร่รักจริง กว่าที่ รตท.เดชา ครุฑเผือก จะปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมของผู้

คนบ้านท่าลานทอง และผู้คนภาคใต้ได้ก็ใช้เวลานานโข ชื่อเสียงและผลงานที่เคยโด่งดังเป็นที่ยอมรับกันในอดีต แทบจะถูกลบทิ้งไปกับความยากลำบากของการปฏิบัติหน้าที่ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง สังกัดกองกับการการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 41 แห่งนี้

ปัจจุบันสภาพของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง ได้รับการพัฒนาดีขึ้นในระดับหนึ่ง การจัดการเรียนการสอนและการบริหารโรงเรียนมีคุณภาพ การดำเนินงานโครงการพระราชดำริหลายโครงการมีความก้าวหน้า งานชุมชนสัมพันธ์ และงานในหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนเป็นไปอย่างราบรื่นพอสมควร เจตคติของชุมชนที่มีต่อครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเปลี่ยนไปในทางที่เห็นอกเห็นใจและความเข้าใจดีต่อกัน งานพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และการพัฒนาชุมชนกำลังก้าวหน้าไปด้วยดี ทั้งนี้มาจากความอดทนและความเอื้อเฟื้อของลูกผู้ชายที่ชื่อ รตท.เดชา ครุฑเผือก

ชีวิตครู - ชีวิตชุมชน

ส.ต.อ.วิรัตน์ ทองเทพ : ตำรวจตระเวนชายแดนผู้แต่งกับงาน

ผู้ร่วมศึกษาข้อมูลครูตำรวจตระเวนชายแดน ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าลานทอง หลายคนตั้งข้อคำถามตรงประเด็นว่า เหตุใดครูวิรัตน์ ถึงได้อยู่เป็นโสดมาจนอายุปูนนี้ (36 ปี) ก็ได้รับคำตอบด้วยอารมณ์ดีจากเจ้าตัวว่า “ผมแต่งกับงาน” ครับ ยังไม่ได้แต่งกับคน

ส.ต.อ.วิรัตน์ ทองเทพ เป็นครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ได้รับใบประกาศเกียรติคุณครูผู้สอนดีเด่นจากคณะกรรมการคุรุสภา อำเภอท่าแซะ ในปี พ.ศ. 2540 ท่ามกลางความชื่นชมศรัทธาของผู้เป็นครูโดยอาชีพทั้งหลาย เพราะมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ และยอมรับกันทั่วไปในวงการครูท้องถิ่น ครูวิรัตน์ ห่มเทศิวิตทั้งชีวิตตั้งแต่เริ่มเข้ารับราชการเป็นครูตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อพัฒนาการศึกษาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลคมนาคม พัฒนาโรงเรียน พัฒนาการสอน สืบสานงานโครงการพระราชดำริไปสู่ชุมชน นำความรู้และหลักวิชาการไปเผยแพร่อบรมแนะนำแก่ประชาชนในพื้นที่ ใช้หลักมวลชนสัมพันธ์ในการดำเนินงานกระทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอตลอด 10 กว่าปีที่ผ่านมา

แม้จะเป็นตำรวจตระเวนชายแดน และปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล แต่ ส.ต.อ.วิรัตน์ ทองเทพ ยังได้มีความมานะพยายาม ขวนขวายพัฒนาตนเอง โดยเข้ารับการศึกษา นอกเวลาราชการ จนสำเร็จปริญญาตรี วุฒิศาสตรบัณฑิต (บริหารการศึกษา) และกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษาอีกหลักสูตรหนึ่งด้วย

หากจะสรรหาครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเท มีความรักศรัทธาต่อวิชาชีพครู ใช้ความเป็นครูเป็นประโยชน์ต่อเยาวชน และชุมชนได้คุ้มค่าอย่างยิ่ง ส.ต.อ.วิรัตน์ ทองเทพ ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่าลานทอง ตำบลคูริง อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เป็นบุคคลหนึ่งที่ควรจะยกย่องเป็นแบบอย่างได้แท้จริง

ประวัติส่วนตัว

ส.ต.อ.วิรัตน์ ทองเทพ เกิดวันที่ 1 ธันวาคม 2507 อายุ 37 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านเลขที่ 092 หมู่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช บิดาชื่อ นายประเสริฐ ทองเทพมารดาชื่อนางตื่น ทองเทพ มีพี่น้องทั้งหมด 3 คน คนที่ 1 ชื่อนางฉวีวรรณ พงษ์เกาะ (พี่สาว) คนที่ 2 ส.ต.อ.วิรัตน์ ทองเทพ คนที่ 3 ส.ต.อ.คะนอง ทองเทพ (น้องชาย) การศึกษามีดังนี้

ป. 1 – ป. 4 โรงเรียนบ้านปลายคลอง หมู่ 6 ตำบลเชียรเขา อำเภอเชียรใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ป. 5 – ป. 7 โรงเรียนวัดป่าหวาย ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด
นครศรีธรรมราช

ม.ศ. 1 – ม.ศ. 3 โรงเรียนวิเชียรประชาสรรค์ ตำบลเชียรเขา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปวช. (ช่างยนต์) วิทยาลัยเทคนิคพังงา อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

ปวส. (ช่างยนต์) วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ สงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ปม.อ. (ช่างยนต์) วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ สงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

คบ. (บริหารการศึกษา) สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2538

ปัจจุบันกำลังศึกษาคณะครุศาสตร์ วิชาเอกการประถมศึกษา ที่สถาบันราชภัฏสุราษฎร์
ธานี (ภาคเรียนสุดท้าย)

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ. 2528 เป็นครูสอนช่างยนต์ ที่โรงเรียนเทคนิคโหม่ง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ปี พ.ศ. 2529 – 2530 ทำงานบริษัทเอพีวูด เป็นช่างควบคุมหม้อน้ำ ตำบลทุ่งลุง
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ปี พ.ศ. 2530 เป็นนักเรียนโรงเรียนพลตำรวจภูธร 9 อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ปี พ.ศ. 2531 – 2543 เป็นตำรวจตระเวนชายแดน สังกัด กองกำกับการตำรวจตระเวน
ชายแดน 41 ตำบลขุนกระโทก อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร สอนหนังสือที่โรงเรียนตำรวจตระเวน
ชายแดนท่าลานทอง หมู่ 4 ตำบลคูริง อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ปี พ.ศ. 2536- 2540 เป็นครูสอนการศึกษานอกโรงเรียนของ อำเภอท่าแซะ ระดับ
ประถมศึกษา – มัธยมศึกษาตอนปลาย

ปี พ.ศ. 2540 - ได้รับใบประกาศเกียรติคุณครูผู้สอนดีเด่นจากครุสภา อำเภอท่าแซะ
จังหวัดชุมพร และได้รับใบกล่าวชมเชย ยกย่อง จากกลุ่มหมู่บ้านต่าง ๆ และผู้นำชุมชน
สถานศึกษาใกล้เคียง ในด้านการทำงานมวลชนสัมพันธ์กับการพัฒนา หน่วยงาน

หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในโรงเรียน

1. รับผิดชอบงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ปี 2534 – 2543
2. สอนนักเรียน ประจำชั้น ป. 1, ป. 4 และปัจจุบันประจำชั้น ป. 6 สอน ป. 4 – ป. 6
3. งานวิชาการในโรงเรียน
4. งานทะเบียน ตั้งแต่เด็กเข้าเรียนจนจบ ป. 6
5. งานโครงการห้องสมุด
6. งานด้านมวลชนสัมพันธ์

แนวคิดในการทำงาน

1. นำงานโครงการเกษตรธรรมชาติ (การทำปุ๋ยหมัก การทำฮอร์โมน การทำสารไล่แมลง) อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง
2. ใช้หลักมวลชนสัมพันธ์ โดยการอาสาพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียง และนำมาพัฒนาหน่วยงาน โรงเรียนและชุมชนที่รับผิดชอบ
3. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มในการทำโครงการหอพักนักเรียนบ้านไกล เพื่อแก้ปัญหาเด็กขาดเรียน และเด็กที่ต้องเดินทางไกล

ความฝัน/อนาคต

1. จะพยายามเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
2. จะเป็นผู้นำในด้านอาสาพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้เข้มแข็ง โดยใช้หลักเกษตรธรรมชาติ และการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง